

A close-up portrait of a man with short brown hair, a beard, and glasses, wearing a dark blue suit jacket over a white shirt. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred wooden wall.

3

NRO 3•2018

KAJASTUS

VIERAANA JOEL HAAHTELA

- NÄKÖVAMMAISET ARKEOLOGIEN APUNA
- TERRORISMIN JÄLJILLÄ 3: NAISET POMMIEN TAKANA
- TAIDEMUSEO AMOS REX ON AVATTU

Eija-Liisa
Markkula

PÄÄKIRJOITUS

Algoritmien attraktio

Algoritmista puhuminen tuntuu ensin täysin käsittämättömältä, yhtä vieraalta kuin puhuttaisiin kauimmaisista tähtisumuista. Vähitellen selviää, että elämäämme helpottavat innovaatiot pohjaavat niihin tai hyödynävät niitä. Uskon, että tulevaisuudessa palvelumuotoilussa niillä on merkittävä rooli. Tänä kuumana kesänä minut aiheeseen elähdyttivät israelilaisen professori Yuval Noah Hararin kirja *Homo Deus: Huomisen lyhyt historia* ja Radio Ylen 1:n neliosainen sarja *Ihmisen paras ystävä; katsaus robottien elämään*, jonka toimitti Jukka Mikkola.

Yksinkertaisimmillaan algoritmi on yksityiskohtainen kuvaus tai ohje siitä, miten tehtävä tai prosessi jonkin tietyn tuloksen saavuttamiseksi suoritetaan. Se voi olla leivontaohje ja prosessin tuloksena vaikkapa tiikerikakku. Keitokirja on tyypillisin joka kodin ”algoritmikokoelma”. Sana algoritmi tulee persialaisen matemaatikon ja tähtitieteilijän Muhammed Ibn-Musa Al-Khwarizmin nimestä.

Ohjeen ei tarvitse olla tekstimuotoinen. Tunnemmehan kaikki Ikean huonekalut! Avustajani kokosi hiljattain asiakaapin pelkästään piirroskuvina etenevän 54-vaiheisen algoritmin mukaisesti. Sokeana se olisi ollut itselleni täysi mahdottomuus. Piirrosalgoritmilla päästään prosessin kuvaamiseen vapaana ja irrallaan mistään kirjoitusta tai puhutusta kielestä. Rakennusohje voisi olla globaalilla tietokonekielellä ja kaapin voisi kyhätä ohjelmoitu robotti.

Algoritmit mielletäänkin tietokoneisiin ja tietoverkkoihin liittyviksi. Tietokoneohjelmien ja sovellusten toiminta perustuu monimutkaiseen ja toisiinsa liittyviin ohjelmointikielillä oleviin algoritmeihin. Ala kasvaa huimaa vauhtia työllistäen yhä suurempia määriä suunnittelijoita ja koodareita. Myös monet näkövammaiset ovat löytäneet vihereän oksansa ict-alalta ja on erittäin toivottavaa, että heitä suorastaan ohjattaisiin sinne.

Suurta yleisöä kiinnostavat eniten robotit, automaattit ja pelit. Robottien etu on tarkkuus, nopeus ja väsymätön voima. Tarkkuutta tarvitaan vaikkapa silmä- tai sydänleikkauksissa. Robotit voivat muurata kerrostalojen seinäniä paljon ihmistä nopeammin yötä päivää. Muutamisessa Hilton-ketjun hotelleissa robotit toimivat työaikalakiin rajoituksista vapaina, uupumattomina kerrosementinä ja liikkuvat hisseillä törmäilemättä kerroksesta toiseen. Mercedes Benz on kuitenkin päättänyt luopua robottien käytöstä jokin aika sitten. Ihmistyövoiman on todettu olevan nopeammin oppivaista, joustavampaa ja helpompaa johdettavaa muutoksia tehtäessä.

Onneksi koneilla on vasta äly ja muisti! Tunteet, tietoisuus ja mieli taitavat toistaiseksi puuttua! Onko modernilla ihmisellä muuten enää sielua? Siitä emme ole viime aikoina kuulleet paljon mitään!

Vammaisille pystyttäisiin kehittämään mitä mielikuvituksellisimpia apuja, heidän kohdallaan yksilöllisellä palvelumuotoilulla olisi todella kysyntää. Esteenä ovat vain rahoitus ja liian pienet käyttäjämäärät. Siitä huolimatta me sokeat kaipaamme kipeästi lisää puhuvia ja kuvaa lukevia sovelluksia. Vaikka meillä on sanakarttoja ja Blindsquare-sovellus, edelleen joudumme mielessämme etukäteen tarkkaan suunnittelemaan, miten päivittäin siirrymme kotiympäristömme ulkopuolella paikasta toiseen. Nykyään on jo dronet ja itseohjautuvat autot. Olen varma, että vielä jonakin päivänä kuljen Helsingistä Lammille itseohjautuvalla kulkuneuvolla, tapahtukoon se sitten ilmatai maanteitse.

Kulttuurin alueella algoritmien käyttö on aiheuttanut paljon tyytymätöntä epäluuloa. Koska suurten datamassojen siirto ja käsittely on mahdollista, on pystytty soittamaan esimerkiksi Bachin tuotanto kokonaisuudessaan sellaisella tarkkuudella, ettei kuulija pysty erottamaan aitoa konetuotoksesta. Lisäksi nykyään algoritmit ”oppivat”, joten Bachin nimiin voidaan tuottaa lisää täysin autenttista erottumatonta musiikkia! Perinteisen taiteen toteemipaalua pystytään horjuttamaan monella tavalla. Mitä on luova taide muutaman vuosikymmenen kuluttua?

Algoritmeilla voidaan teettää uskomattomia asioita, ne oppivat, kuten sanottu, ne voivat vaihtaa viestejä, tietoa, siis keskustella keskenään! Kukaan ei pysty täysin hallitsemaan maailmanlaajuisia valtavia tietoverkkoja. Kukaan ei tarkkaan ottaen tunne niiden sisältöä. Tästä voi mielikuvituksemme poukkoilla eteenpäin.

Toistaiseksi onneksi ihminen on ihminen ja kone on vain kone!

Loppukaneetiksi kerron Pepper-robotista, joka juttelee asiakkaille Helsingin Kalasataman hyvinvointikeskuksen aulassa. Se saattaa kehaista: Minulla menee aina lujaa. Kerran kuulin sen sanovan leppoisan mielteliäänä: Vain kuttua aika hiljaiselta.

Sunnuntaina 2. syyskuuta 2018

Eija-Liisa Markkula

3

KAJASTUS SISÄLTÖ 3 2018

- 2 Pääkirjoitus • Eija-Liisa Markkula
4 Kirjailijavieraana Joel Haahtela • Ilkka Väisänen
7 Full of Love – Burleskia kuvailutulkattuna • Tanja Rantalainen
9 Uusi palsta: musiikki: Erik Lindström • Helena Taskila
10 Uusi museo Amos Rex avattu • Ali Kinnunen
12 Minä, Kari ja Kimi • Jera Hänninen
15 Sokeana lentämässä Saksassa • Jonna Mononen
16 Joensuun Parafest yllätti • Pasi Päivinen
18 Taidetta valkoisista kepeistä • Erja Tulasalo
20 Näkövammaiset arkeologien apuna • Teuvo Ruponen
24 Pistekirja omista lauluista • Marianne Tenhami
26 Pohjoismaisittain maailmalla Timo Kuoppala
• Päivi Kremenko
29 Voimia ja terveyttä metsästä • Tuula-Maria Ahonen
30 Näkövammaisen stand up -koomikko • Marianne Tenhami
32 Terroristien jalanjäljillä 3 • Pasi Päivinen
35 Lukunurkassa Auschwitzin viulu • Timo Leinonen
36 Tarinaa metsästä • Tuula-Maria Ahonen
38 Pärjäkö takuueläkkeellä • Tuula Paasivirta
40 Vain toinen voi voittaa 3 • Anne Huttunen
42 Unkarin näkövammaisten elämää
• Gyöngyi Pere-Antikainen
46 Abilixen avustuskohteissa • Ari Suutarla
51 Pelin henki • Aila Malkki
52 Heijastuksia • Gyöngyi Pere-Antikainen
53 Kulttuurin tuulahduksia • Tanja Rantalainen
54 Vinokas • Olli Lehtinen
55 Opaskoira Pekko • Marianne Tenhami
56 Helmikko • Riitta-Kaisa Voipio
57 Pisteitä • Jouko Lehtonen
58 Hanskin sanakori • Hannes Tiira
59 Ruudukko ja edellisen ratkaisu
63 Mauri ja Mustis • Timo Kokkila

Amos Rex: perinteistä ja uusinta taidetta s.10

Parafestin menestyjä: Alicon Lapper s.16

Näkövammaisen stand up -koomikko s.30

Painopaikka
ForssaPrint 2018
ISSN 0357-8682

**Kajastus ilmestyy
neljästi vuodessa.
88. vuosikerta**

**Julkaisija
Näkövammaisten
Kulttuuripalvelu ry**
(valtakunnallinen
yhdistys)

Päätoimittaja
Eija-Liisa Markkula
Vastaava toimittaja
Ali Kinnunen
puhelin 040 568 8148
Ulkoasu ja kuvat
www.textix.net

Lehtitoimikunta

Eija-Liisa Markkula
Gyöngyi Pere-Antikainen
Tanja Rantalainen
Tuukka Ojala
Ali Kinnunen
Helena Taskila

Tilaushinnat

Tilaus sisältää paperilehden ja
samansisältöisen verkkolehden
luku-oikeuden
Vuosikerta 69 euroa,
Jäsen tilaus 30 euroa,
Jäsenen lahjatilaus 40 e,
Verkkolehtä ei voi tilata
erikseen.

**Kajastuksen tilaukset
ja osoitteenmuutokset
tilaajapalveluun**

puhelin: 045 170 1177
sähköposti:
tilaajapalvelu@kajastuslehti.fi

Toimituksen käyntiosoite

Marjaniementie 74 A
Iiris-talo, Itäkeskus, Helsinki
Toimituksen postiosoite
Kajastus
Marjaniementie 74 A
00930 HELSINKI
Toimituksen sähköposti
palaute@kajastuslehti.fi

"Toivon että kirjani kietovat lukijan syliinsä"

Joel Haahtelan kirjoissa mennään tyyli ja tunnelma edellä. Usein tunnelmaa värittää jonkun henkilön poissaolo. Jos hänen kirjansa olisivat musiikkia, ne olisivat ehkä fadoa.

Teksti: Ilkka Väisänen

Kirjailija Joel Haahtela saapui toukokuiseen kirjailijailtaan liris-keskukseen hellekelissä, joka enteili alkavaa kuumaa kesää. Haahtelan kirjoissa vuodenaika ja sää ovat oleellisia tunnelman tekijöitä, mutta mitä muuta merkitystä niillä on?

- Paljon merkitystä. Tunnelman lisäksi niihin liittyy symboliikkaa. Esimerkiksi kirjassani Lumipäiväkirja lumi voi olla kätkevä, sen suojassa päähenkilö voi vaeltaa tietysmielentilassa. Seuraavaksi ilmestyvässä kirjassani ollaan Pyreneillä talvisessa luostarissa, Haahtela kertoi kirjailijaillassa.

Monet lukevat hänen tiettyjä kirjojaan tiettyinä vuodenaikoina. Kesään sijoittuu esimerkiksi Traumbach, kevyt ja leikkisä seikkailu itäisen Saksan kaupungissa.

Naiset katsovat vastavaloon on myös kesäinen avioliitokuvaus. Kirjassa luokkaerot näkyvät, mutta ainakin naiset pystyvät ystäväystymään helposti niiden yli. Tuntuu ikään kuin naisilla olisi jokin salainen sosiaalinen viestintäkanava, josta miehillä ei ole tietoa.

Kadonnutta etsimässä

Joel Haahtelan kirjoille on tyypillistä, että etsitään kadonnutta tai muuten poissaolevaa ihmistä tai selvitetään hänen vaihteitaan. Etsiminen on sinnikästä. Teemoiksi nousevat kuin luonnostaan aika, muistot, muisti ja matkustaminen, etenkin Euroopassa.

- Monessa kirjassani on samantapainen lähtötilanne. Päähenkilö on kokenut jonkin menetyksen vastikään tai esimerkiksi jo lapsuudessa. Tämä sysää hänet jonkinlai-

seen välitilaan, poissaolon kokemiseen. Sitten hän ehkä takertuu häthätää johonkin tai johonkuhun, joka sattuu tulemaan hänen kohdalleen. Seuraa usein konkreettinen matka, joka on vain tekosyy päähenkilön sisäiselle matkalle.

- Tämä liittyy omiin lapsuuden kokemuksiini eristyneessä pikkukylässä Itä-Suomessa. Vartuin keuhkotautiparantolan kupeessa, jossa oli noin 500 potilasta ja itse kylässä ehkä 100 asukasta. Poissaolo oli myös lapsuuteni peruskokemus. Kolme isovanhemmistani kuoli jo ennen syntymääni. Tämä varjosti lapsuuttani, ja se välittyi kirjoihin. Lapsena näin myös paljon mielisairautta ja ikätovereita oli vähän. Lempikirjojani on Thomas Mannin Taikavuori, jossa päähenkilö päätyy sairaalaan, Haahtela kertoi rauhallisella äänellään kirjailijailtan yleisölle.

Hänen kirjoissaan mainitaan nimeltä muitakin kirjoja, tauluja ja elokuvia. Taikavuoren lisäksi mainitaan mm. Dostojevskin Idiootti sekä Vermeerin maalaus Tyttö lukee kirjettä.

- Kirjoissani mainitut teokset ovat yleensä itselleni tärkeitä, kuten myös maailman paras huonosti kirjoitettu romaani Tohtori Živago. En ole tarkkaan punninnut, miksi juuri ne ovat siellä. Jotkut lukijat ovat sen kyllä minulle selittäneet. Joka tapauksessa kirjat luovat meille fiktiivisen todellisuuden tylsän arkitodellisuuden rinnalle. Voimme samaistua henkilöhahmoihin, se tuo lohtua. Kirjallisuuden henkilöistä rakentuu omia identiteetin palasia.

Jäävätkö kirjojen henkilöt kirjailijan alitajuntaan elämään?

- Monesti jäävät. Mistä maailmat alkavat -kirjani päähenkilöstä Visasta tuli minulle läheinen hahmo. Hän onnistuu säilyttämään nöyryyden ja viattomuuden, merkityksen tunteen. Häneltä puuttuvat kunnianhimo, kateus ja ylpeys. Usein tulee ajateltua Visaa, että mitä hän tekisi tai sanoisi jossakin tilanteessa.

Nuoruus on erityisen tärkeä ajanjakso. Miten se vaikutti tulevan kirjailijan kehitykseen?

- Noin 15-vuotiaana muutin Hämeenlinnaan. Se oli kulttuurishokki. Olin maalta kotoisin ja aika yksin. Sanoin aluksi koulussa "mie", ja kaikki tuijottivat. Korjasin heti muotoon "mä". Tyhjyydeltä ja yksinäisyydeltä minut pelasti taide. Luin Vincent van Goghista kertovan kirjan Hän rakasti elämää. Upposin siihen. Aloin myös maalata, ja opiskelukin Tampereella alkoi.

Kuva: Dorit Salutskij / Otava /Like

Ei löytynyt Veronikaa, löytyi kirjoittaminen

- Kirjoittamisen löysin, kun näin Veronikan kaksoiselämän. Sehän tapahtuu Krakovassa. Lähdin sinne, mutta en löytänyt Veronikaa. Sen sijaan kirjoittamisen kyllä. Huomasin että se oli keino säilyttää lapsuuden taikamaailma. Kirjoittajalle kaikki on mahdollista.

Miten syntyi ensimmäinen kirja?

- Kirjoitin aluksi novelleja ja halusin jakaakin niitä, vaikka kirjailijan ura ei ollut mielessä. Yli kaksikymppisenä sain romaanikäsitteilykirjoituksen tehtyä, se oli ilmaisun riemua ja iloa. Sain kustantajalta vastaukseksi vain kohteliaan kirjeen. Ryhdyin kirjoittamaan uutta käsikirjoitusta. Martti Anhava sitten soitti ja sanoi, että "tämä vaikuttaa julkaisukelpoiselta". Hänestä tuli sitten kirjallinen mentori. Kirja ilmestyi 1999, sen nimi on Kaksi kertaa kadonnut.

Joel Haahtelan varsinainen ammatti on psykiatrian lääkäri, mutta miten hän sille tielle joutui?

- Lääkärin ura oli luonteva valinta, kun olin kasvanut sairaalan läheisyydessä. Eikä muutakaan tullut mieleen. Olin aluksi innoissani opiskelusta. Myöhemmin en enää ollut niin varma. Perinteinen somatiikka ei kiinnostanut. Pääsin psykiatrialle. Jälkikäteen ajateltuna se oli oikea polku. Kirjoittaminen ja psykiatria askartelevat samojen

asioiden parissa, kuten muistot ja menneisyys. Valmistumisen aikaan ei ollut helppo lääkäreidenkään saada työtä, mutta psykiatreille on aina tarvetta. Tuolloin luin mm. kirjan Mies joka luuli vaimoaan hatuksi. Siinä on neurologisia erityistapauksia.

Kaikesta yllä kerrotusta voisi päätellä, että kirjailijavie-raamme on enemmän kirjailija kuin lääkäri.

- Kirjoittaminen on punainen lanka elämässäni. Se tuo merkityksen elämään. Kaiken alkaa nähdä tarinan valossa. Asiat saavat uusia merkityksiä. Muistoja punoutuu tarinaan. Saan kiintopisteen. On vähän eksynyt olo, jos mitään tarinaa ei ole mielessä.

Muutama vuosi sitten Haahtela heittäytyi pelkäksi vapaaksi kirjailijaksi, mutta se ei ollut hyvä ratkaisu.

- Opin, että päivätyö kannattaa olla olemassa. Kirjoittamisessa taukoja tulee väistämättä. Jos silloin ei ole järkevää tekemistä, pimahtaa. Uutta tarinaa ei aina automaattisesti ole mielessä, kun edellisestä on päässyt eroon. Lisäksi tuntuu, että olen jo saanut sanoa paljon asioita. Tulevan kirjani osalta mielessä on sellaista omaa hengellistä pohdiskelua, kiinnostusta vanhoihin tarinoihin ja pyhimyslegendoihin.

Monet kirjojen tapahtumista sijoittuvat Suomen ulkopuolelle, useimmiten Eurooppaan.

- On toki tullut matkusteltuakin, perehdyttyä taidehis-

► toriaan ja museoihin, elokuvaan, kirjallisuuteen. Tarinani eivät välttämättä olisi sopineet Suomeen. Mutta nykyään Suomessakin kirjoitetaan paljon tapahtumia muualle. Kirjoissa menetyksen kokeminen, harhailu ja haahtelu usein vievät ulkomaille. On myös hauskaa kirjallisesti seikkailla eri paikoissa. Esimerkiksi Tule risteykseen seitsemältä tapahtuu Portugalissa, jossa en ollut käynyt, ennen kuin vasta kirjan jälkeen. En ole Pyreneiden luostareissakaan vielä käynyt. Kirjailijana voi suoraan mennä oikotietä eri paikkoihin.

Portugalista puheen ollen, jos Haahtelan kirjat olisivat musiikkia, niin olisivatko ne kenties fadoa? Kirjailija tuntui hyväksyvän tämän rinnastuksen:

- Kyllä, molemmissa on kaipuu, kaivataan menetettyä, yritetään tulla toimeen, hän pohdiskeli.

Mutta mikä voisi olla Haahtelan suosikkimaa tai -paikka?

- Saksassa olen käynyt paljon, siellä on mielenkiitosta historiaa. Berliinin historia on erityisen monikerroksinen.

Tunnelma kietoo lukijan syliinsä

Tyyli ja tunnelma ovat kuitenkin ne tekijät, joiden vuoksi Joel Haahtelan kirjoja rakastetaan. Miten hän ne luo?

- En osaa kirjoittaa juonikirjoja tai henkilöhahmo vetoisia kirjoja. Kirjoittaminen lähtee vain mielentilojen kautta. Kertoja, mielentila, tunnelma puhuvat yhtä. Ajattelen tarinaa usein elokuvamaisina kohtauksina. Kirjoittaessa en näe visuaalisesti, vaan tunnen ja näen. Kirjoitan sanoja kuviksi.

Kirjojen teksti on kevyttä ja kaunista, siellä on vertauksia, mutta ei pitkiä lauseita. Miten teksti syntyy?

- Visuaalinen mielikuva on aika selvä. Kirjan ensimmäinen versio on niukin, yleensä se siitä kasvaa. Monta asiaa tulee kirjoitettua ensin vain viittauksenomaisesti. Yritän vain uudestaan kirjoittamalla tarkentaa niitä. En halua selittää mitään.

- Tärkeää on, että tekstissä olisi jokin musikaalinen rytmi. Käytän aika paljon kolmisointuisia lauseita. Sellainen rakenne on kaunis ja antaa lukijoille toivottavasti tyynnyttävän ja keinuttavan vaikutelman. Esimerkiksi lauseissa voi olla kaksi pilkkua eli kolme eri osaa. Välillä tämä rakenne on rikottava.

- Kirjani jakavat ihmisiä, jotkut eivät pääse niiden maailmaan olenkaan. Jotkut vain putoavat sinne. Jokaisella on ainutlaatuinen oma tapa hahmottaa maailmaa.

Haahtelan kirjoista tulee sellainen tunne, että kääriytyisi johonkin mielentilaan kuin riippumattoon.

- Haluaisinkin, että teksti kaappaisi lukijan syliinsä. Rakastan kirjoja, jotka perustuvat tunnelmaan, kuten esimerkkinä Raija Siekkisen tai W. G. Sebaldin tai Richard Fordin kirjat.

Joel Haahtelan (s. 1972) teokset ja hänen lyhyet luonnehdintansa niistä:

Kaksi kertaa kadonnut, 1999.

- Nykykirjoihin verrattuna se on raakile. Mutta rakas minulle. Kirjan kansi oli kauhea. Seuraavissa kirjoissa kannet on tehnyt Päivi Puustinen, ja ne ovat hyvät.

Naiset katsovat vastavaloon, 2000.

- Se on poikkeava kirjojeni joukossa, se on ainoa avioliittotarina. Haeskelin siinä vielä omaa tyyliä ja suuntaa. Kirjalla on uskollisia faneja, mutta itse en pidä sitä parhaimpiani.

Tule risteykseen seitsemältä, 2002.

- Kirja on parempi kuin kaksi ensimmäistä. Se on balladi. Siinä on irrottelua kielellä ja omia sanoja. Mereen vajoava kylä ja fadoyhtye. Kirjassa on maagista realismia, ihastuksestani Gabriel García Márquezia kohtaan.

Elena. Pienoisromaani, Finlandia-ehdokaas, 2003.

- Kirja on rajapyykki, ensi kertaa mietin, mitä olin tekemässä. Ajattelin, että kirja on mielettömän tylsä, siinä kerrotaan äärimmäisen vähän päähenkilöstä. Pelkäsin että kirja epäonnistuu.

Perhoskerääjä, 2006.

- Perhonen on kaunis symboli hauraudesta, katoavasta. Miten ihminen pystyy olemaan niin julma, että pistää perhosen neuloilla kiinni.

Lumipäiväkirja, 2008.

- Se on tarina syyllisyydestä, jota monet turhaan kokevat. Itsekin koen. Väärä tunne väärässä paikassa. Kirjan mies lähtee hakemaan anteeksiäntoa.

Katoamispaiste, Finlandia-ehdokaas, 2010.

- Raija Siekkisen kohtalo jäi mietityttämään. Selvittelin hänen vaihteitaan, pieniä tiedonmurusia löytyi. En koskaan tavannut häntä, vaikka meillä on sama kustannustoimittaja. Kirja on myös kunnianosoitus hänelle. Hän oli tiiviin kerronnan taitaja.

Traubach, 2012.

- Tämä oli kirjallista irrottelua ja kirjoittamisen iloa. Siinä on lempeä kaikkietävä kertoja, jollaisen haluaisin itseniakin sisään kertomaan omaa elämääni.

Tähtikirkas, lumivalkea, 2013.

- Se lähti naivista ajatuksesta, että olisi kivaa elää 1800-luvun lopun Pariisissa. Lisäksi minulla oli kiinnostus holocaustiin, eutanasiaan ja ihmisarvoon. Entä jääkö ihmisestä mitään jälkeä, onko kärsimyksellä merkitystä ja muitakin isoja kysymyksiä. Sain pakkomielteet kirjoitettua pois.

Mistä maailmat alkavat, 2017

- Halusin kirjoittaa kirjan, jossa ei ole takaumia, se tapahtuu nyt. Miksi ihminen tekee taidetta? Merkityksen tunnetta ei ole helppo säilyttää. Päähenkilö Visa kykenee siihen, hän on fiktiivinen idolini.

FULL OF LOVE

Pakomatka pakastimesta

lina Terhon Full of Love – Pakomatka pakastimesta -elokuva käsittelee samaa teemaa kuin menestysanimaatio Frozen, naisen oman voiman näyttämistä, käyttämistä ja hallitsemista. Kirkkaan ja mielteliään, toisaalta burleskin estetiikkaa hulluttelevasti hyödyntävän elokuvan voi kokea kuvailutulkattuna MovieReading-sovelluksen kautta 21.9.2018 alkaen.

*Teksti: Tanja Rantalainen
Kuvat: Timo Luomanen*

Ohjaaja, tuottaja ja päähenkilö lina Terho esittelee elokuvassaan naisen, joka on jäänyt hukkaan jonkin lapsuuden ja aikuisuuden välimaastoon. Naiseuteen ja aistillisuuteen kasvamiseen ei ole löytynyt tukea. Vaatimukset suorituksista ovat olleet ehdottomia ja täydellinen on pitänyt olla heti ja harjoittelematta. lina Terho on sisältä jäätynyt, kunnes tapaa suomalaisen burleskin äidin Bettie Blackheartin (kuvataiteilija Petra Innanen). Burleskin kautta ja Blackheartin avulla lina oppii käyttämään voimaansa. Kuin Frozen-elokuvan Elsa, mutta rinnanpäihin kiinnitettävillä taseleilla.

lina Terho, miksi halusit, että elokuva kuvailutulkataan?
- Suomen elokuvasäätiö rahoittaa teatterileivitykseen menevien elokuvien kuvailutulkauksen ja oli mahtavaa tajuta, että tuottajana itse omalla päätöksellä voin edistää elokuvan saavutettavuutta ja katsojien yhdenvertaisuutta. Oma seksuaalisuus ja vapaus sen ilmaisemiseen kuuluu kaikille ihmisille.

lina Terho kertoo työnsä kautta tutustuneensa ihmi-

► siin, joilla on kyky avata maailmaa erilaisille toimijoille. Esteettömyys, yhdenvertaisuus ja syrjintävapaat vyöhykkeet ovat nousseet konkreettisiksi arvoiksi myös Terholle itselleen.

- On hienoa oppia lisää siitä, miten pienillä teoilla usein voi vaikuttaa siihen, että kaikki ihmiset voivat kokea olevansa tervetulleita, lina Terho sanoo.

lina Terho on tavannut elokuvan kuvailutulkit Anu Aaltonen ja Carita Lehtniemen ja jutellut heidän kanssaan elokuvasta ja tulkkausprosessin kulusta.

- Erilaiset kielet, maailmat ja tavat ilmaista kiinnostavat minua ja on hienoa päästä seuraamaan, miten elokuvan saa käännettyä uuteen muotoon. Osa burleskin voimaa on kehollinen kokemus ilman sanoja ja selittämistä ja siksi on tosi kiinnostavaa, miten sen pystyy kääntämään kuvailuksi ja kieleksi, Terho sanoo.

lina Terho uskoo, että taiteen tekemisessä on paljolti kysymys kokemuksen kääntämisestä erilaisille ilmaisumuodoille.

- Lähtökohta tämän elokuvan tekemiselle oli tunnelma, jonka koin Petra Innasen tanssitunnilla. Tila, jossa on niin turvallista olla oma itsensä, että se mitä kokee olevansa, alkaakin muuttua ja kasvaa. Erään katsojan palaute ja kokemus elokuvasta oli sama kuin alkuperäinen lähtökohtani. Silloin tiesin onnistuneeni jossain tärkeässä.

lina Terho toivoo, että kuvailutulkkauksen kautta elokuva aukeaa näkövammaiselle katsojalle samoin kuin muullekin yleisölle.

- Elokuvan sanoma on universaali. Se kertoo, miten jokaisen sisältä löytyy oma voima, jonka pystyy itse ottamaan käyttöönsä. Elokuva rohkaisee uskaltamaan olla oma itsensä ja myös antamaan saman vapauden kaikille toisille, lina Terho sanoo.

Kuvailutulkki Anu Aaltonen: "Voimauttava kokemus"

Kuvailutulkki Anu Aaltonen kuvaa Full of Love – Pakomatka pakastimesta -elokuva voimauttavaksi ja terapeutiksi.

- Tämä on ihana duuni, koska elokuva on rehellinen dokumentti. On itsellekin helpottava nähdä, että seksuaalisuuteen ja omaan krooppaan voi suhtautua näin rohkeasti.

Burleski on Anu Aaltonesta mielenkiintoinen laji, koska siinä kohtaa niin monta ilmaisun alaa. Bettie Blackheart

edustaa uusburleskia, jossa taiteellinen ilmaisu on etualalla. Se on samalla kuvataidetta ja performanssia. Esiytykset ovat tarinoita ja esiintyjät paljastavat pintaa, mutta ennen kaikkea itsensä.

- Kuvailutulkkauksen kannalta vaikein ja mielenkiintoinen asia on seksuaalisuuteen liittyvä sanasto. Se on joko hyvin väritynyttä tai jos käytetään neutraaleja sanoja, kliinistä. Burleski ei ole pornografiaa. Alatyylisten sanojen kanssa on oltava varovainen, jottei synny burleskia halventavaa vaikutelmaa, Anu sanoo.

Hän uskoo, että elokuva on erityisesti naisille vapauttava kokemus. Se sisältää älykäästä puhetta parisuhteesta ja siitä, miten nainen suhtautuu omaan kehoonsa ja seksuaalisuuteensa.

- Elokuva voi avata lukkoja, tai ainakin laittaa ajattelemaan eri tavalla, hän jatkaa.

- Burleskissa ihminen saa olla juuri sellainen kuin on. Kauneusihanteisiin ei tarvitse pyrkiä. Burleski julistaa, että jokainen on aistillinen ja seksuaalinen, eikä pelkästään niin, vaan että jokaisella on lupa kohottaa seksuaalisuutensa ja riemuja omasta kehollisuudestaan, Anu Aaltonen sanoo.

Carita Lehtniemi: "On tärkeää, että näkövammaisille kuvailutulkataan erilaisia elokuvia"

Kuvailutulkki Carita Lehtniemen mielestä elokuva on monitasoinen kertomus, jossa burleski antaa kehityksen syvällisemmälle tarinalle naiseudesta.

- Kuvailutulkkauksen kannalta haastavaa on, miten tavoittaa sensuroimatta ja aidosti burleskin estetiikka, runsaat asut, tatuoinnit, meikit ja rekvisiitta sekä toisaalta liikekieli, Carita kuvaa.

Kuvailutulkin on löydettävä tasapaino sensuellin keholisen ilmaisun ja seksikkään tanssin välillä menemättä yli tai ali. Kuvailutulkkaus ei saa olla siloittelevaa, eikä toisaalta yliampuvaa.

- Burleski ei ole siistiä ja tyylikästä vaan ronskia ja groteskia. Mutta kun asiat sanallistetaan, ne saattavat tuntua vielä todellisuutta rajummilta, Carita sanoo.

Carita Lehtniemestä on tärkeää, että näkövammaisille kuvailutulkataan mahdollisimman erilaisia elokuvia. Näkövammaiset katsojat voivat itse päättää, mistä pitävät ja millaisia elokuvia mieluiten katsovat.

Burleskiesitykset ovat tarinallisia ja kuvastavat esiintyjän maailmaa. Caritan mukaan burleskia ei pidä erehtyä luulemaan strippaamiseksi.

- Full of Love – Pakomatka pakastimesta -elokuvassa on teemoja, jotka koskettavat jokaista naista. Ihan kuin lantio olisi keikkunut kevyemmin, kun kävelin pois elokuvan ennakkonäytöksestä. On kiva välittää kuvailutulkkauksen kautta uusia näkökulmia burleskiin ja samalla ravistella omia stereotyyppioita, kuvailutulkki Carita Lehtniemi sanoo.

lina Terhon Full of Love - Pakomatka pakastimesta saa ensi-iltansa Rakkautta ja anarkiaa -festivaaleilla 21.9.2018. Se tulee teatterileivitykseen marraskuussa. Elokuva on kuvailutulkattu Movie-Reading-sovellukseen. Elokuvan ovat kuvailutulkanneet Anu Aaltonen ja Carita Lehtniemi. Kuvailutulkkausconsulttina on toiminut Riikka Hänninen.

www.fullloflovefilm.com

Helena Taskila
MUSIIKKI

Erik Lindström – kuolematomien laulujen tekijä

*”Muistan puiston kauneimman
ihanimman Monrepos’n,
usein haaveissani kuljen
satumaani lehmustohon.”*

Näin laulaa muun muassa Annikki Tähti levytyksellä vuodelta 1955. Tämä juttu ei kuitenkaan kerro Tähestä, vaan haikean sävelmän takana olevasta säveltäjästä, kapellimestarista ja multi-instrumentalistista Erik Lindströmistä, jonka kuolemasta tulee tänä vuonna kulu-neeksi kolme vuotta. Nyt on siis hyvä aika pysähtyä hetkeksi muistelemaan tämän monilahjakkuuden lapsuutta, musiikillista uraa ja ikivihreitä sävelmiä.

Musisoiva perhe

Erik-poika syntyi Vuonna 1922 toukokuussa ruotsalais-suomalaiseen perheeseen. Erikin isä oli kemisti, mutta myös taitava amatöörimuusikko, joka opetti pojalleen muun muassa viulunsoiton alkeet. Myös ensimmäinen sävellys syntyi isän ansiosta, kun tämä pyysi poikaa säveltämään jotain aikansa kuluksi tämän sairastaessa kotona flunssaa. Lindströmin omien sanojen mukaan sävellys ei ollut mistään kotoisin. Lindströmin isä oli myös tuubisti, joka piti paljon wieniläismusiikista, etenkin Straussista. Isä ja poika kuuntelivat yhdessä wieniläisiä sävelmiä, mistä on ollut Lindströmille tämän mukaan hyötyä myöhemmin.

Aikansa viulua soitettuaan Lindström vaihtoi soittimen bassoon Olle-veljen innostamana. 18-vuotiaana hän alkoi soittaa bassoa kitaristi Ingmar Englundin yhtyeessä. Hän otti myös yksityistunteja Helsingin kaupunginorkesterin kontrabasistilta Lauri Nissiseltä. Tärkeä käännekohta ja jazz-kipinä sytyttäjä oli Cotton Club-tanssikoulu, jossa Lindström vieraili ahkerasti ystävänsä Boris Levastin kanssa sota-aikana. Tuohon aikaan tanssiminen oli muutoin kielletty, mutta tanssinopetus oli sallittua. Tanssikoulussa Lindström musisoi ikäluokkansa muusikoiden kanssa.

Keikkailua ja säveltämistä

Sodan aikana Lindström teki työtä muun muassa palokunnassa sekä Uusi Suomi -lehden painossa. Päivät olivat pitkiä ja yötyötä oli usein. Vapaa-aika kului lähinnä soittaessa. Sodan jälkeen Lindström toimi muusikkona monessa yhtyeessä. Tärkeimpinä mainittakoon Ossi Aallon big band, Onni Gideonin kvintetti sekä tietysti hänen oma yhtyeensä, jossa hän toimi vibrafonistina. Oman yhtyeensä laulusolisteina toimivat muun muassa Helena Sil-

Erik Lindström

tala, Annikki Tähti, Irmeli Mäkelä ja Erkki Liikanen.

1950-luvulla syntyivät muun muassa sellaiset hittisävelmät kuin Armi, Ranskalaiset korot ja Etkö uskalla mua rakastaa. Moniin lauluihin sanoituksen kirjoitti Lindströmin Vuokko-vaimo sekä kukapa muukaan kuin Saukki. Vuonna 1964 Lindström perusti Rolf Kronquistin kanssa levy-yhtiö Finndiscin, jonka ansiosta ihmisten tietoisuuteen löysivät sellaiset muusikot kuin Juha Vainio, Martti Innanen sekä Irwin Goodman. Vainiolle ja Innaselle Lindström sävelsi monia humoristisia lauluja nimimerkillä P. Naseva, jonka keksi Vuokko-vaimo.

Sävelet elävät yhä

Lindström jatkoi säveltämistä 2000-luvulle asti. Säveltäjän uudempaa tuotantoa voi kuulla esimerkiksi laulaja Pirjo Kämpin levyllä Ranskalaisetkorot ja muita Erik Lindströmin sävellyksiä (2001.) sekä Aki Kaurismäen Le Havre-elokuvassa vuodelta 2011. On siis ilmeistä, että Lindströmin musiikki kestää aikaa ja elää yhä saaden uusia esittäjiä ja tulkintoja.

Jos säveltäjä-kapellimestari Lindströmin tuotantoon ja elämään haluaa tutustua tarkemmin, kannattaa syventyä Juha Henrikssonin ja säveltäjän itsensä laatimaan muistelmateokseen Svengaten (2005).

UUSI MUSEO

Helsinkiin on avattu uusi näyttävä taidemuseo: Amos Rex. Vuosien mylläys Lasipalatsin kulmilla on päättynyt ja Amos Andersonin taidemuseo on saanut hienot uudet tilat.

*Teksti: Ali Kinnunen
Havainnekuvat ja teoskuva: Amos Rex*

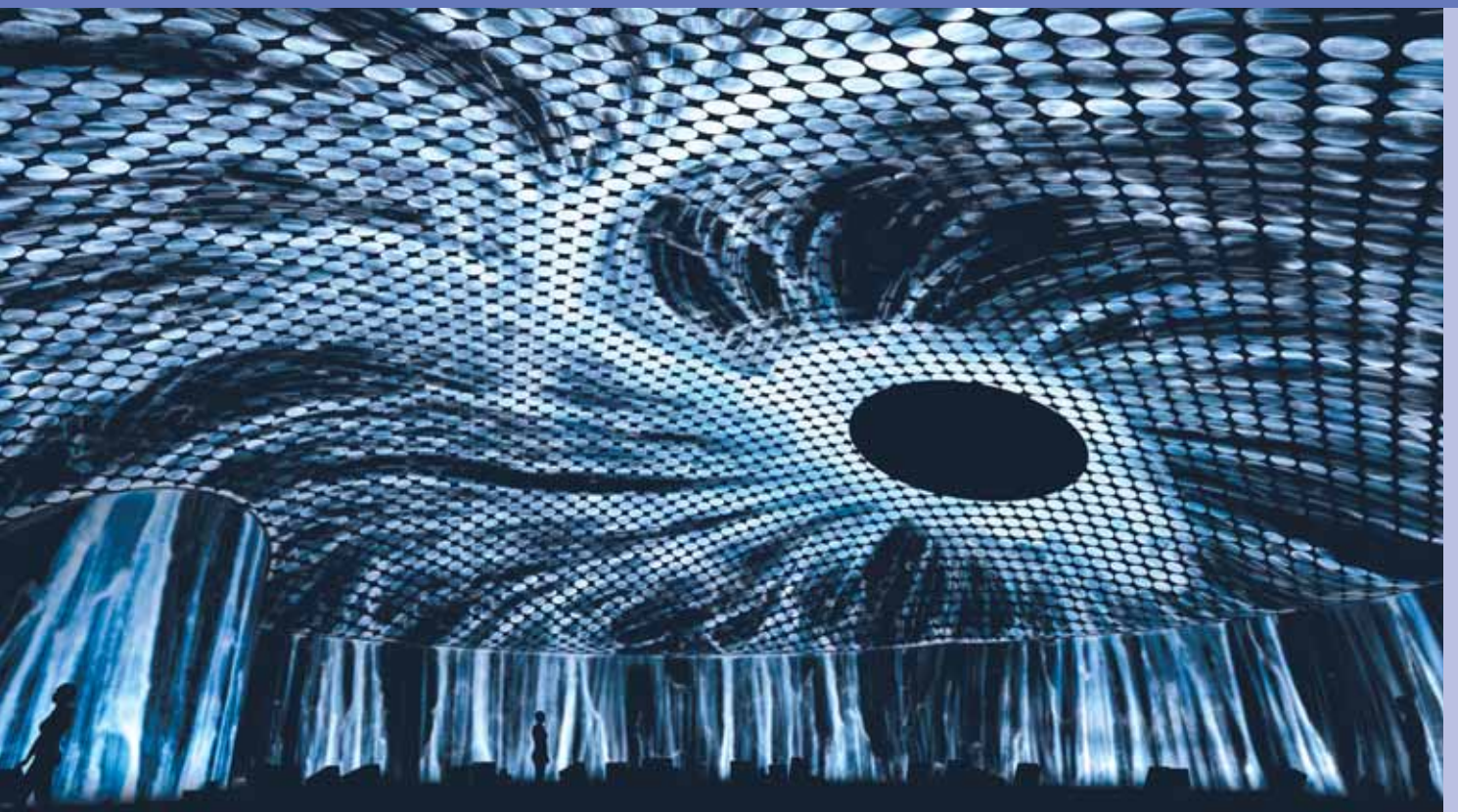
Amos Rex koostuu uusista maanalaisista näyttelytiloista, vanhasta, vuonna 1936 rakennetusta Lasipalatsista ja elokuvateatteri Bio Rexistä, sekä Lasipalatsin aukiolla näyttelytilan katon kumpuilevasta tapahtuma-aukiosta.

Amos Rexin esittelytekstissä sanotaan, että kokonaisuus tuottaa yllättäviä kohtaamisia maan alla, päällä ja valkokankaalla. Museon on suunnitellut arkkitehtitoimisto JKMM. Taidemuseon uudisosa on rakennettu Lasipalatsin aukion alle, tilaa on 2170 neliötä. Lasipalatsin rakennus on kunnostettu ja legendaarinen Bio Rex uudistettu.

Amos Rex on yksityinen taidemuseo, jonka rakentamisen ja toiminnan rahoittaa Amos Andersonin perustama yleishyödyllinen yhdistys Föreningen Konstsamfundet.

AMOS REX

Uuden Amos Rexin avajaisnäyttely on teamLab-nimisen Tokiossa toimivan ryhmän poikkitaiteellinen työ. Team-Lab on Toshiyuki Inokon vuonna 2001 perustama noin 500 jäsenen taiteilijaryhmä, jossa on kaikkia nykyajan tekijöitä. He julistavat reippaasti, että tarkoitus on uudenmäärittää todellisuus.

Amos Rexin museonjohtaja Kari Kaartio on näyttelystä ylpeä. Osa näyttelystä on suunnattu lapsille ja lapsenmielisille.

Jos haluatte esimerkiksi kokea, millaista on suuren digitaalisen vesiputouksen sisällä, menkää näyttelyyn! Muutamat työt ovat interaktiivisia eli niihin voi osallistua.

Amos Rexissä nähdään tulevaisuudessa myös 1900-luvun modernismia ja muinaisia kulttuureita. Tulossa on myös suuri maailmantaiteen nimi, jota ei vielä paljasteta.

Perinteistä taidetta ei suinkaan ole unohdettu, Amos Andersonin pysyvän kokoelman työt ovat saaneet uudet tilat.

Minä, Kari ja Kimi

Kimi ja Kari, kirjoittajan ottama kännykkäkuva.

Kari Hotakaisen kirjassa puhuu yleensä vaikeneva formulatähti.

Teksti: Jera Hänninen

Heinäkuussa kuulen, että Kari Hotakaisen kauan odotettu Tuntematon Kimi Räikkönen on ilmestymässä elokuussa. Kyseessä on ehkä vuoden odotetuin tietokirja, jonka julkaisemista odottavat nekin, joille kirjasyksyn etukäteen kohkatut kirjat ovat yleensä yhdentekeviä. Siitä on julkaistu otteita yksinoikeudella eri medioissa, ja sen käännoikeudet on myyty kymmeneen maahan – ja uusia käänössopimuksia pukkaa kuin kesähelteillä punkkeja Nauvossa. Julkisuudessa on kerrottu että kirjan englanninkielisistä käännoikeuksista on maksettu Suomen ennätyssumma; kulisissa on mietitty että millaisen diilin Räikkönen on tehnyt, ja sitä että miksi hän on lähtenyt juuri tähän projektiin mukaan.

Tykkään esittää ennustuksia, jotka tosin melkein aina osuvat väärään. Ystävälleni sanon, että Kimi tuskin suo kirjalle ajatustakaan, vaikka se kertookin hänestä. Eikä hän tarvitse lisää rahaa eikä varsinkaan julkisuutta. Hotakainen jää markkinoinnissa yksin, mutta se ei haittaa, silti kirjaa myydään kuin pipoa. Ystäväni on eri mieltä.

”Kimi saattaa yllättää. Juuri siksi että hän ei tarvitse rahaa eikä julkisuutta. Jokaisen egoa hivelee se, että pääsee kirjan päähenkilöksi. Kimi Räikkösenkin”, ystäväni sanoo. Ja on oikeassa.

Elokuun 16. päivä odotettu kirja ilmestyy. Heti aamusta iltapäivälehdet uutisoivat kuinka Kampin ostoskeskuksen Suomalaisen kirjakaupan edessä on satojen metrien jono, jossa seisovat toivovat saavansa kirjasta Räikkösen etukäteen signeeraaman kappaleen.

Päivän julkisissa esiintymisissä kolmivuotiaana puhumisen aloittanut ja yleensä vaikenemista arvostava Kimi Räikkönen on yllättävän suulas. Ja kimimäisellä tavalla hauska ja nokkela ja itseironinen. Vartin myöhässä alkaneessa medialle suunnatussa julkistamistilaisuudessa Katajanokalla hän hauskuuttaa kuulijoita kertomalla, ettei ollut lue-
nut sivuakaan Hotakaisesta ennen edellisyötä, jolloin hän oli lukenut nyt julkaistavan kirjan. Hetkeä aiemmin silmin nähden jännittynyt Hotakainen on paljastanut paikalla olijoille, ettei ollut tiennyt mitään formuloista ennen kirjaprojektin aloittamista. Räikkönen sanoo, että juuri Hotakaisen tietämättömyys lajista oli se miksi hän oli kiinnostunut kirjahankkeesta; urheilutoimittajien kirjoittamat kirjat eivät häntä kiinnosta. Sitä paitsi eihän hänkään tiedä mitään kirjan kirjoittamisesta, joten puntit on tasan. Hotakainen painottaa ettei kyse ole elämäkerrasta, kuinka voisikaan, onhan päähenkilö vasta elämänsä puolivä-

lissä. Kirja kertoo tarinan autourheilijasta, josta olisi voinut tulla autonasentaja. Kiteytys saa oivaltamaan, kuinka hotakaismainen hahmo Räikkönen onkaan. Ja että juuri Hotakainen on ollut oikea henkilö kirjoittamaan kansainvälisesti ehkä tunnetuimmasta suomalaisesta.

Muutamaa tuntia myöhemmin kaksikko saapuu Kampin ostoskeskukseen. Parivaljakolle on pykätty lava ostoskeskuksen käytävälle ja paikalla on satamäärin ihmisiä, jotka suomen lisäksi puhuvat ainakin japania ja italiaa. "Kimin ansiosta julkaisette useamman runokokoelman", sanon kirjan kustantaneen Siltala kustannuksen tutulle työntekijälle.

"Onhan tämä ihan hullua. Mahtavaa, ihan hullun mahtavaa", hän vastaa. "Ensimmäinen painos on jo myyty loppuun. Se oli 50 000. Kaiken lisäksi Hotakainen on kirjoittanut todella hyvän kirjan. Jos et usko niin lue", hän sanoo ja ojentaa minulle kirjan.

Uteluistani huolimatta hän kieltäytyy paljastamasta suljetun piirin jatkobileiden pitopaikkaa. Ehkä hän pelkää että pelmahdan paikalle kutsumattomana vieraana tavoitteenani solmia uusia ystävyys-suhteita; rehellisyyden nimissä on tunnustettava ettei pelko ole aivan aiheeton. Kotiuduttuani luen kirjan yhdeltä istumalta.

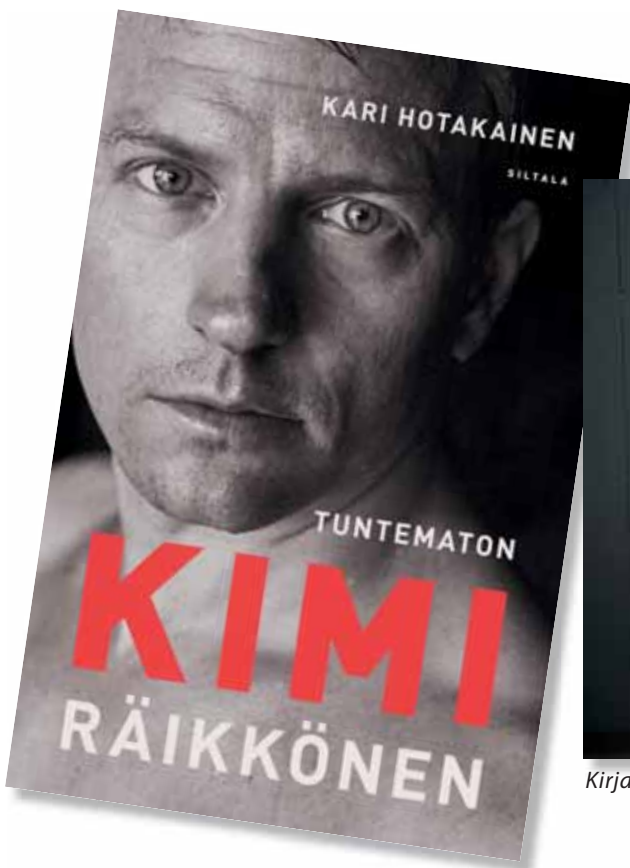
Minusta tuntuu että olen rakastunut Räikköseen.

"Minua ei kiinnosta, mitä minusta ajatellaan. En ole Michael Schumacher."

Tunnustus: Olen ehdottoman puolueellinen kirjoittamaan Räikkösestä, koska pidän hänestä vaikka en tunne häntä. (Sama koskee Hotakaista, jonka lause on mielestäni loistava.) En ole autuaan tietämätön formulois-

ta niin kuin Hotakainen oli aloittaessaan kirjaprojektin. Aloin seurata lajia jo varhain ja jatkoin harrastusta silloinkin, kun mieltäni ennen kaikkea kalvoi se, mistä saisin lisää nittejä rotsiini ja mahdollisen shokeeraavan tukkavärin. Poliittisesti tiedostavan ystäväpiirini mukana dissasin kaikkea urheiluun liittyvää, varsinkin maailman typerintä, saastuttavinta ja seksistisintä urheilulajia, formuloita, joka ei edes ollut oikeaa urheilua. Ja salaa katsoin kaikki sunnuntaiset formulalähetykset, jotka vielä silloin näkyivät maksuttomalla MTV3-kanavalla. Vuosi 1994 oli raskas. Olin hädin tuskin toipunut rockyhtye Nirvanan johtohahmon Kurt Cobainin päätöksestä ajaa partansa haulikolla, kun oli Imolan mustan viikonlopun vuoro. San Marinon Grand Prix 1994 muistetaan ennen kaikkea legendaarisen Ayrton Sennan kuolemaan johtaneesta ulosajosta Tamburello-mutkassa. Palkintokorokkeella kisan voittoon ajanut Michael Schumacher ja kolmanneksi ajanut Mika Häkkinen vielä hymyilivät leveästi. Kisan jälkeen pidetyssä lehtistötilaisuudessa tunnelmat olivat toiset ja leuhkailmeisyydestään tunnettu Schumacher vaikutti aidosti järkyttyneeltä todetessaan, ettei tämänkertainen voitto merkinnyt hänelle mitään. Ayrton Senna oli ollut tuittuilija, ja olin siksi pitänyt hänestä. Harmikseni tuleva kaksinkertainen maailmanmestari Mika Häkkinen oli kaikesta sympaattisuudestaan huolimatta aavistuksen tylsä hahmo. Kiinnostavinta hänessä oli hänen silloinen vaimonsa Erja Häkkinen, joka etäisesti muistutti Marilyn Mansonia ja oli huomiotaherättävän cool varikkoalueen isotissisten blondien joukossa. Ainoastaan tupakointi toi pienen särön Häkkisen maitomaiseen imagoon.

JJ ja toinen Mika, se Salo, eivät herättäneet minussa minikäänlaisia intohimoja. (Tosin kuultuani ystävältäni tarinan, jonka mukaan Salo oli jossain kotibileissä julistanut, että "saatana ne formulat kulkee lujaa" ennen sannahtamistaan sohvalle, hän muuttui minulle hieman läheisemmäksi. Olihan meillä yhteisiä ystäviä, olimme siis melkein ystäviä mekin.) Laji alkoi hieman kyllästyttää. Sitten sirkukseen liittyi Kimi Räikkönen.

Kirja ja kirjoittaja. Kari Hotakaisen kuva Laura Malmivaara.

► Kimin asenne oli punk. Häntä ei tuntunut kiinnostavan miikään, paitsi ajaminen. Vaikken ole eläessäni tarttunut auton rattiin, osasin samastua whatever-asenteeseen. Mielestäni oli viileää että Räikkösen missasi seremonian, jossa legendaarinen jalkapalloilija Pelé ojensi Michael Schumacherille tunnustuspalkinnon ennen tämän F1-uran viimeistä kilpailua. Kun suorassa lähetyksessä tiedusteltiin syytä Kimin poissaoloon, tämä vastasi: Olin paskalla. Kyllä. Todella punk. Respect. Ja jannu osasi vieläpä ajaakin. Kun Räikkönen vuoden 2007 lokakuussa formulakauden päätöskilpailussa Brasiliassa voitti toistaiseksi ainoan maailmanmestaruutensa, itkin ilosta. Kisa oli jännittävin koskaan näkemäni trilleri, pelkkä sen muisto saa yhä sydämeni pamppailemaan. Oli punkkia voittaa mestaruus pisteen erolla. Oli myös jotenkin punkkia sekin, että surkeana häviäjänä tunnetun Lewis Hamiltonin mieliksi McLaren valitti kilpailun lopputuloksesta ja Kimin mestaruus sai sinettinsä vasta kolmisen viikkoa päätöskilpailun jälkeen.

Joitakin on helppo inhota, varsinkin niitä, jotka eivät tykkää peitellä menestystään. Sellaisia kuin vaikkapa Keke Rosberg. Kerrotaan tarinaa, että Suomen Posti oli ollut yhteydessä Rosbergiin ilouutisen merkeissä: Posti aikoi julkaista formulalegendasta postimerkin. Joo joo, kiiva juttu, paljon maksatte, oli Keke vastannut. Postimerkihanke jäi siihen eivätkä jotkut postilaiset ole vieläkään toipuneet episodin aiheuttamasta tyrmistyksestä. Että onko se niin nuija ettei tajua, miten suuri kunnia on saada kasvonsa postimerkkiin.

Ei Keke ole nuija vaan ahne. Tai kauniimmin: hän ymmärtää rahan päälle.

Rosbergin pitkälle kehittynyt rahantaju tuli viimeistään selväksi kun hänen nimensä nousi esiin Panaman paperit -nimellä tunnetun tietovuodon yhteydessä. Ylen tutkivan journalismin MOT-ohjelman tiedustellessa näkikö Rosberg mitään ongelmia veroparatiisikytköksissään, oli Keken vastaus silkkaa kekeä.

”En, mitäs ongelmia niissä? Maailma on, sun täytyy muistaa hyvä ystävä kun teet tätä juttua, että maailma on muuttunut viimeiset 30 v. Ja sitä mitä sä nyt rakennat on niin vanhoja juttuja että nehän on jo kaikki paperitkin mennyt keltaisiksi.”

Kimi on monimiljonääri, joka maksaa olemattomat veronsa Sveitsiin, mutta hänen kohdallaan se ei haittaa, toisin kuin Keken. Koska Kimi on luonnonlapsi, olkoonkin yrmeäkatseinen, silti se on lojaali ja rehellinen; ja se palkkaa kavereitaan. Niin, ja koska se tykkää juoda viinaa.

”Olen mä junnuna polttanut pari vuotta, mutta en vakituisesti uran aikana. Paitsi kännissä on tullut vedettyä aika paljon, ja olenhan mä ollut aika usein kännissä.”

Ainahan suomalaiset ovat rakastaneet miehiä, jotka rakastavat juoda viinaa. Kimi on juonut, ja paljon. Hotakainen kertoo Kimin 16 päivän putkesta, joka alkoi Bahrainin prinssin palatsissa: korkin hän pani kiinni reilut kaksi viikkoa myöhemmin vantaalaisen teollisuushallin oleskeluti-

loissa hänen tajuttuaan että seuraava osakilpailu ajetaan parin päivän päästä. (Kimi sijoittui kilpailussa kolmanneksi. Kirjassa Kimi sanoo uskovansa, että ajoi niin hyvin, koska takana oli putki. Ilman sitä olisi varmaan mennyt huonommin.)

Kimi voi kertoa pämpäämisistään, koska nykyään hän pämpää vähemmän. Ainakaan Hotakaisen kirjan Räikkönen ei enää kaipaa radalta radalle, vaan kotiin Sveitsiin perheensä luokse. Raittiuslupauksia Räikkönen ei kuitenkaan julista jumalan kiitos. Räikkösen imago kestää paljon, mutta tuskin sitä, että hän alkaisi saarnata viinan ki-roista ja krapulan kauhuista, joitten niittenkin täytyy olla hänelle tuttuja. Joskus pämpättiin, nyt ei pämpätä, ehkä joskus taas pämpätään.

Minkä pr-miehen onkaan maailma Räikköessä menettänyt. Hän on tehnyt mahdottoman ja brändännyt bränditömyytensä ja onnistunut luomaan kuvan aitoudesta. Kuten Hotakainen kirjoittaa, kun kaikki on sanottu, kokeile totuutta. On tietenkin mahdollista että Kimi kusettaa meitä ja hän ainoastaan teeskentelee aitoa. Mutta hän tekee sen niin hyvin, ettei asialla ole väliä. Formulat tarvitsevat Kimiä enemmän kuin Kimi formuloita. Uran päätyttyä häntä ei tulla näkemään varikoilla hengaamassa kuin joku Nico Rosberg, joka ilmoitti uran lopettamisen syyksi halunsa viettää enemmän aikaa perheensä kanssa. ”Se oli siistiä puhetta, arvostin. Ja nyt se kuitenkin seisoo siellä varikolla kommentoimassa kisoja. Mä en voi käsittää, juurihan se sanoi, että haluaa pois niistä kuvioista”, Räikkönen kertoi Hotakaiselle.

Sananen itse kirjasta. Se on tekijänsä ja kohteensa näköinen. Tekstiä ei ole paljon; varsinainen käsikirjoitus on ehkä ollut 120 A4-liuskan mittainen. Lihaa luiden ympärille on saatu liittämällä loppuun formulakilpailujen tuloslistoja sekä sikermä urheilumaailman suorasuun osuvimpia sutkautuksia. Ehkä suotta: Kimin tarina olisi kantanut hontelompanakin.

Se on selvää että Kari pitää Kimistä ja Kimi pitää Karista ja lukija tykkää molemmista. Tiiliskivimäisten suurmieselämäkertojen aika on ohi ja ehkä Hotakaisen Kimi aloittaa uuden trendin: pamfletinpituisen kaunokirjallisen kvasielämäkerturoinnin. Ei sillä Tieto-Finlandiaa voiteta, toisin kuin suuren yleisön suosion. Tai mistä minä tiedän; jos jossain loistan niin väärin enustamisessa.

Lainaukset Kari Hotakaisen kirjasta Tuntematon Kimi Räikkönen (Siltala, 2018)

Ilmaan, hop!

Terveisiä Saksasta 2
Teksti: Jonna Mononen

Ilmojen haltija on hyvällä tuulella loppuheinäkuun sunnuntaina. Hyväntuulisena itsekin nousemme kihlattuni kanssa autoon ja ajamme läheiselle purjelentokentälle. Kotikaupunkimme Ambergin ilmailuseura on jälleen järjestänyt jokavuotisen ilmailujuhlan, ja koska olemme varsin uunituoreita ambergilaisia, pitää tähän suosittuun tapahtumaan tietenkin käydä tutustumassa.

Lentokenttä ei avaudu jalkojen alla asfalttiviidakkona. Maa on melko epätasaista ja nurmikko peittää suuren osan kentästä. Purjekoneet ja muut pikku pörriäiset eivät asfalttikiitotietä tarvitse.

Suuntaamme aluksi lentokonehalliin, jossa koneita syyntään ja huolletaan. Hipaisen purjekonen siipeä uteliaina. Kohta koneen ylpeä omistaja tulee kädestä pitäen esittelemään minulle koneensa hienouksia. Ja onhan siinä vipua, poljinta, antennia ja nappia jos jonkinlaista. Kerosiin katkua ei tunnu, sillä purjekoneet lentävät luontoystävällisesti ilman moottoria. Ne on vain ensin hilatava ylös joko toisella lentokoneella tai, yhä yleisemmin vintturilla. Sen jälkeen koneella voi, lämpötilasta ja ilmavirtauksista riippuen, lentää noin 90-120:n kilometrin tuntinopeudella ja nousta jopa kolmen kilometrin korkeuteen. Korkeammallekin voi taitava lentäjä päästä, mutta toppatakki alkaa sellaisissa korkeuksissa olla jo tarpeen.

Koska kone pysyy ilmassa purjeen avulla, on koneella mittaa kymmenisen metriä ja leveyttä siipien takia jopa viisitoista metriä. Kyytiin mahtuu kuitenkin korkeintaan kaksi henkilöä.

Lähtö yläilmoihin on äkäinen: vintturi kiskaisee koneen kolmessa sekunnissa nollassa sataan. Vaikka kuinka varautuu, kyllä siinä hampaat kalahtavat vastakkain. Noin neljäsäsadassa metrissä pilotti irrottaa otteensa vintturista, ja niin sitä ollaan omillaan. Purjekoneen matkaan lähdän toisena päivänä, sillä ilmailujuhlassa ei purjelentoa ole tarjolla. Moottoripurjekoneen kyytiin kuitenkin pääsen. Moottori pikemminkin sirisee kuin pärisee. Muisto kolmenkymmenen vuoden takaisesta, tärykalvoja möyhentäneestä vesitasoajelusta pulpahtaa mieleeni jostain toisesta maailmasta.

Pilotti kuvailee maisemia ja antaa tietoja korkeudesta ja nopeudesta. Lopulta hän sammuttaa moottorin ja ilman täyttää todella kaunis hiljaisuus. Moottori ei jylise, kuuluu vain rauhoittava, tasainen kohina. Kyyti on miellyttävän pehmeää ja hieman keuvaa. Mukavassa penkissä nelipisteturvavyöllä kiinnitettynä sitä voisi vaikka leijailla

höyhensaarille. Ikävä kyllä maa kutsuu. Lasku on pehmeä mutta tietenkin nurmikentän takia kuoppainen. Kiitän mukavaa pilottia kädestä pitäen. Tapaamme muutaman viikon päästä, ja sillä kertaa lennämme pelkillä purjeilla.

Tänään seikkailu kuitenkin jatkuu. Ensin hemmottelemme makuaistia kotitekoisilla kakuilla ja katselemme, miten kaksi pienkonetta liitelee kentän yllä milloin missäkin asennossa. Vaikken huimia silmukoita ja muita taidonnäytteitä silmin ihailta voikaan, kuuluttaja kertoo, mitä tapahtuu.

Sitten on aika nousta taas ilmaan. Tällä kertaa irtoan maasta gyrokopterin kyydissä. Härveli on helikopterin hiljaisempi pikkuserkku, joka myös liikkuu propellin avulla. Kopterissa, johon minut köytetään kypärä päässä istumaan, ei ole kattoa ollenkaan. Koska nopeutta on toistasataa kilometriä tunnissa, kasvoille puhalttaa miellyttävä viima. Ilman tuoksu muuttuu, kun kohoamme noin puolen kilometrin korkeuteen. Gyrokopterin kaarrellessa myös ilma liikkuu, pyörteilee ja väreilee. Nostan jalat irti lattiasta. Nyt ainoa, minut ihmisen luomaan maailmaan sitova kiintokohta, on istuin. Muuten kaikkialla on pelkkää ilmaa. Todella tuntuu kuin lentäisin, pärisevä kopteri osana minua! Tunne on niin upea, että suosittelelen ehdottomasti kokeilemaan.

Ikävä kyllä maahan on palattava, viimeistään kun bensa loppuu. Maukas bratwursti ja baijerilainen olut odottavat makunystyjäni. Herkutellessani katselen, kuinka taitolentäjät puhkovat ilmaan nousevia heliumpalloja koneidensa siivillä. Kun lääniä on lentää niin koneella kuin pienellä ilmapallollakin, vaatii kyllä taitoa saada pallo haaviin. Mutta niin pallo toisensa jälkeen vain poksahtaa puhki.

Lopuksi vuoron saavat kauko-ohjattavat lentokoneet, ensin potkuripörriäiset, sitten pikkiriikkiset suihkukoneet. Sokeanakin näen, miten taitavasti kaukosäädinten haltijat koneitaan ohjaavat! Toisinaan tuntuu, että kone on aivan kosketusetäisyydellä, sitten äkkiä kaukana vemmalla, sitten takana oikealla...

Ostamme vielä kannatusmielessä ison kasan leivonnaisia kotiin vietäväksi. Ambergin ilmailuseura pyörii täysin vapaaehtoisvoimin. Jäseniä ovat harrastajalentäjät, joista suuri osa käy arkisin päivätöissä. Erilaisten tapahtumien lisäksi seura saa rahaa viemällä halukkaita taivaalle. Ja mikäs sen mukavampi tapa viettää sunnuntaita olisikaan. Raskaan työn jälkeen sitä kaipaa varmasti irtiottoa maasta.

Helena Taskila

Alicon Lapper

Joose Ojala ja Vanttu

Vladimir Rudak

Joensuun Parafest

– monipuolinen kulttuurikattaus

*Teksti: Pasi Päivinen
Kuvat: Jouko Leppänen*

Kahdeksas perättäinen Joensuun Parafest-tapahtuma järjestettiin 16.-18. elokuuta. Tapah- tumassa oli paljon vanhoja tuttuja esiintyjä ja muutamia uusia mielenkiintoisia tuttavuuksia. Joensuun torilava oli vielä toriparkin raken- nustöiden vuoksi poissa käytöstä, joten tapahtumat kes- kittivät pääasiassa taidemuseon piha-alueelle. Valitetta- vasti Parafest ei edelleenkään kiinnostanut vammautonta yleisöä, vaan festivaaliväki koostui pääosin vammaisista, heidän avustajistaan ja perheenjäsenistä. Muidenkin olisi kannattanut tulla, sillä tällä kertaa Parafest yllätti myön- teisesti monipuolisuudellaan.

Ainutkertainen taidenäyttely

Taidemuseon sivurakennuksessa taidekeskus Ahjos- sa avattiin elokuun 1. päivänä yhden Britannian tunne- tuimpiin nykytaiteilijoihin kuuluvan Alicon Lapperin tai- denäyttely. Se sai hyvin näkyvyyttä mediassa ja sai sen myötä myös kävijöitä koko näyttelyn ajan. Osa Alicon Lap- perin tauluista oli vielä matkalla Joensuuhun taidenäyt- telyn avajaispäivänä, mutta kaikki teokset olivat nähtä- villä elokuun puolivälissä varsinaisessa Parafest-tapahtu- massa, johon myös itse taiteilija saapui.

Taidenäyttelyn avasi Joensuun uusi kulttuurijohtaja muu- sikko ja musiikin tohtori Sari Kaasinen. Alicon Lapperin taidenäyttely oli Kaasisen mielestä Parafestin parasta an- tia.

Alicon Lapper piti kahtena päivänä työpajoja, jossa kaikki halukkaat saivat kokeilla suulla ja jaloilla maalaa- mista. Lapperilla on phocomelia eli hän on syntynyt il- man käsiä ja hänen jalkansa ovat epämuodostuneet. Hän maalaa suullaan ja jaloillaan, tekee dokumentteja, valo- kuvainstallaatioita sekä luennoi eri puolilla maailmaa.

Alicon Lapper on Parafestin historian kansainvälisesti tunnetuin vieras.

Hän on saanut Britanniassa arvostetun MBE-arvonimen taiteellisesta työstään. Lapperin taiteelliset ansiot ovat kiistattomat, mutta kuuluisa hänestä tuli taiteilija Marc Quinnin Lontoon Trafalgarin aukiolle luoman massiivi- sen Alison Lapper Pregnant -monumentin myötä. Monu- mentti esittää naista viimeisillään raskaana.

Seminaari

Pääkirjastossa järjestetty seminaari, Tekniikka arjen apu- na, kiinnosti pohjoiskarjalaisia vammaisia ja sali oli lähes täynnä. Joensuulainen Senni Hirvonen piti seminaarissa erinomaisen esityksen teknologian roolista sokean nuor- en aikuisen opiskelussa ja arjessa. Myös Susanna Mäke- län esittelemä roboapu-hanke oli mielenkiintoinen. ▶

Sari Kaasinen

kulttuurin yhdenvertaisuudesta on oikea, mutta toteutustapa on taantumuksellinen ja kahdeksannella kerralla olisi pitänyt jo pystyä uudistumaan. En ole nähnyt Parafestista tehdyn yhtään tutkimusta tai muutoin selvitetyn vammaisten taiteilijoiden ja yleisön mielipidettä tapahtumasta. Epäilen, onko vammaisilta taiteilijoilta sekä yleisöltä yleensä koskaan kysytty, millaisen kulttuuritapahtuman he haluaisivat?

Päätin selvittää asiaa tekemällä pika-gallupin, eikä tulos jäänyt epäselväksi. Vammaiset toivoivat näkevänsä itsensä ja toiset vammaiset yleisissä kulttuuritapahtumissa yhdenvertaisina. He eivät kokeneet tarvetta erilliselle vammaistapahtumalle, vaan haluaisivat olla osana yleisiä kulttuuritapahtumia, joita Joensuussa riittää. Tiivistetysti voi todeta, että vammaiset taiteilijat haluavat osallisuutta ja inklusiota (osallistumista), eivät segregatiota (eriytymistä).

Kysyin yhdenvertaisesti myös vammattomilta heidän käsityksiään Parafestista. Vammattomat eivät näe samalla tavoin tarvetta Parafest-tapahtuman kehittämiseksi ja vammaisten osallistumiselle yleisiin kulttuuritapahtumiin. Esimerkiksi Joensuun kulttuurijohtaja muusikko Sari Kaasinen vastasi seuraavasti:

”Mielestäni Parafestia täytyy kehittää omana tapahtumanaan.”

Joensuun Parafestin järjestäjät ovat vammattomia kuten virkamiehetkin. Ehkä he eivät kykene näkemään, että Joensuun Parafest ei edistä vammaisten yhdenvertaisuutta, vaan segregatiota aidoimmillaan. Vammaiset taiteentekijät esiintyvät nyt pääasiassa toisille vammaisille, vammaisten perheenjäsenille, sukulaisille ja avustajille. Vammaisten tekemä taide saisi paljon laajempaa näkyvyyttä, kun se olisi esillä yhdenvertaisesti samoilla estradeilla vammattomien taiteentekijöiden kanssa, jonka myötä vammaiset taiteilijat saisivat paremmin myös työtilaisuuksia. Varsinkin Joensuun kaupungin ja muiden Joensuun Parafestin rahoittajien tulisi omalta osaltaan toimia vastuullisesti ja edistää yhdenvertaisuutta asettamalla Parafestin tukemisen ehdoksi kulttuurinen inklusio.

Teksti: Erja Tulasalo
Kuva: Ritva Kannel

Polkaistessani vauhtia pitkään mielessäni muhineeseen ideaan yhteisötaideprojektista otin yhteyttä Näkövammaisten Kulttuuripalvelun lisäksi myös Hunnin Ura käsillä -hankkeesta vastaavaan Piia Rossiin. Tuolloin en vielä tiennyt Piian olevan yhteisötaiteilija, jolta voisin oppia lisää siitä, minkälaisia sävyjä yhteisötaiteella, osallistamisella ja osallistumisella voisi olla myös muotoutumisillaan olevassa yhteisöteoksessa, joka toteutetaan vanhoista ja käytöstä poistetuista valkoisista kepeistä.

Monta tapaa osallistua

Rossin oma kiinnostus yhteisötaiteen mahdollisuuksiin oli syttynyt 2000-luvun alussa hänen asuessaan Irlannissa. Tuohon aikaan osallistamisella ei vielä ollut niin vahvaa jalansijaa taidementillä kuin mikä sillä tänä päivänä on.

- Kyllästyin kuvataiteilijana taiteen elitismiin, Rossi muistelee. - Siinä kohdassa osallistamiseen liittyviä asioita pulpahteli esiin ja osa niistä oli sellaisia, jotka laukaisivat kiinnostukseni ja oivalsin, että taiteen tekeminen voi olla muutakin kuin studiotyöskentelyä ja teosten viemistä myyntiin galleriaan. Kysymys siitä, miksi osallistuminen taiteen tekemiseen on merkityksellistä, on Rossin mielestä erittäin tärkeä.

- Taide on keino, jolla on sellaisia yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä ominaisuuksia, mitä ei pysty muuta kautta saavuttamaan. Jos minun pitäisi nimetä selkein yksilöä koskeva hyvinvointivaikutus, sanoisin, että taiteen tekeminen mahdollistaa jatkuvan uuden oppimisen vaikka se kuulostaa kin kliseeltä. Uuden oppiminen taas vastavuoroisesti pitää mielen virkeänä, kehittää ihmistä eteenpäin ja laajentaa maailmankatsomusta.

Vaikkei taiteen piiriin koskaan kaikkia ihmisiä saadakaan eikä niin ole varmasti tarkoituskaan, olisi Rossin mielestä kuitenkin hienoa, että yhä useammat ihmiset oivaltaisivat, kuinka monella tapaa on mahdollista tehdä taidetta, olla mukana taiteessa.

- Ei tarvitse olla mikään poliittisesti tiedostava yhteiskuntataiteilija tai

► Marko Vuoriheimo esitteli puolestaan kehittämäänsä Chabla-mobiiliosovellustaan päivällä ja vaihtoi illalla rapartistin rooliin. Yleisöä oli vähän festivaalitellassa, mutta tunnelma oli katossa. Tämä oli jo kolmas kerta Signmarkille parafesteilla. Ensimmäisessä Parafest-tapahtumassa vuonna 2011 viittomakielinen rap kiinnosti yleisöä huomattavasti enemmän ja vammattomiakin joensuulaisia saapui sadoittain festariteltaan. Vuonna 2013 Pertti Kurikan Nimipäivät veti peräti 1000 henkeä taidemuseon pihalle.

Ripaus vienankarjalaisuutta ja iloista musiikkia

Lähialueyhteistyö toteutui nyt ensimmäisen kerran, kun petroskoilainen elokuvaohjaaja ja muusikko Vladimir Rudak saapui parafesteille esitelmään elokuvaansa Ananas. Elokuva oli mainio, ja lisäksi hän piti kiinnostavan esitelmän tuoden myös persoonallaan vienankarjalaisista väriä tapahtumaan. Näkövammaiset muusikot Joose Ojala ja Helena Taskila olivat parafestin valopilkkuja. Joosen virtuoosimainen harmonikan soitto oli jälleen upeaa kuultavaa ja Helenan panhuilun soitto soljui kauniisti leppeässä elokuisessa kesäsäällä. Useampi liikkui yleisössä heitä kuunnellessaan.

Onko Joensuun Parafest ikuisesti vammaistapahtuma?

Joensuun Parafestin slogan on: ”kulttuuri kuuluu kaikille”. Johtoajatus

MUKANA TAITEESSA

osallistujana ja osallistajana

Piia Rossi. Valkoisen kepin päivä on 15.10.

hieno ja arvostettu taidemaalari. Taideteen määrittäminen ei kiinnosta itseäni millään tavalla. Minulle se keskustelu on jo käyty.

Mikä tekee teoksesta yhteisöllisen ja osallistavan

-Tulevassa yhteisötaideteoksessa on hienoa se, että teoksen tavalla tai toisella osallistuvat ihmiset ovat tienneet osallistuvansa taideteoksen luomiseen esimerkiksi lahjoittamalla omat käytöstä poistetut keppinsä, Rossi kertoo.

Jokainen lahjoitettu keppi ja keppipätkä voisi kertoa hänen mukaansa tarinan jokaisesta kepin lahjoittaneesta ihmisestä. Onkin kiinnostavaa

ajatella kuinka teoksesta voisi alkaa kerimään auki esimerkiksi runokokelmaa, sarjaa maalauksia tai sarjakuvakirjoja.

Valkoisen kepin päivänä 15.10. esille tuleva tilateos on yhteisöllinen teos Rossin mielestä myös siksi, että sitä on visioimassa ja toteuttamassa taiteilijaryhmä, joka ryhmänä etsii teokselle sellaista muotoa ja sielua mikä parhaiten toimii Laiturissa, tilassa mihin teos toteutetaan.

- Olen mukana tässä projektissa sekä taiteilijaryhmän jäsenenä että Ura käsillä -hankkeen edustajana.

Taiteilijaryhmän suunnitteluvaiheen jälkeen tulee yhteisötaideteokselle melko tyypillinen tapa rakentaa teos valmiiksi ns. vuokratyövoiman avulla. Henkilöt tulevat rakentamaan teosta "yhteisöllisesti",

mutta ei heillä ole varsinaisesti sananvaltaa ydinryhmän tekemiin päätöksiin.

Toisaalta rakentamisvaiheeseen tulleiden osallistujien työpanosta voi Rossin mukaan perustella sillä, että on myös sellaisia ihmisiä, jotka kokevat itselleen luontevimmaksi tulla konkreettisesti rakentamaan teosta eivätkä he olisi halunneetkaan osallistua ideointiin.

On kuitenkin hyvä myös pohtia ja kyseenalaistaa milloin teosta voidaan kutsua yhteisöteokseksi tai osallistavaksi teokseksi. Osasta teoksesta kun tulee naiiveja tai niiden tekoprosessi sisältää toisten ihmisten hyväksikäyttöä.

Täysin suoraan demokraattinen osallistaminen vaatii Rossin mukaan aina taakseen pitkiä prosesseja.

Osallistaminen, johon itse olisin täysin tyytyväinen, olisi kaiketi elämäntapa.

Vammattomuuskaan ei ole este osallistumiselle

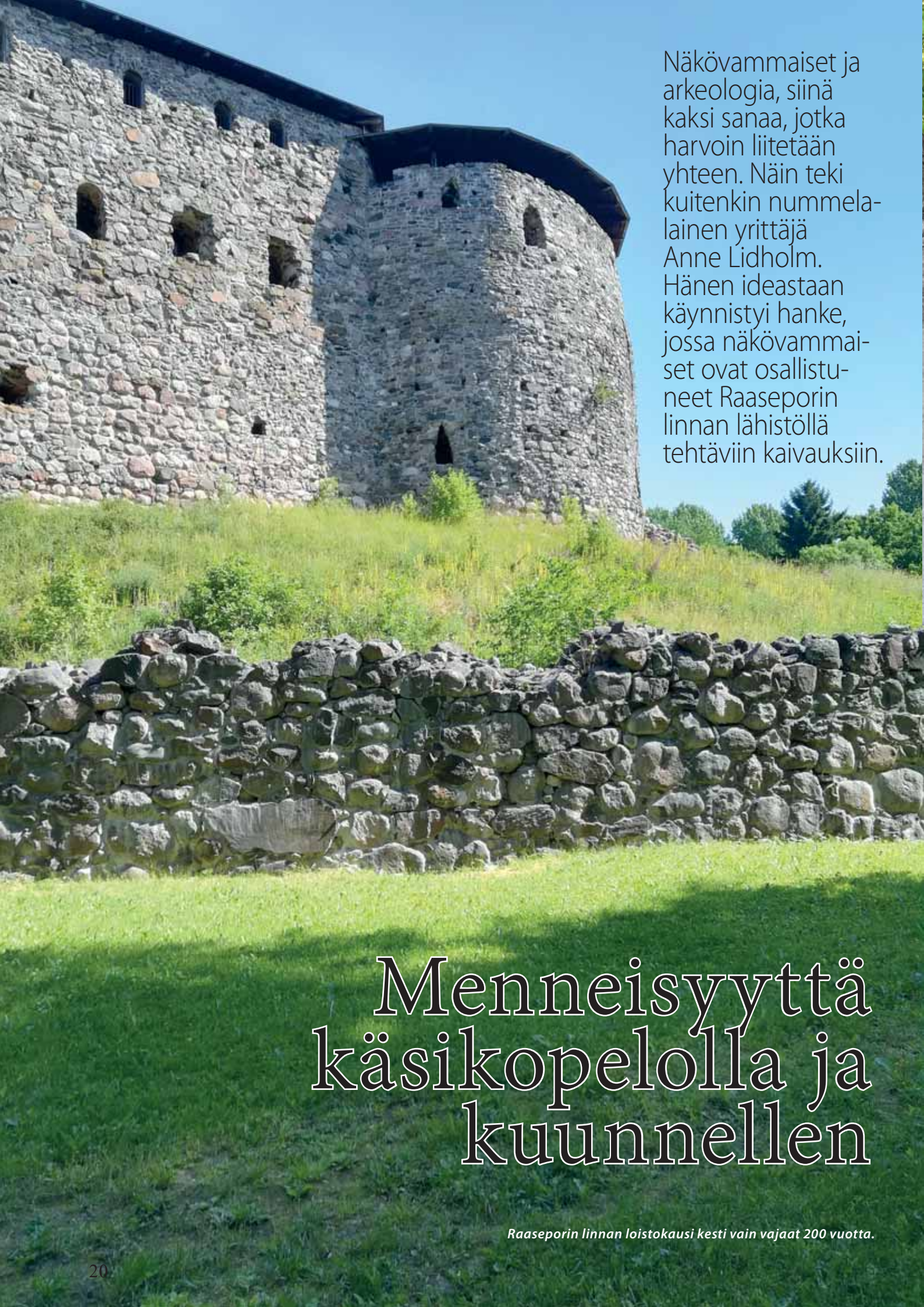
Tämän yhteisötaideprojektin myötä olen mukana taiteessa osallistumisen lisäksi siis myös osallistaja, ajattelen tutkiessani joskus valkoisen kepin virkaa hoitanutta keppinpalastani, joka tulee pian löytämään paikkansa teoksen yhtenä tärkeänä osasena.

Vaikka keppien kautta liikutaankin keskellä vammaisuutta, ei teos kuitenkaan tule käsittelemään näkövammaisuutta suoranaisesti eikä alleviivaten. Muotoutumassa oleva yhteisöteos ei myöskään tule kysymään siihen osallistuvilta oletko varmasti näkövammaisen, jotta voimme ilmoittaa sen olevan 100% näkövammaistyötä.

Teoksen rakentamiseen tarvitaan näkeviä ihmisiä yhtä lailla kuin tarvitaan meitä, joilla on näkövamma. Jokainen on odotettu ja tervetullut osallistumaan.

Osallistumisen taso voi olla juuri sellainen mihin jokainen on itse valmis.

www.piiarossi.com

Näkövammaiset ja arkeologia, siinä kaksi sanaa, jotka harvoin liitetään yhteen. Näin teki kuitenkin nummela-lainen yrittäjä Anne Lidholm. Hänen ideastaan käynnistyi hanke, jossa näkövammaiset ovat osallistuneet Raaseporin linnan lähistöllä tehtäviin kaivauksiin.

Menneisyyttä käsikopelolla ja kuunnellen

Raaseporin linnan loistokausi kesti vain vajaat 200 vuotta.

Arkeologi työssään.

Teksti: Teuvo Ruponen

Raaseporin linna on perustettu 1370-luvulla. Ensimmäinen kirjallinen dokumentti on vuodelta 1378, jolloin linnan päällikkö päivää yhden kirjeen siellä. Bo Jonsson Grip oli drotsi eli aikansa pääministeri. Hän oli lainoittanut kuningasta ja vastineeksi saanut suuren osan valtakunnasta panttilääneinä. Yleisesti ollaan sitä mieltä, että Bo Jonsson on rakennuttanut linnan. Hän oli monella tavoin henkilöitynyt kruunuun ja Raaseporin linnaa onkin aina pidetty kruunun linnana.

Linnan loistokausi oli lyhyt, sillä se hylättiin jo 1550-luvun lopussa. Sen jälkeen alue on ollut lähinnä niittynä ja laitumena. Se on säilynyt arkeologian kannalta hyvin arvokkaana paikkana.

Turun ja Viipurin välisen rantatien eteläinen reitti kulkasi Raaseporin kautta. Myös vesireitti kulki läheltä, mutta se oli hyvin vaikeakulkuinen. Isot laivat eivät ole koskaan päässeet lähellekään linnaa. Nykyään varsinaiseen meren rantaan linnasta on matkaa kolme neljä kilometriä.

Tänä päivänä on hyvin vaikea uskoa, että linna sijaitsi aikanaan saarella, hyvin merellisessä maisemassa. Meren pinta on laskenut keskimäärin 35 senttiä sadassa vuodessa tällä alueella. Kuudessasadassa vuodessa se on kaksi metriä. Usein rantavyöhykkeessä esiintyy liettymistä eli maan kohoaminen saattaa olla vieläkin nopeampaa, kun tulee uutta liejua pintaan.

Kaivaukset Raaseporin linnan alueella aloitettiin 2008 ja niitä jatkettiin seuraavana vuonna. Tällöin todettiin, et-

tä linnan itäpuolella niin sanotun linnanmalmin alueella on hyvin paljon jälkiä linnaan liittyvästä toiminnasta. Alue on nyt mannerta, kun taas linna on ollut aikanaan saarella. Linnasta on johtanut silta Slotsmalmenille. Linnan ja mantereen välinen yhteys on tapahtunut nykyisen kaivausalueen kautta.

Tapasin Helsingin yliopiston historiallisen arkeologian dosentin, Georg Haggrenin, kaivauspaikalla 28. kesäkuuta 2018. Tässä hankkeessa hän on myös Länsi-Uudenmaan maakuntamuseon tutkimuspäällikkönä. Maakuntamuseo on tutkimuksessa päätoimijana. Mukana on myös Helsingin yliopisto.

Äänimaisema kaivauspaikalla on hieno, vaikka eletään jo juhannuksen jälkeistä aikaa. Ei liikenteen ääniä. Linnut laulavat ja peurojakin on nähty, käärmeitäkin, joskaan ei tänä vuonna. Keväällä oli yllätys, kun tultiin paikalle. Alue oli lammaslaitumena. "Alkujärkytyksestä kun toivuttiin, niin sen jälkeen ihan mukava kokemus", muistelee Haggren. Niityt ja pellot ovat linnan kiinteistön ja ne on vuokrattu paikalliselle lammastilalle. Eläimet laiduntavat ja heinät kerätään. Näin maisema pysyy avoimena. Hyvä tilanne molemmille osapuolille.

"Meillä on joka vuosi kursseja harrastaja-arkeologeille", kertoi Haggren. "Ne on järjestänyt Hangon kesäyliopisto ja Hangö sommaruniversitet. Ilman viimeksi mainitun ponnasta ei täällä pystyttäisi joka vuosi tekemään kaivauksia."

Linnan pihaan tutustumassa.

► Yllättävä idea

Näkövammaisten ryhmä tuli harrastajien joukkoon vuonna 2015. Idean esitti maakuntamuseon johtajan Dan Lindholmin puoliso Anne Lindholm. Hänellä on Nummelassa yritys, jolla on näkövammaisia asiakkaita.

Vähän aikaa siinä meni, ennen kuin tutkimuspäällikkö Georg Haggren, museonjohtaja Dan Lindholm ja tutkimusryhmä oli valmis hyväksymään ajatuksen näkövammaisten mukaan ottamisesta. Mutta sitten päätettiin tarttua haasteeseen.

Opetusministeriön tuella järjestettiin arkeologinen kaivauskurssi näkövammaisille. Luennoilla kerrottiin arkeologiasta ja Raaseporin linnan historiasta sekä johdatettiin löytöaineistoon. Sen jälkeen kahtena päivänä tehtiin kaivauksia. Molempina päivinä oli viisi näkövammaista ja lähes sama määrä avustajia. ”Täytyy sanoa, että yllättävän hyvin onnistuttiin. Useimmat osallistujat olivat lähes täysin sokeita. Kiitos AML-palveluiden meillä oli ammattitaitoa käytettävissä ulkona maastossa. Reitti tieltä kaivauspaikalle oli merkitty köydellä kuten tänä vuonnakin.”

Luvatonta ja luvallista etsintää

Syksyllä 2017 päätettiin uudestaan lähteä yhteistyöhön näkövammaisten kanssa. Tällä kertaa metallinilmaisinventoinnin kautta. Opetusministeriöltä haettiin rahoitus tällaiselle kurssille. Mukana oli myös Suomen Metallinetsijät ry. Ajatuksena oli, että kartoitetaan linnan itäpuolella paikkoja, missä on metallien keskittymiä. Eri metallit antavat erilaisen äänisignaalin metallinilmaisimeen ja siitä pystytään erottamaan, mikä on rautaa, mikä kuparisekoitteisia metalleja ja mikä mahdollisesti hopeaa tai muita metalleja. ”Tällä ajatuksella lähdettiin kurssi järjestämään”, kertoi Haggren.

Viime marraskuussa alueella oli ollut luvattomia metallinetsijöitä, jotka olivat tehneet lähes kolmesataa kuoppaa. Luvaton etsintä tapahtui juuri sillä alueella, missä keväällä oli tarkoitus aloittaa kaivaukset näkövammaisten kanssa. ”Vahinko oli iso, mutta kurssi päätettiin kuitenkin toteuttaa, koska rahoitus järjestyi. Eikä ole kaduttu. Toukokuussa oltiin kaksi päivää täällä ja sitä ennen oli päivän kurssi luentoineen Tammisaaressa. Ilma suosi ja kaivaukset onnistuivat mainiosti. Ääneen perustuva erottelu toimi hyvin.”

Ryhmässä oli näkövammaisen avustajineen sekä metallinetsijäharrastaja ja tutkimusryhmän jäsen, yhteensä siis neljä. Metallinilmaisimella paljastaa metalliesineet ehkä 20-30 sentin syvyydestä. Syvemmillä olevat eivät paljastu elleivät ole hyvin kookkaita esineitä.

Aikaisempina vuosina näkövammaisten työ oli kaivamista avustajan avustuksella. Avustaja toimi tarvittaessa silminä. Käsillä tunnustelemalla pystyy päättämään, mitä löytyy. Näkövammaiset löysivät esineitä. ”Olin yllätynyt siitä, kuinka hyvin he löysivät”, toteaa Haggren. ”Arkeologi vieressä kertoi: Se on kivi ja se on tiili ja se on kuonaa. Nopeasti he oppivat tuntemaan ja kuulemaan äänen, mikä löydöstä lähti. Loppuviikosta he löysivät löydöt kuten muutkin.”

Todennäköisesti ensi vuonna järjestetään jälleen kurssi ja kaivuuta. Tutkittava alue on pari hehtaaria. ”Vaikka

Kaivausten johtaja Georg Haggren (oikealla) kertomassa kirjoittajalle kaivauksista ja linnan historiasta.

täältä on paljon viety, kyllä täällä on paljon jäljelläkin,” toteaa Georg Haggren. ”Se, mikä on viety, on viety valikoiden. Metallinetsijät, luvalliset ja luvattomat osaavat erottaa metallien signaalit.”

Jätteet kertovat

Linnan johtaneen tiepenkereen molemmin puolin on ollut linnasta tuotuja jätteitä eli aluetta on käytetty kaatopaikkana. Tätä aluetta on tutkittu aikaisempina vuosina muun muassa juuri näkövammaiskurssin kanssa.

Jätekasasta on löytynyt valtavasti luuta. Ne ovat säilyneet hyvin. Suomessa luut hyvin usein hajoavat meidän happamasta maaperästämme johtuen. Täällä on ilmeisesti kalkkia niin paljon, ja savea, että luut ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin. On pystytty jäljittämään, mitä tuolloin linnassa on syöty. Sitten on löytynyt esineitä ja astioiden sirpaleita ja myös purkujätteitä, rakennusjätteitä jonkun verran. Pää-

asiassa kuitenkin keittiöjätettä.

Turussa ja Viipurissa kaupunki on peittänyt alleen kaiken linnan läheltä. Niin olisi tässäkin käynyt, ellei linnan toimintoja olisi siirretty Helsinkiin. Voi sanoa, että jätekerroksesta on saatu ihan valtavasti tietoa elämästä linnassa, linnan materiaalisesta kulttuurista.

Kaivausalueen vieressä on joutomaakumpareen sisällä yksi rakennuksen raunio, joka erottuu vallien ympäröimänä kuoppana maassa. Muuten linnan lähellä on ollut hyvin vähän rakennuksia. Näin siksi, että lähellä linnaa olleet rakennukset olivat uhka linnalle vihollisen lähestyessä.

Alttiina säälle

”Arkeologiset kaivaukset ovat alttiita säälle. Tänä vuonna sade ei ole haitannut, mutta kuivuus kylläkin. Savinen maa kovettuu, värit eivät näy ja syntyy pölyä. Rikkoutumisvaara on aina, mutta sen kanssa eletään,” toteaa Haggren.

Kaivauksella varusteiden täytyy olla sellaiset, että ne ottavat huomioon toiminnan luonteen ja että ollaan luonnossa. Pitkät housut ovat välttämättömät. Kaivauksessa on hyvä olla kumi- tai näppylähanskat. Tosin jotkut eivät halua käsineitä lainkaan.

Avustaja seuraa vieressä ja kun löytyy jokin esine tai kappale, kolkutellaan sitä peltiä vastaan, onko kivi vai löytö vai mikä. Metallinpaljastimien käytössä ei tarvita käsineitä. Ei muuta kuin etsitään kohteita.

Iloinen yllätys

Myös itse linnaa alettiin tutkia ja restauroida 1890. Silloin tyhjennettiin rauniomassat. Valitettavasti linnassa tehdyistä töistä on hyvin vähän dokumentointia. Se pätee myös myöhempisiin restaurointeihin ja työvaiheisiin ihan 1980-luvulle saakka. Vielä muutama vuosi sitten luultiin, että aikaisemmin päälinna on kokonaan tyhjennetty keskiaikaisesta maamassasta ja kerroksista, mutta 2014 saatiin iloinen yllätys, kun paljastui, että itse asiassa ainoastaan romahdusmassat oli työnnetty pois. Keskiaikaisiin kulttuurikerroksiin ei ollut juurikaan kajottu. Siellä on paljon tutkittavaa.

”Rahoitusta kaivaustöihin on nykyään vaikea saada”, harmittelee Haggren. ”Isot säätiöt eivät lähde rahoittamaan kenttätöitä. Tiedepoliittinen linjaus on, että rahoitetaan mieluummin kirjoituspöytätyötä eli tutkimusten loppuunsaattamista.”

Ajatus muhi useita vuosia

Anne Lindholm kertoi, että ajatus näkövammaisten ottamisesta mukaan kaivauksiin muhi hänellä useita vuosia. ”Suoritin tuotekehitysammattitutkinnon ja tämä on minun lopputyöni. Toimin yrittäjänä ja teen vammaisten kanssa työtä. Näkövammaiset ovat tottuneet käyttämään kuulo- ja tuntoaistiaan tehokkaasti. Tietyistä missään ei ole järjestetty näkövammaisten arkeologista kaivaushanketta ainakaan metallinpaljastimia käyttäen eikä ilmeisesti muutenkaan toteutettu esteetöntä arkeologiaa.”

Suomessa suhtautuminen vammaisuuteen on Anne Lindholmin mielestä ollut pitkään vinoutunut. ”Vam-

mainen on ollut ehdolla esimerkiksi vuoden urheilijaksi, mutta vasta nyt se on toteutunut. Se kertoo suomalaisten ajattelutavasta. Vaikka jokainen varmaan tuntee jonkun vammaisen. Onko se suomalaisten pelko, että se tarttuu vai mikä se mahtaa olla. Ymmärrän, että tutkijoiden täytyy varmistaa, että toiminta täyttää tieteelliset kriteerit, onhan kyseessä tieteellinen tutkimustyö.”

”Monta monta vuotta puhuin asiasta ja monen ihmisen kanssa keskustelin. Sitten, kun hanke ensimmäisen kerran toteutettiin, olin yllätynyt, että kaikki olivat niin onnessaan ja iloisia siitä, että tämä pystyttiin toteuttamaan. Kaikki ymmärsivät sen, että tämä on niin erilaista, uutta aluetta vielä. Se vaatii uudenlaisen näkökannan. Tutkijaryhmä totesi, että näkövammaiset kuuntelevat ja noudattavat ohjeita tarkasti. Toimivat juuri niin kuin tutkijat toivovat heidän toimivan.”

Metallinilmaisimen käyttö näkövammaisten kanssa on ollut mielenkiintoinen projekti. ”Yritykseni, AML-palvelut on ollut tässä sponsorina, järjestänyt avustajat ja maksanut heidän palkkansa. Yrityksen toimialue on juuri henkilökohtainen avustaminen ja tavoite vammaisten palvelujen parantaminen. Tässä maailmassa pitäisi enemmän miettiä miten kaikki pystyisivät paremmin kokemaan kaikkea”, totesi Anne Lindholm.

Mielenkiintoinen kokemus

Tänä vuonna Raaseporin kaivauksiin osallistui kymmenkunta näkövammaista. Joukossa oli sekä heikkonäköisiä että sokeita. Yksi heistä oli Tammissaaresta kotoisin oleva Anders Holmlund. Hän innostui asiasta heti kuultuaan mahdollisuudesta. ”Olin mukana nyt ensimmäistä kertaa. Ja ensimmäistä kertaa käytettiin metallinilmaisimia. Ryhmässä oli metallinetsijä, näkövammaisen ja avustaja sekä tutkimusryhmän jäsen. Saatoin kokeilla itsekkin metallinilmaisimen käyttöä. Äänestä pystyi erottamaan eri metallit. Jalometallista lähtee kirkkaampi ääni kuin vaikkapa raudasta. Löytö merkittiin lipulla ja lippuja laitettiin yli viisisataa. Sitten löydöt kaivettiin ylös ja saimme koetella, mitä sieltä löytyi. Kolikoita ei löytynyt, koska varkaat olivat korjanneet ne. Kanuunan kuula löytyi, jääpiikki, hevosenkengän kappaleita ja nauvoja ja pieni kuparikoru. Esineet löytyivät yleensä kymmenen, kahdenkymmenen sentin syvyydestä.”

Anders Holmlundin mielestä kokemus arkeologisista kaivauksista oli hyvin onnistunut ja mielenkiintoinen. Sääkin suosi kaivauksia. Hän suosittelee lämpimästi osallistumista mahdollisiin tuleviin kaivauksiin.

PISTEKIRJA OMISTA LAULUISTA

Juha Watt Vainion opissa ollut Eino Collin valmistutti pistekirjan näkövammaiselle tuttavalleen omista lauluistaan. Elokuvia ja sarjakuvia myyvällä miehellä on ollut ja tulee olemaan valokuvanäyttelyitä ja järjesti-pä mies luontoretkenkin syyskuussa.

*Teksti: Marianne Tenhami
Kuvat: Petri Laukkanen*

Eino Collin, 53, työskenteli ennen julkisivumaa-larina kahdelle maalausliikkeelle omistaen myös itse maalausfirman. Lisäksi hän teki yö- ja teollisuussiivouksia. Isän kanssa pyöritetty halkobisnes kuului niin ikään kuvaan 20 vuoden ajan. Isän kanssa käytiin myös Kauppatorilla sekä Järvenpään ja Riihimäen toreilla myymässä muun muassa joulu-kuusia ja juhannuskoivuja. Kiireinen Eino teki 16-tuntisia päiviä viikon ympäri ja tämä vaati veronsa: miehen sydämeen jouduttiin tekemään keino-läppäleikkaus ja hänelle tuli kaksi halvausta. Elämä muuttui kertaheitolla toisen halvauksen jälkeen vuonna 2013.

Kaikki auttavat kaikkia

Nyt pyörätuolissa istuva Eino ei ole jäänyt lepäämään laakereille. Viimeisimpänä projektinaan hän järjesti syyskuussa esteettömän luontoretken Villa Elfvikissä Espoossa.

- Kävin katsomassa reitin toukokuussa. Pituudeltaan se on 700 metriä ja sen pääsee pyörätuolilla läpi, vaikka matkan varrella on hiukan kiviä. Pyörätuolille suunnitellut pitkospuut menevät meren päällä. Reitillä on lintutorni sekä vanhaa metsää, missä on ollut joskus kartanon lehmien laidun, keväällä retkiopaskurssin käynyt mies kuvailee. Luonto ja eläimet ovat hänelle läheisiä Mäntsälässä vietetyn lapsuuden ja nuoruuden vuoksi. Silloisella kotitilalla perheellä oli lehmiä, sikoja ja hevosia. Alun perin Einon suku isän puolelta on Pyhäniemeltä.

Luontoretkelle osallistui muun muassa Einon tuttavita Helsingin Pasilassa sijaitsevasta Validian Pasilan päivätoiminnasta.

- Mukana oli näkövammaisia sekä keppien kanssa ja pyörätuolilla liikkuvia ihmisiä. Reitillä kaikki auttavat kaikkia, hän korostaa.

Runoja salaa pulpetin alla

Päivätoiminnassa mukana olevalta näkövammaiselta mieheltä Eino sai idean valmistuttaa pistekirjan omista lauluistaan Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus liriksen kirjapainossa.

- Sokea mies valitteli, ettei oikein voi lukea mitään pistekirjoituksella. Niinpä teetin henkilökohtaisesti hänelle kirjan omista lauluistani pistekirjoitukselle. Se on uniikkikappale. Toista samanlaista ei ole. Kirjassa on 15 sanoitamaani laulua Helsingin Huopalahden historiasta, Eino selittää.

Haastattelua tehdessämme kirja oli juuri valmistunut ja sokea mies on ollut siihen oikein tyytyväinen. Seuraa-vaksi Einolta on tulossa mustavalkoisella tekstillä painettu laulukirja. Pistekirjoituksella ilmestyneiden 15 laulun lisäksi kirjassa on yhteensä 56 kotona Helsingin Vesalassa kirjoitettua laulua.

Eino muistelee ala-asteaikojaan, jolloin Juha Watt Vainio piti luokalle musiikkitunnin. Eino-poika kirjoitteli salaa pulpetin alla runoja teinikohelluksista ja -vastoinkäymisistä, mutta jäi kiinni omalle opettajalleen, joka nappasi pojalta kaikki kynät ja paperit pois.

- Junnu näki tämän ja pyysi opettajaamme antamaan paperit hänelle. Opettaja teki työtä käskettyä hammas-ta purren, mutta Junnu alkoi pohtia mitä teksteistä voisi syntyä ja kertoi ilmoittelevansa, jos lisäkirjoittelulle olisi tarvetta.

Tehdään pojasta laulumies

Junnu Vainio törmäsi Einon runoihin uudestaan Einon ystävän tuodessa hänen runovihkonsa Junnun studioille mennessään sinne treenaamaan. Runot nähtyään Junnu oli soittanut Einon äidille ja pyytänyt poikaa soittamaan. Einon soitettua Junnu ehdotti tapaamista. Niinpä poika tuli mummonsa luokse Helsinkiin ja samalla reissulla tapasi Junnun. Hauskana sattumana pojan mummo kävi siivoamassa Vainiolla ja oli siivotessaan nähnyt lapsenlapsensa vihon Junnun kirjoituspöydällä.

- Mummoni, isäni ja Junnu sopivat keskenään, että tehdään pojasta laulumies. Mummo ja isä maksoivat sanoitajakoulutukseni Junnun opissa, Eino kiittelee.

Ankara opettaja ruksaili papereihin oikeita ja vääriä kohtia kuin autokoulun tentissä ja löi nyrkillä pöytänsä lennättäen paperit lattialle, jos ei tullut oikeita vastauksia.

- Sanoin, että ei minusta mihinkään ole. Junnu totesi siihen: "Nyt poika lähdetään kävelyllä." Niin kävelimme pitkin Helsingin Huopalahtea Junnun kertoessa minulle Huopalahden historiasta. Sitten hän käski minun ottaa

paperin ja kynän ja kirjoittaa runomuodossa, mitä tästä kaikesta tulee mieleen, Eino muistelee.

Sanoittamisen lisäksi Einosta tuli musiikin tuottaja. Hänen tuottamansa, Turkka Malin sanoittama ja Vanessa Philipin esittämä kappale Lomarakkaus on sijoittunut seitsemänneksi Syksyn sävel -laulukilpailussa vuonna 1997. Hänen kappaleensa ovat saaneet myös paljon radiokuuluvuutta.

Neljäs valokuvanäyttely tulossa

Eino myy vanhoja kotimaisia elokuvia sekä sarjakuvia. Hän on myynyt niitä lehti-ilmoituksella pienestä pitäen alunperin isänsä kanssa. Sarjakuvia on myynnissä kaikenikäiselle yleisölle skaalan vaihdelta neljävuotiaista kuusikymppisiin.

- Aku Ankkoja, Mustanaamioita, Tex Willereitä, luettelee myyjä esimerkkejä. Vanhat kotimaiset elokuvat ovat Einon intohimo. Hänellä on kirjahyllyssä 1300 suomifilmiä.

- Kotitalallani Mäntsälässä, sekä Pyhäniemen kartanossa Kärkölässä, kuvattiin 30 vanhaa elokuvaa, muun muassa suosikkielokuvani Vihreä kulta. Niskavuori-elokuvissa talon oma väki ajeli viljapelloilla hevosten kanssa ja leikkasi viljaa, Eino kuvailee.

Valokuvaaminenkin on Einolle läheinen harrastus. Hän on avustajansa kanssa ottanut 350 valokuvaa eri puolilta Helsinkiä. Osa kuvista on painettu postikorteiksi sen mukaan, miten asiakkaat Einolta kuvia tilaavat.

- Helsingissä rakennetaan paljon. Paikat katoavat ja muuttuvat. Kysellessäni ihmisiltä, miten hyvin he tuntevat kaupunginosiensa historiaa, kovin harvalle oman kaupunginosan historia on tuttu. Valokuvanäyttely eri puolilta Helsinkiä tuntui tarpeelliselta.

Hänellä on ollut valokuvanäyttelyitä eri puolilla Helsinkiä kuten Kampin palvelukeskuksessa, Wilhelmiinassa

Einon kotimaisema puroineen. Lähipihalla riittää nähtävää.

Pikku Huopalahdessa sekä Helsingin Invalidien Yhdistyksessä Koskelassa. Eino valitsee näyttelyihinsä kuvia, joissa on luontoa ja eläimiä. Hän antaa esimerkin valokuvasta, jossa sorsat uivat joessa. Joen yli menee kaarisilta. Kuvia on otettu myös Puotilanvuorelta, Vartiokylänvuorelta, Kalvikinrannasta sekä sotamuistolaatoista. Näyttelyt ovat saaneet erinomaisen vastaanoton.

Pohjoismaisittain maailmalla

Näkövammaisten liiton kansainvälistä toimintaa luotsannut Timo Kuoppala puntaroi yhteistyötä eri maissa. Lukutoukan kiinnostus länsinaapuriin virisi jo kouluiässä.

Teksti: Päivi Kremenko

Palasin Mosambikista toisena ihmisenä. Vasta käytyään paikan päällä tietää, mitä köyhyys on, Timo Kuoppala, 63, kertoo ensi vierailustaan kehitysmaahan.

Vammaisjärjestöjen tutustumismatka toteutui vuonna 2000, kun hän oli siirtynyt NKL:n järjestösastolta kansainvälisten asioiden pariin.

– Toivoisin, että kehitysyhteistyön rahoitus parantuisi, sanoo eläkkeelle jäänyt kansainvälisten asioiden päällikkö.

Näkövammaisten liitto pystyisi tekemään paljon nykyistä enemmän, jos ulkoministeriö myöntäisi varoja. Nyt Etiopiassa tuetaan järjestöä, jota johtaa maan ensimmäinen sokea tohtori. Hän on opiskellut kasvatus-tiedettä Jyväskylän yliopistossa. Boliviassa on meneillään pikkuruinen hanke näkövammaisten nuorten hyväksi. Aiemmin projekteja on toteutettu myös Namibiassa, Ecuadorissa ja Palestiinassa.

Tekemällä oppii

– Meiltä ei vuosikausiin käynyt ekspertejä Etelä-Amerikassa opettamassa. Ecuadorilaiset olivat kekseliäitä ja ottivat asioista selvää. Suomesta he saivat vain rahoituksen.

Pistekirjapainon perustamisesta alkanut hanke muuntui lukutaitokeskuksiksi. Niissä näkövammaiset itse opettivat aikuisena vammautuneille pistekirjoitusta, liikkumistaitoa ja kotitaloutta.

Myös Palestiinassa opittiin innokkaasti tekemällä. Hanke aloitettiin, kun Jasser Arafat oli pyytänyt Suomen hallitukselta apua Gazan näkövammaisten koulun kehittämiseen. Koska Israel rajoitti ulkomaisten järjestöjen toimintaa, työ siirtyi Länsirannalle. NKL:n lastenkuntoutuksen väkeä ja atk-osaajia kävi kouluttamassa erityiskoulun ja tavallisten koulujen opettajia. Hankkeen aikana Palestiinaan perustettiin näkövam-

Timo Kuoppala, kuva: Juha Seppälä

Muistojen kuva viime syksyltä Ecuadorista, Riobambasta, jossa NKL:lla oli pitkäaikainen hanke. Jäähvyäiskäynnillä vasemmalla Ecuadorin liiton silloinen puheenjohtaja Mario Purunkahas, Timo Kuoppalan vaimo Merja Hanski, Timo ja oikealla tulkkina monilla hankematoilla toiminut Joanna Sormunen.

maisten lasten vanhempien yhdistys. Kuntoutussairaalan yhteyteen jäi heikkonäköisten lasten yksikkö.

– Eristyneisyys haittaa kaikkien arkea. Näkövammaiset eivät voi esimerkiksi hyödyntää Israelin varsin hyviä tukipalveluja. Ruohonjuuritason yhteyksiä on erittäin vähän.

– Tietysti toivon, että opettajat käyttävät edelleen oppeja, joita saivat näkövammaisten lasten ohjaamisesta kohti itsenäistä elämää.

Kulttuurierot Karjalassa

Näkövammaisten lasten kuntoutusta kehitettiin myös Karjalan tasavallassa: tehtiin etsivää työtä, järjestettiin kuntouttavia perheleirejä, koulutettiin liikumistaidon ohjaajia ja viriteltiin vanhempaintoimintaa. Venäjällä oli voimissaan vanha erityiskoulujen ja sokeainyhdistysten järjestelmä.

– Neuvostoaika jatkui Karjalassa kulttuurisesti vuosina 2000–2012, kun me siellä säännöllisesti vierailimme. Kun vanha valta oli romahtanut, oletettiin, että Venäjällä aletaan hoitaa asioita läntiseen tapaan.

Järjestelmä oli huolehtinut ihmisistä, eivätkä he olleet tottuneet toimimaan itse. Mieliä hallitsi auktoriteettiusko: lasta kuntouttavat asiantuntijat, ei oma perhe.

– Asenteita on monenlaisia. Pohjoismainen malli ei ole ainoa menestyksen tae.

Kirjojen matkaan

Kaunokirjallisuus on viehättänyt Timo Kuoppalaa pienestä pitäen. Hän muistaa yhä mielikuviaan hyväntahtoisesta menninkäisukko Onnimannista. Tämä parantaa metsän pienimpiäkin eläimiä tuvassaan, jonka lattiaa verhoavat katajanoksat. Marjatta Kureniemen tarina vei pojan mennessään, niin että tämä oppi lukemaan sujuvasti.

Paksuilla silmälasilla tekstistä sai hyvin selvän ja etupulpetista näki taululle. Timo Kuoppalan synnynnäisen kaihin leikannut lääkäri oli sanonut, että poika pärjää nä-

könsä turvin. Koulutie alkoi Karhulassa ja jatkui Helsingissä. Keskkoulussa jotkut koltiaiset kiusasivat rillipäätä. Se ei haitannut, kun elämyksiä avautui kirjojen sivuilta. Lukijavanhempien hyllystä tarttui käteen monta romaania, kuten Tuntematon sotilas ja Täällä Pohjantähden alla.

– Rupesin tutkimaan kirjaston ruotsinkielisiä kirjoja. Huomasin ymmärtäväni niitä auttavasti alkukielelläkin.

Timo Kuoppalan suosikkeja on ollut Jan Fridegård. Kirjailija kuvaa omaelämäkerrallisissa romaaneissaan maa-seudun pieneläjien arkea syvämietteisen kasvavan pojan silmin.

Ahkerä kirjastonkäyttäjä mietti, voisiko kirjojen valtakunnasta tulla hänen työpaikkansa.

– En hakenut kirjastoalalle. Ajattelin, etten pärjäisi heikon näköni takia.

Ylioppilas lähti opiskelemaan yleistä kielitiedettä, kotimaista kirjallisuutta ja kansanrunoustiedettä. Yliopistolla ajatukset elämän rajoitteista alkoivat muuttua.

Järjestöissä on voimaa

Timo Kuoppala oli kasvanut yhteiskunnallisesti aktiivisessa kodissa. Hän oli oppinut, että idean edistämiseksi tarvitaan yhdistys. Näkövammaisjärjestöistä hän ei ollut kuullut.

Ensin opiskelijanuorukainen kolkutteli Invalidiliiton ovia, jotka eivät liikuntavammattomalle auenneet. Helsingin Sanomista hän luki, miten Kynnys ry:n väkeä ei ollut päästetty ravintolaan.

– Kynnysen tapahtumissa kohtasin ensi kertaa sokeita. Se tuntui vapauttavalta. Olin ollut aina näköni takia porukan heikoin lenkki. Tutustuin ihmisiin, jotka elivät täyttää elämää, vaikeivät nähneet yhtään. Rupesin arvostamaan itseäni enemmän.

Timo Kuoppala pääsi pian paperihommiin, näkövammaisten opiskelijayhdistyksen sihteeriksi.

– Ensimmäisenä järjestötyönäni opettelin purkamaan yhdistyksen.

Näkövammaisten opiskelijayhdistys oli tehnyt hienoa työtä. Ylioppilastutkinnon tehtävät oli saatu pistekirjoitukselle. Helsingin yliopistoon oli avattu näkövammaisten huone, jossa tenttivastauksia pystyi kirjoittamaan koneella. Kun omaa yhdistystä ei enää tarvittu, Timo Kuoppala edusti opiskelijoita Näkövammaisten henkinen työ ry:n johtokunnassa.

– Olen ylpeä yhdistykselle keksimästäni uudesta nimestä.

1970-luvun lopulta lähtien järjestö on ollut Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry.

Kansainvälisille vesille

Tasan 40 vuotta sitten Timo Kuoppala aloitti puolipäiväisenä nuorisosihteerinä Näkövammaisten Keskusliitossa.

– Aloin seurata nuorten toimintaa Ruotsissa. Siellä oltiin hyvin tietoisia oikeuksista, vaadittiin opiskelu- ja työmahdollisuuksia. Yritin toteuttaa ruotsalaisten ideoita vaihtelevalla menestyksellä. Vähitellen mieli alkoi talttua pitkäjänteiseen ja hitaaseen työhön.

Timo Kuoppala solahti kansainväliseen toimintaan kulkiessaan pääsihteeriksi Arvo Karvisen oppaana ja toisena osallistujana Maailman ja Euroopan sokeainunionien kokouksissa. Ne ovat usein pitkäväteisiä, ja matkustaminen rasittaa, mutta yhteistyö johtaa tuloksiin.

Maailman sokeainunionin neuvotteleman Marrakeshin sopimuksen hyväksyneet maat sitoutuvat kehittämään tekijänoikeuslainsäädäntöään. Tavallisesta kirjasta pitäisi tuottaa ilman kustantajan lupaa kappaleita piste- tai äänikirjoina näkövammaisille. Tämä Suomen malli ei vielä toimi läheskään kaikissa maissa. Lisäksi kirjoja tulee voida lähettää maksutta eri puolille maailmaa. Esimerkiksi Espanjan valtavat äänikirjakokoelmat avautuvat Etelä-Amerikan näkövammaisille, jotka kärsivät huutavasta kirjapulasta.

Euroopan sokeainunionin työn ansiosta sokea ihminen

pystyy tunnistamaan helposti lääkepakkauksensa: lääkkeen nimi on nykyisin merkittävä myös pistekirjoituksella.

Kokemukset hyödyksi muille

Timo Kuoppala vastaa mielellään kysymyksiin näkövammaisen arjesta. Esittäytyessään ulkomaalaisille vieraille hän kertoo olevansa heikkonäköinen. Hän mainitsee myös täysin sokean vaimonsa.

– Tunnen aika tarkasti sokean ihmisen elämänpiirin. Opaskoira on ollut perheessä 40 vuotta. Arvostan vaimoani kovasti. Hän on tehnyt virkanaisena pitkän työuran.

Sokean verovirkailijan vaikeudet ovat toistaiseksi ratkaisematta niin Suomessa kuin maailmallakin.

– Digitalisaatio on tuonut paljon ongelmia. Vaimo ei pysty tekemään töitensä siihen malliin kuin takavuosina.

Valtionhallinnossa käytettävät ohjelmat ovat erittäin suojattuja. Apuvälinevitykset ovat turvallisuusriski, koska ohjelmat eivät tunnista niitä. Näkövammaisten liittoon on palkattu henkilö selvittämään työelämän teknologiaa.

Pohjolan malli kantaa

– Vaikka Suomessakin on parannettavaa, Pohjoismaissa vammaisten asiat on hoidettu todella hyvin.

Timo Kuoppala hermostuu, kun hyvinvointivaltiota ollaan lyttäämässä.

– Haluan edistää pohjoismaisia toimintamalleja. Pohjoismaat ovat tutkitusti menestyneet maailmassa. Yhteiskunta on tarjonnut turvan ja hyvän elämän perustan niillekin, joilla kaikki ei ole loistavasti.

Timo Kuoppala on aina kokenut erityistä yhteyttä Pohjolan näkövammaisiin. Avuksi on ollut kielitaito, jota hän on vaalinut koko ikänsä.

– Joidenkin ruotsinkielisten työkavereiden kanssa on sovitettu, että puhutaan aina ruotsia.

Tukemassa näkövammaisten kulttuuritoimintaa

TURUN OPTILLINEN LIIKE OY
info@turunoptillinen.fi

Porvoon suomalainen seurakunta

JÄMSÄN
KIINTEISTÖHUOLTO OY
JÄMSÄ

Pohjolan Silmäasema
Isokatu 43, OULU, 08-373 927
Silmäasema Puistola
Isokatu 16, OULU, 08-554 4360
Toritie 1, PUDASJÄRVI, 08-822 416
www.silmaasema.fi

OP-Ylä-Kainuu
Suomussalmi - Puolanka
010 257 2101 - op.fi

FINNVUES OY
HELSINKI

LTR
LAPIN TEOLLISUUSRAKENNUS OY
www.ltr.fi

Silmäoptiikka
Kuusankoski, Kouvola, Hamina, Karhula, Inkeroinen
www.silmaoptiikka.fi

AK-RAUDOITUS OY
MÄNTSÄLÄ

Niklashipping Oy LTD

Voimia ja terveyttä metsäkodista

Ennen metsä oli suomalaisille pyhä paikka, tinen kirkko. Metsä on ollut meille tuhansia vuosia myös ruoan lähde ja lääkekaappi. - Tämän päivän kaupunkilaiselle metsä voi olla myös pelottava paikka, toteaa kulttuuriantropologi ja joogaopettaja Mia Jokiniva.

Hän haluaa antaa suomalaisille uuden keinon uudistaa ja pitää yllä metsä- ja luontosuhdettaan.

Suomen pinta-alasta 80 % on metsää, siis huomattavan suuri määrä. On monessa mielessä tärkeä luoda hyvä suhde metsään. Joissakin muissa maissa ymmärretään metsän merkitys paremmin kuin meillä.

-Japanin metsähallitus suositteli jo vuonna 1982 "metsäkylpyjä" eli ulkoiluhetkiä metsässä muun muassa stressinhallintaan, sydänterveyden hoitamiseen ja monien sairauksien ennaltaehkäisyyn, Jokineva kertoo.

-Koreassa on tehty hiljattain päätös rauhoittaa yli 30 metsää terveyskäyttöön ja avata useita metsäterveyskeskuksia.

Rentoutumisreaktio alkaa metsäympäristössä nopeasti, noin vartissa. Verenpaine laskee, sydämen syke hidastuu, lihakset rentoutuvat ja stressihormonien eritysvähenee. Tämä lääketieteessä parasympaattiseksi aktivaatioksi nimetty ilmiö tehostaa myös vastustuskykyä.

Psykkiset muutokset, kuten mielialan koheneminen tai keskittymiskyvyn paraneminen vaativat noin tunnin pituisen luontokokemuksen.

Metsä antaa meille stressaantuneille ja jatkuvaa tehokkuutta tavoitteleville nykyihmisille Jokinivan mukaan tärkeän kokemuksen.

- Muista, että luonnossa kaikki on täydellisesti ja aivan oikein jo nyt. Tätä hetkeä ei tarvitse muuttaa eikä parantaa mitenkään. Katso itseäsi sinua ympäröivän avaran luonnon silmin.

Kuinka mikään voisi olla "väärin", kun ymmärrät itsesi osana suurempaa kokonaisuutta!

Voimaa Väinämöisen ja Lemminkäisen asennoista

Jokinivan näkemyksen mukaan jooga kuuluu kaikille, vaikka se on syntynyt Intiassa. Hän on muuntanut perinteisiä jooga-asentoja suomalaiseen perintöön sopivaksi.

Menin heti juhannuksen kunniaksi metsään kokeilemaan Väinämöinen- ja Lemminkäinen- asentoja, keräten tietenkin matkalla metsää kunnioittaen roskia pois.

Väinämöinen-asento tunnetaan perinteisessä joogassa Soturi 1 -asentona. Olen aina vierastanut tätä asentoa sekä sotilaallisen nimen takia että siksi, että asento on tuntunut mielestäni liian raskaalta.

Metsässä kokemus olikin erilainen, johtuen nimen vaihdoksen takia ja siksi, että metsässä asentoon kuuluu tuen ottaminen ryhmyisestä kepeistä. Keppiä ei löytynyt, mutta otin tukea puusta.

Koska Jokinivan n. 300-sivuinen kirja on painava, aviomies otti kännykkäänsä kuvat asennoista, joiden avulla

Mia Jokineva ja hänen kirjansa.
Teksti: Tuula-Maria Ahonen
Kuvat: Gummerus

metsäjooga onnistui hyvin.

- Tee Väinämöinen-asentoa tai mietiskele hahmoa, kun toiveenasi on käyttää voimiasi täysillä mutta harkiten, löytää tasapaino, hyväksyä vaikea tilanne arvokkaasti, sukeltaa symbolisesti pinnan alle, ymmärtää laajemmin, itkeä ja surra puhdistavasti, nähdä loppu alkuna, Jokiniva opastaa.

Lemminkäinen-asento on perinteisen joogan Soturi 2 -asento. Tässäkään asennossa Soturi-nimi ei enää häirinnyt minua, vaan nautin sen tuottamasta voimasta.

Kirjan mukaan Lemminkäinen-asentoa tehdään, kun haluaa saada rohkeutta, ottaa syllisyudentunne opetusena, kanavoida viha myönteiseksi voimaksi, päästää irti vanhasta itsestä tai "egosta" ja "syntyä uudelleen".

Kummankin asennon jälkeen olo tuntui vahvemmalta ja askel joustavammalta. Pakkaan huomenna pidemmälle automatkalle lähtiessä tämän kirjan mukaan, niin että voimme virkistyä ja vahvistua metsissä.

KESKUSTELUA YLEISÖN KANSSA

Tommi Vänni aloitti stand up -koomikkona viime vuoden lokakuussa. Hänen mukaansa stand up -komiikka on keskustelua yleisön kanssa: yleisö vastaa tai ei vastaa koomikon juttuihin nauramalla. Yleisön palautteesta ja reaktioista oppii paljon.

*Teksti: Marianne Tenhami
Kuvat: Tommi Vännin arkisto*

Tamperelainen Tommi Vänni, 30, veti ensimmäisen stand up -keikkansa omana syntymäpäivänään viime vuoden lokakuussa. Tätä ennen hän oli tehnyt konemusiikkia, kirjoittanut fantasiatarinoita ja pitänyt luentoja kirjoittamisesta sekä kirjallisuuden eri lajeista. Tätä kaikkea hän tekee edelleenkin ja lisäksi työskentelee kustannustoimittajana Osuuskumma -yrityksessä.

Hei, mäkin voisin osata tätä

Tommi kertoo olevansa analyttinen pohdiskelija, jonka aivot pitävät erilaisten kokonaisuuksien mutustelusta ja niiden riviin järjestämisestä.

- Pystyin monta vuotta analysoimaan asioita, mutta luovuus oli hukassa. Stand upissa pystyn olemaan sekä luova että analyttinen. Viime syksynä totesin kirjoittamisen ja musiikin tekemisen tuntuvan liian mekaaniselle. Kuusi vuotta sitten mietin ensimmäisen kerran, että tulen vielä tekemään stand upia. Katsoin Youtubesta stand

upia ja luonteeni mukaisesti aloin analysoida kuinka se toimii. En vielä ole tajunnut sitä ihan täysin, mutta silloin aloin hiukan tajuta. Stand up alkoi kiehtoa minua: hei, mäkin voisin osata tätä. Täyttäessäni 30 vuotta halusin saavuttaa jotain ja vedin ensimmäisen keikkani.

Ensimmäinen stand up -keikka oli Tommin mukaan kammottava kokemus.

- Minulla ei ollut mitään hajua mihin olin menossa. Vain sellainen ruusuinen kuva siitä, mitä lavalla voi tehdä. Alussa sain kirvoitettua yleisöltä yhden naurun. Kun lopussa kukaan ei ollut nauranut toista kertaa, poistuin lavalta ajatellen, etten ikinä halua sinne enää takaisin. Siinä oli vain mietittävä, miten olisin saanut keskustelun yleisön kanssa toimimaan. Missään tapauksessa ei pidä ajatella, että olipa huono yleisö. Yleisön reaktioista on otettava opiksi.

Kolme rakkainta koyleisönä

Ennen lavalle menoa Tommi käyttää koyleisönään naisystäväänsä, joka on myös stand up -koomikko, henkilökohtaista avustajaansa sekä ystäväänsä opiskeluajoilta Oriveden Opistossa.

- Jos he kaikki nauravat, vien jutun lavalle. Jos eivät, kysyn syytä siihen ja yritän tehdä sen jotenkin toisin, Tommi kiteyttää. Keikan jälkeen hän kuuntelee äänitteen keikastaan analysoiden mikä olisi voinut mennä paremmin ja miten jutun saisi hauskemaksi. Hän vertaa myös keikan parhaan jutun saamia nauruja muiden juttujen saamiin nauruihin.

Ensimmäisen keikan jälkeen olleeseen 39 keikkaan on mahtunut positiivisiakin kokemuksia.

- Olin Helsingissä Takakeno-klubissa keikalla. Esiintymisaikani piti olla seitsemän minuuttia, mikä on ihan hyvä aika aloittelijalle. Keikka venähti parilla minuutilla. Tästä järjestäjät eivät kuitenkaan hirveästi valittaneet, koska yleisö nauroi niin paljon. Yli 40 naurua yhdeksässä minuutissa! Tällä keikalla löysin oman temponi: sain juttuni oikeaan järjestykseen ja kuinka sisällytän ne kehykseen. Yleisö oppi tuntemaan minut mukavana miehenä ennen kuin aloin heittää hiukan ilkeitäkin juttuja. Stand up -koomikon on saatava yleisö uskomaan, että hän on hauska ja että hänellä on lavalla hauskaa.

Pitää rakastaa tuntemattomiakin ihmisiä ja palvella yleisöä

Yleensä Tommille on jäänyt keikoista hyvä mieli. On vain oltava tarkkana omien odotusten suhteen.

- Kun yleisö on tikahtunut naurusta, odotukset seuraavalle keikalle ovat tietysti korkealla. Komedialla on monesta asiasta kiinni: stand up -koomikon lisäksi ympäristö, yleisön fiilikset ja keskustelun onnistuminen yleisön kanssa vaikuttavat keikan onnistumiseen. Stand up -koomikko kertoo juttuja ja yleisö vastaa nauramalla. Jos yleisöllä on huono fiilis, se ei naura. Pitää rakastaa tuntemattomiakin ihmisiä, puhua heille ja saada heidän kanssaan aikaan keskustelukontaktia. Raha tai se, että itsestä tuntuu hyvälle, ei motiivina kannata kovinkaan pitkälle. On hauska luoda, analysoida omaa tekemistään ja palvella ihmisiä, Tommi selittää.

On nähtävä ihminen vamman takana

Tommi näkövammautui 10-15-vuotiaana näköhermojen surkastumisen vuoksi. Tarkempaa diagnoosia ei ole. Nyt hän on ollut sokea 15 vuotta. Hän kertoo sokeuden olevan hänelle iso voimavara ja etu stand up -komiikassa. Keikoille hän tuo sokeutta täysillä mukaan.

- Mennessäni lavalle minulla on välittömästi jotain selailta, mistä yleisö haluaa tietää. Kukaan muu stand up -koomikko ei voi vitsailla sokeudesta, koska minulla on omakohtaista kokemusta arjen tilanteista. Toisaalta yleisöä ei ainakaan aluksi kiinnosta mikään muu kuin sokeus. Yritän näiden vajaan kymmenen minuutin aikana astua sokeuteen aina uudesta näkökulmasta ja pitää jutut ja oma persoonani elävinä. Joka jutussa minun ei tietenkään tarvitse korostaa sokeuttani, mutta nostan esille mielenkiintoisia yksityiskohtia. Missioni on saada ihmiset katsomaan sokeita ja muita vammaisia ihmisiä eri tavalla. Joskus vaatii vähän runnomista, että nähtäisiin ihminen vamman takana, Tommi pohtii.

Sokeusjuttuihin liittyvät myös tietämättömät ja hassusti käyttäytyvät näkevät. Yksi Tommin suosikkijutuista kertoo hölöttävästä taksikuskista, joka ajattelee, että koska asiakas ei näe, hänen on selitettävä tälle kaikki mitä taksin ikkunasta näkyy. Tommilla on myös paljon sanottavaa parisuhteestaan, heikkonäköisyydestä sekä lapsuudestaan ajalta, jolloin hän vielä näki. Maistiaisina Tommin stand up -jutuista voi käydä kuuntelemassa hänen facebookin taiteilijasivullaan hakusanalla koomikko Tommi Vänni.

TERRORISTIEN JALANJÄLJILLÄ 3

Osa 3: Kun pommin takana on nainen

Teksti: Pasi Päivinen

Terroristin arkkityyppinä pidetään parrakasta muslimimiestä. Median välittämän kuvan perusteella toisille on syntynyt käsitys, ettei naisia olisi mukana terroristijärjestöiden toiminnassa lainkaan tai jos heitä on niin tyypillisissä ”naisten” töissä. Monet ovat kuulleet naisia olleen mukana vain eurooppalaisissa vasemmistolaisissa terroristijärjestöissä, joista länsisaksalainen RAF lienee tunnetuin. 1960-luvun lopussa ja 1970-luvulla RAF:n naisterroristit saivat laajaa julkisuutta Länsi-Saksassa tekemiensä terrori-iskujen myötä ja hieman myöhemmin epämääräisissä vankilaoiloissa tapahtuneiden kuolemien vuoksi. Vartuneemmat Kajastuksen lukijat muistavat varmasti nimet Ulrike Meinhoff ja Gurdun Ensslin. Merkittäviä naisterroristeja on ollut monia muitakin heidän jälkeensä, kuten ETA-M:n johtajana toiminut María Dolores González Cártaín.

Vuoden 2015 Pariisin terrori-iskujen pääsuunnittelija oli marokkolaissyntyinen Ranskassa asunut Hasna Ait Boulahcen. Hänen väitetään olevan myös ensimmäinen Euroopassa itsensä räjäyttänyt nainen. Oletettiin, että 26-vuotias Hasna Ait Boulahcen räjäytti itsensä ja kaksi muuta talossa ollutta Isisin jäsentä poliisin piirityksen

ja Saint-Denisin rynnäkön yhteydessä. Asiasta ei ole varmuutta, sillä tutkimuksissa ei ole selvinnyt, kuka kolmesta Isisin jäsenestä lopulta räjäytti heidät.

Jos satunnaisia ohikulkijoita esimerkiksi Hakaniemen tai Kuopion torilla pyydetäisiin mainitsemaan naisten tekemiä terrori-iskuja tai nimeämään naisterroristin, harvempi työikäinen tai varsinkaan nuori pystyisi vastaamaan. Yleinen ”länsimainen” käsitys on, etteivät naiset ole osallisina terroriteoissa. Vastaava käsitys on vallalla muuallakin ja naisen tehtäväksi etenkin monissa aasialaisissa ja afrikkalaisissa kulttuureissa oletetaan kokin, pyykkäriin ja siivoojan työt, kun taas miehen rooliin katsotaan kuuluvaksi perheen elättäminen ja taistelemineen. Käsitys on virheellinen, sillä naisia on toiminut ja toimii edelleen terroristijärjestöissä erilaisissa tehtävissä, myös taistelijoina.

Olen kulkenut naisterroristien jalanjäljillä mm. Espanjassa, Saksassa, Lähi-Idän alueella, Etelä-Amerikassa ja Etelä-Aasiassa, eikä heidän toimintansa terroristijärjestössä poikkea miesten toiminnasta, vaan naiset ovat osallistuneet ja osallistuvat terroritoimintaan siinä missä miehetkin. Nainen ei ole terroristina harvinaisuus, vaikka heitä on toki vähemmän kuin miehiä.

Tietyissä kulttuureissa, kuten beduiinikulttuurissa, miehen ja naisen roolit ovat kuitenkin selkeämmin erotetut. Naisen tehtävänä on hoivata ja huoltaa taistelussa haa-

Iso kuva: Dawn Armfiel /Unsplash, keskellä Peter Forster /Unsplash, alin kuva Shutterstock

voittunutta miestä, mutta myös beduiinikulttuurissakin nainen voi tarvittaessa taistella. Nainen voidaan jopa velvoittaa taistelemaan tiukkaa islamin tulkintaa noudattavissa traditioissa. Hänet voidaan pakottaa tekemään itsemurhaisku, jos nainen on häpäissyt perheensä kunnian esimerkiksi tulemalla raskaaksi naimattomana. Näin on tapahtunut mm. palestiinalaisnaisille, jotka ovat joutuneet tekemään itsemurhaiskun palauttaakseen perheensä kunnian. Toinen mahdollinen vaihtoehto on ollut, että joku perheen miehistä on surmannut hänet. Monet palestiinalaisnaiset ovat valinneet marttyyrikuoleman ja räjäyttäneet itsensä julkisella paikalla Israelissa tavoitellen mahdollisimman monen juutalaisen henkeä.

Vasemmistolaisista naisterroristeista yksi tunnetuimpia on huhtikuussa 1968 Frankfurtissa Schneiderin tavarataloon palopommin asettanut RAF-nimiseen järjestöön kuulunut Gurdun Ensslin. Elokuussa 1969 kaapattiin Trans World Airlines -lentoyhtiön lentokone, joka oli matkalla New Yorkista Rooman kautta Tel Aviviin. Lentokoneen kaappasi 25-vuotias palestiinalainen Leila Khaled. Lokakuussa 1987 Andamaanienmeren yläpuolella Abu Dabista Bangkokiin matkalla ollut matkustajalentokone puolestaan räjäytettiin, ja 115 ihmistä kuoli. Korean Airline-sin koneeseen pommin oli asettanut pohjois-korealainen Kim Hyon Hee. Toukokuussa 1991 Intian pääministerin Rajiv Gandhin surmasi käsikranaatteja vaatteidensa alle kätkenyt itsemurhapommittaja Dhanu-niminen nainen. Hän kuului srilankalaiseen Eelam (Tamilitiikerit) -nimiseen terroristijärjestöön. Elokuussa 1993 Yhdysvalloissa 37-vuotias äiti Shelley Shannon ampui aborttiklinikan lääkärin. Hän oli Jumalan Armeija -nimisen radikaalin uskonnollisen ryhmän jäsen. Kesäkuussa 1996 odottavaksi äidiksi tekeytynyt Kurdistanin työväenpuolueen (PKK) itsemurhapommittaja räjäytti itsensä Turkissa lippuseremonian yhteydessä surmaten kuusi sotilasta ja haavoittaen 34:ää henkilöä. Tammikuussa 2002 18-vuotias Ayat Akhras, al-Aqsan Marttyyrien Prikaatin jäsen, räjäytti itsensä supermarketissa Jerusalemissa aiheuttaen kahden henkilön kuoleman ja 150 haavoittumisen.

Kaikki edellä mainitsemani tapaukset saivat kansainvälisessä mediassa osakseen laajaa julkisuutta, koska tekijät

- ▶ olivat naisia. Kuinka moni teistä yhä muistaa mainitut terrori-iskut ja tekijöiden sukupuolen?

Naisterroristi ei ole kummajainen. Tutkimusten mukaan esimerkiksi Euroopan vasemmistoterroristeista arviolta 40 prosenttia on ollut naisia. Kolumbialaisten turvallisuuslähteiden mukaan latinalaisen Amerikan suurimman sissiliikkeen FARC:in taistelijoista noin 30 prosenttia oli naisia.

Naisten perimmäiset syyt osallistua terrorismiin ovat jokseenkin samat kuin miestenkin. Pieniä eroja on kuitenkin havaittavissa naisten ja miesten ajattelussa, josta esimerkkinä RAF:n terroristin Gudrun Ensslinin oikeudenkäynnissä kertoma syy palopommiin asettamiselle Schneiderin tavarataloon Frankfurtissa. Ensslin halusi oman kertomansa mukaan syyttää soihdun Vietnamin puolesta, jolla hän halusi symboloida poliittista mielipidettään asiasta. Palestiinalaisen Leila Khaledin ilmoittama syy lentokoneen kaappaamiseen oli perinteinen terroriteon selitys: hän halusi teoillaan saada maailman huomion kohdistumaan Palestiinan kansan ahdinkoon pakolaisleireillä ja vallitsevaan epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen. Pohjoiskorealainen Kim Hyon Hee koki puolestaan saamansa tehtävän suurena kunnianosoituksena ja tunsu suurta kiitollisuutta Puoluetta ja Pohjois-Korean johtajaa kohtaan. Toisaalta Kim kertoi, että jos hän olisi kieltäytynyt tehtävästä, hänet ja mahdollisesti koko hänen perheensä olisi ammuttu. Hänet oli pienestä lapsesta lähtien aivopesty vihaamaan korruptoituneita länsimaita. Shelley Shannon taas oli harras uskova, mutta käytti kuitenkin kristillisten periaatteiden vastaisia keinoja suojellessaan elämää vastustamalla aborttia murhalla toisen ihmisen. Hänen tekoaan ohjasi voimakas uskonnollinen vakaumus, mutta lääkärin surmaaminen oli poliittinen kannanotto aborttiklinikan toimintaa vastaan.

Naisterroristeilla on tiettyjä sukupuolen tuomia terroritoimintaa helpottavia etuja. Naista ei tarkasteta läheskään kaikissa paikoissa yhtä tarkasti kuin miehiä. Nainen voi kätkeä helpommin räjähteitä vartaloonsa ja esittää olevansa raskaana. Naisterroristeilla oli etulyöntiasema vielä 1990-luvulle saakka, sillä naisten ei uskottu edelleenkaan aseistautuvan eikä heitä pidetty vaarallisina. Tshetsheeninaisten lukuisat itsemurhapommitukset Venäjällä 1990-luvun puolivälin jälkeen alkoivat muuttaa käsityksiä.

Suurissa poliittisissa terroristijärjestöissä organisaatio ja päätöksenteko on samankaltainen kuin yritysmaailmassa. Hierarkia ja työnjako on selkeä, eikä terrori-iskujen tekijöiksi valita naisia siksi, että he olisivat vähempiarvoisia, eikä myöskään siksi, että heillä olisi sukupuolensa vuoksi parempi mahdollisuus onnistua. Yllättäen tasa-arvo näyttäisi toteutuneen monissa poliittisissa terroristijärjestöissä aika hyvin. Henkilön tason ja tehtävät määrittelevät koulutus, asiantuntemus, kokemus ja osaaminen. Varsinkin vasemmistolaisissa ja etnonationalistisissa terroristijärjestöissä naisia on ollut johtotehtävissä, kuten Ulrike Meinhoff ja Gudrun Ensslin RAF:ssä tai María Dolores González Catarain ETA-M:ssä.

Mitään biologista estettä naisen väkivaltaisuudelle ei ole. Myytin naisen väkivallattomuudesta ovat luoneet näkyvämmät harhaanjohtavat sosiaaliset säännöt, eräänlaiset eurooppalaiset aristokraattiset käsitykset naisen etiikasta ja korkeammasta moraalista. Naisen tunteet ovat voimakkaita, minkä vuoksi kyky tuntea myös vihaa on voimakas. Nainen ei ehkä tee päätöstä käyttää terroria yhtä nopeasti kuin mies, vaan harkitsee asiaa ja sen vaikutuksia miestä huolellisemmin. Nainen ajautuu terrorismiin osittain tunteittensa, uskonsa, vakaumuksensa, ideologiansa tai tapahtuneen vääryyden ohjaamana. Tyypillinen esimerkki on palestiinalainen Hanadi Taysser Darajat, joka oli järjestyksessä kuudes itsemurhaiskun tehnyt palestiinalaisnainen. Hän räjäytti itsensä lokakuussa 2003 Haifassa Maxim-nimisessä ravintolassa tappaen 19 ihmistä ja haavoittaen kymmeniä. Handi Taysser Darajat oli kuollessaan 28-vuotias lähes valmis lakimies. Hän oli toukokuussa 2003 käymässä Jordaniassa Jareeshin yliopistolla ja heti palattuaan kotiinsa Jeniniin hän joutui käymään sairaalan ruumishuoneella tunnistamassa veljiensä ruumiit. Fardi ja Salah Darajat, al-jihadin militantit, ammuttiin Israelin erikoisjoukkojen toimesta kotiinsa Jeninissä juuri ennen Handin paluuta Jordaniasta. Handin reaktio kuolleet veljensä ruumishuoneella nähdessään oli hänen äitinsä Rahmeh Darajatin mukaan enemmän kuin hysteerinen. Ruumishuoneen näky varmasti herätti hänessä ensin suunnatonta kauhua ja epäuskoa, joka muuttui vihaksi ja hurjaksi kostonhaluksi.

Naisen syyt käyttää terroria voivat olla miehen syytä painavampia. Luultavasti naiset arvostavat elämää enemmän kuin miehet, mutta kun nainen päättää ylittää kynnyksen ja käyttää väkivaltaa, hän on tosissaan ja terroristina "parasta mahdollista taistelija-ainesta"!

Timo Leinonen

LUKUNURKKA

”Ei musiikki petoja kesytä”

Maria Angels Anglada: Auschwitzin viulu. Bazar 2018

Ei kovin usein mutta silloin tällöin myös kaunokirjallisuudella on ainakin liittymäkohtia ajankohtaisiin tapahtumiin. Bazar-kustantamon julkaisema Maria Angels Angladan teos asettuu ajankohtaiseen taustaan. Kirjailija on katalonialainen. Espanjassa Katalonian itsenäistymiseen tähtäävät pyrkimykset ovat olleet esillä jo vuosia, itsenäisyyttä koskenut äänestys toteutettiin lokakussa 2017. Keskitysleiri näyttämönä vie ajatukset myös erilaisiin sarron muotoihin, vähemmistökysymyksiin, nykyisiin pakolaisuuden ja siihen reagoimisen piirteisiin Euroopassa ja lähiympäristössä.

Angladan alkuperäisteos on jo neljännesvuosisadan takaa, se palkittiin ilmestymisvuotensa parhaana katalaaninkielisenä romaanina. Kertomuksessa kyse on ihmiskunnan historian synkimmistä piirteistä. Päähenkilö, Daniel, on viulunrakentaja, vankina keskitysleirissä.

Kirjan otsikon mukaisesti tarinan keskiössä on Danielin puuhailu rakennettavan viulun parissa. Epäsuorasti taustalla vaikuttavat musiikin mahti ja merkitykset, joiden avaaminen nykytieteessä on monitahoinen pyrkimys.

Kreikkalaisesta perinteestä Orfeuksen tarina heijastuu Angladan kertomuksessa. Myytin mukaan Orfeus soitti Apollonilta saamaansa lyyraa osaavasti, myös manalan virkakunta arvosti musisointia ja salli Orfeuksen palkkioksi soitosta ottaa mukaansa manalaan joutuneen rakkaan Eurydiken. Virtuosisena muusikkonakin Orfeuksella on silti omat vajavuutensa: hänen itsehillintänsä ei riitä pelastustehtävän loppuun viemiseen ja niinpä hän menettää rakastettunsa lopullisesti tuotuaan hänet ensin jo aivan pelastuksen kynnykselle. Raamatun vastaava kertomus on tarina Lootin vaimosta.

Angladan kertomuksessa päähenkilön nimi Daniel on viittaus profeetta Danieliin, jonka vaiheikkaan elämän koettelemuksiin kuului Raamatun mukaan joutuminen leijonien

luolaan rangaistuksena uskontonsa harjoittamisesta. Auschwitzin keskitysleiri on Angladan Danielin leijonien luola. ”Manalan” virkakuntaan kuuluva leirin komendantti keräilee arvoviuluja. Daniel määrätään rakentamaan sellainen. Panoksena on viulunrakentajan henki. Taustalla mielivaltainen sadismi alleviivataan komendantin ja leirin lääkärin vedonlyönnillä. Sovitun mukaan komendantti saa laatikollisen bourgogne-laista viiniä jos tiukassa aikataulussa valmistettava viulu on ensiluokkainen, muussa tapauksessa lääkäri saa Danielin koekappaleeksi julmiin ihmiskokeisiinsa.

Pelastus?

Daniel keskittyy vaativaan työhönsä. Hän tuntee valmistavansa henkivaikutusta itselleen, vaikka kaikki vankeudessa onkin epävarmaa. Ainakin keskeneräisenä soitin pitää Danielin hengissä, mutta viivytellä ei voi. Nälkiintyminen tekee kaikesta rasittavampaa. Johdonmukaisuus vapaudessa toimivana ylellisyytenä puuttuu leiristä, siihen ei voi turvautua rangaistusten välttämiseksi. ”Viulu kolmen joen leirissä, viulu jonka ansiosta hän selviäisi. Ehkä.”

”Verstaassa hän heräsi eloon, joten sieltä poistuminen tuntui... painajaiselta..., jossa hän sotkeutui hirviön limaisiin lonkeroihin. Painajainen...alkoi puoliltapäivin, jolloin rauha rikkoutui, rintaa puristi, ja 'hänen' viulunsa vaikutti yhtä absurdilta kuin ruusutarha sikolätissä.” Kesken hyvin tarkkaa työtään Daniel muistaa toisaalla tehtaassa pakkotyössä olevaa puolisoaan, ajattelee piikkilankojen takaa värien maailmasta jokirannasta kantautuvaa linnun laulua. Hän ajattelee myös vankitoveriaan, viulistia, josta Daniel tuntee soitinrakentajana olevansa vastuussa, sillä tuo vanki joutuu soittamaan Danielin rakentamaa viulua. Työtä tehdessään ”hän yritti olla miettimättä selkäsaunoja, liejua, härmää ja huuruista sumua, hirsipuun varjoa, huutoja ja herjauksia.”

Keskitysleirin mustavalkoisesta maailmasta värit ovat kadonneet.

Vangit eroavat jyrkästi vartijoista, vangin on oltava kumarassa, jotta vartijat vaikuttaisivat vieläkin kookkaammilta. Todellisuus täyttyy vankien tuntemasta pelosta. Rikottu elämä huokuu kärsimystä.

Angladan romaani sivuuttaa historian vaiheen, missä vartijat alkavat vähitellen pelätä vankejaan. Mitä lähemmäksi idästä ryntäävä neuvostosarmeija pääsi, sitä pakottavammaksi kasvoi surmattujen vankien kuoron mykkä pauhu murhaajien mielessä. Järjettömiin mittoihin kasvavalta kauhulta pakenemiseen ei tässä maailmassa keinoja enää ollut. Kaiken tämän kertomisen sijasta kirjailija haluaa pysyä tarinansa minimalismin ytimessä, ja se on tehokasta.

Teoksen sisään kirjailija liittää aitoja saksalaisdokumenteja sodan ajalta, jotka pelkistyneisyydessään korostavat sorrettujen ihmisoikeuksista karsittua asemaa.

Angladan oma riisutun kaunis kieli piirtää niukoin viivoin riipaisevaa kuvaa, joka kertoo kauneuden ja taitteen hennosta mutta sitkeästä voimasta sytyttää toivonkipinä kesken synkimpien kokemustemme. ”...ei musiikki petoja kesytä, mutta kaikkialla soi silti laulu.”

Tarinanmetsästäjien näyttelijät Robin Svartström, Juha Pulli, Minna Suuronen, Anna-Riikka Rajanen, David Kozma ja Diana Tenkorang.

Näin metsästettiin tarinaa

Tarinanmetsästäjät-ryhmä vieraili kymmenessä Suomen kaupungissa ja teki lyhytelokuvia poikkeuksellisen paljon poikkeuksellisen lyhyessä ajassa.

Teksti: Tuula-Maria Ahonen

Kuva: Yle kuvapalvelu /Anne Hämäläinen, Johanna Kannasmaa, Tommi Anttila

Kesän tv-ohjelmissa löytyi kulttuurin ystäville harvinaisen vähän katsottavaa. Mutta sentään yksi lauantai-iltaisin, Tarinanmetsästäjät, jonka voi löytää edelleen Yle Areenasta. Näyttelijät lähtivät pyöräilemään eri kaupungeissa ja kehittivät improvisaatioita. Käsikirjoittajat uurastivat tältä pohjalta ja parissa päivässä kuvattiin erilaisia kaupunkiaiheisia lyhytelokuvia.

-Puolituntisen elokuvakäsikirjoituksen puristaminen kokoon kolmessa päivässä on aikamoinen henkinen ja fyysinenkin ponnistus, kuvailee käsikirjoittaja-ohjaaja Ulla Heikkilä. - Rankin osuus Tarinanmetsästäjien tuotannossa oli ehdottomasti käsikirjoittaminen; normaalissa käsikirjoitusprosessissa vaiheiden välillä on yleensä aikaa. Kirjoittajalla on aikaa irtaantua versiostaan, ja siten tilaa ajatella se uudestaan. Tarinanmetsästäjien prosessissa tällaista aikaa ei oikeastaan ollut vaan prosessiin kuuluva innostuksen, pettymisen ja luopumisen kierre piti ve-

tää läpi ikään kuin pikakelauksella.

Tarinanmetsästäjissä oli neljä käsikirjoittajaa. Itseäni jäi ihmetyttämään, kuinka neljä käsikirjoittajaa pystyi lyhyessä ajassa tuottamaan yhteisen käsikirjoituksen. Välillä varmaan täytyi olla erilaisia näkemyksiä ja konflikteja, kuinka edetä eteenpäin?

- Tämä on itselleni erittäin tuttu ja hyväksi koettu työskentelytapa. Matti Kinnusen kanssa olen suunnitellut ja kirjoittanut paljon yhdessä, mm. Kotikatua ja Mustia leskiä. Tälläkin hetkellä työskentelemme yhdessä, kertoo käsikirjoittaja -ohjaaja Johanna Hartikainen.

- Ns. writer's room -työskentely on mielestäni paras mahdollinen tapa saada hyvää jälkeä, ja käsittääkseni yleistyvänkin tapa. Olin juuri vastaavaan tyyliin neljän hengen tiimissä tekemässä Aallonmurtaja-sarjan kakkoskautta.

- Tarinanmetsästäjissä aikataulu ja intti-ripari-tyylinen kesäleiryhdessäolo mahdollistivat todellisen yhteistyön online koko ryhmän kanssa.

- Yleensä käsistiimissä on yksi editor/head writer/show runner, joka ikään kuin johtaa tiimiä ja tekee lopulliset ratkaisut sekä editoi käsikset kuvauskuntoon. Meillä viime kesänä ei varsinaisesti sellaista ollut, mutta tavallaan luontevasti meni niin, että ohjausvuoroissa olleet saivat jo ihan käytännön syistä olla painavasti jotain mieltä.

- Ristiriidat ratkesivat yleensä siten, että minä ja toinen tupakoiva kirjoittaja käväisimme ulkona savuilla kävelemässä ympyrää, palattiin takaisin, otettiin kahvit tai päätettiin jatkaa palaveria baarissa riesling-kasin tai tuopin ääressä. Ei siinä yleensä mennyt kuin vartti, ja naurettiin

taas yhdessä ja saatiin "kompromissi", joka oli usein parempi kuin edelliset versiot, Hartikainen kertoo.

Kaupungit hyvin kiinnostuneita ja yhteistyöhaluisia

- Tarinanmetsästäjien ohjelmaidea on uusi ja kotimainen. Olemme kehittäneet formaattia Yle Draaman ja Ryhmäteatterin kesken. Idean taustalla on Teatterikorkeakoulun ja Aalto-yliopiston Elokuvataiteen laitoksen workshop-kurssit, joissa improvisoitiin osallistujien kesken elokuvallinen tarina ja pyrittiin nopealla aikataululla kuvaamaan se elokuvaksi, kertoo Ylen tuottaja Matti Kajander.

- Kaikki kaupungit olivat todella kiinnostuneista ohjelmasta ja iloisia siitä, että eri paikkakuntia nostetaan esiin. Työryhmämme toimi erittäin itsenäisesti kullakin paikkakunnalla, mutta osassa kaupungeista saimme apua esimerkiksi työtiloihin, mikä oli todella hienoa ja helpotti työtä.

- Monen paikkakunnan kaupunginteatteri niin ikään antoi elokuvatyöhön apuaan tilojen tai pukujen avulla. Työryhmä oli todella tervetullut joka puolelle Suomea, suuri kiitos siitä kaupungeille ja kaupunginteattereille! Eri paikkakunnilta sarjaan saatiin kiitettävästi myös avustajia, rekvisiittaa ja esimerkiksi autoja, joita ilman elokuvien teko ei olisi onnistunut.

- Elokuvat kuvattiin kullakin paikkakunnalla lopulta kahdessa päivässä. Aina perjaisin ja lauantaisin. Tämä on melko nopea aikataulu kun työryhmä tuli paikkakunnalle maanantaina ilman mitään ajatusta tulevasta elokuvasta. Kiinnostava referenssi tämäntyyppiselle lyhytelokuvan tekemiselle on Uneton48 -elokuvakilpailu, jossa 2-7 minuuttisia elokuvia tehdään 48:ssa tunnissa.

Uudenlaista yhteistyötä

- Näyttelijöiden anti, tuki, innostus, pohdinta olivat pohja, perusta ja lähtökohta koko sarjalle. Ja erittäin innostavaa ja palkitsevaa kirjoittajalle. Tämä oli minulle uutta, olen aiemmin tavannut näyttelijöitä lyhyesti vasta lukuharjoituksissa ja kuvauksissa, Hartikainen toteaa.

- Yhdessä tehdessä ainakin itse olen rohkeampi heittelemään ja pohtimaan ja kokeilemaan mitä vaan, koska voin luottaa siihen, että joku siinä hetkessä fiksumpi ampuu kolloimmat ideani tai käsittämättömän huonon ja turhan dialogini ystävällisesti alas.

- Itse opin viime kesänä, että ryhmätyöskentely on todellakin maailman parasta silloin, kun ryhmä on hyvä. Ja haluaisin tulevaisuudessakin työskennellä jo kirjoitusvaiheessa myös muun tuotantotiimin kanssa läheisemmin. Se ei ole kovin helposti mahdollista, koska rahoituspäätökset ja tilaukset tehdään vasta myöhäisessä vaiheessa (käsiksen kannalta), jolloin porukkaa voidaan vasta palkata mukaan.

- Itse rakastan kiirettä ja painetta, mutta mitään ahdistavaa painetta en viime kesänä edes tuntenut. Oli niin luja luottamus kaikkiin työkavereihin, toki myös itseeni osana ryhmää.

Hartikaiselle jäi paljon erilaisia hienoja muistoja kaupungeista ja siellä tehdyistä elokuvista. Hän nostaa pari esimerkkiä.

-Rovaniemen elokuva siksi, että Rovaniemellä oli IHANAA! Ja elokuva on pötkö komedia, jossa on kuitenkin ajatus takana. Kirjoitimme sitä läpi yön hotelli Pohjanhovin aulassa ja nauroimme aamuun asti. Eihän se aurinko onneksi silloin mihinkään ollut edes laskenut.

- Rauman elokuva on myös komedia, ja mielestäni ehkä paras kaikista. Julkkiskokki ja biletyt ja ystävyys. Ihanat aiheet. Ihana Rauma. Haikea tunnelma, oli meidän viimeinen kaupunki. Legendaariset loppubileet ja yhtä legendaarinen kotimatka. Joka kesti pitkään.

Katsojalle elokuvat ovat kiinnostavia mm. siksi, että odottaa jännityksellä, mihin improhahmot johtavat käsikirjoituksessa, miten ehkä itse olisi käsikirjoittanut valinnut.

Yhdessä elokuvassa olisin tehnyt rohkeamman valinnan, ja käyttänyt improajien tarjoamaa vaikuttavaa kohtausta. Elokuvat puhuttelevat eri tavoin. Yksi koskettavimmista näyttelijäsuorituksista itselleni oli Diana Tenkorangin nuori poliisi Jyväskylän elokuvassa.

Käsikirjoittaja-ohjaaja Johanna Hartikainen, tuottaja Matti Kajander ja käsikirjoittaja-ohjaaja Ulla Heikkilä. Kuvat: Yle kuvapalvelu Anne Hämäläinen / Johanna Kannasmaa

Takuueläkkeellä ei juhlita

Monet syntymävammaisista ovat hyvin köyhiä, etenkin jos he ovat siirtyneet 16-vuotiaana kuntoutusrahalle ja siitä eläkkeelle. Takuueläkkeellä ei juurikaan juhlita elämän kulutusjuhlissa. Osatyökykyisenä taival työelämään on monille vaikea ja usein riippuvainen sekä koulutuksesta, vammaispalveluista että talouden suhdanteista.

H hyvä koulutus auttaa monet vammaiset henkilöt parantamaan asemaansa työelämän kynnyksiä askeltaessa. Työllä ja koulutuksella on tärkeä merkitys näkövammaisten elämässä, toteaa ihmisoikeusasiantuntija Tytti Matsinen kesäkuun 2018 Airut -lehdessä.

Vammaisista näkövammaiset osallistuvat eniten työelämään. Heidän työllistymiseensä vaikuttavat näkövammaisuusasteen lisäksi asuinpaikka sekä apuvälineiden saatavuus. Tutkittaessa tilastoja, vain perusasteen koulutuksen käyneiden näkövammaisten keskuudessa työelämään osittain tai kokoaikaisesti osallistuu 24 prosenttia. Korkeakoulututkinnon suorittaneista näkövammaisista työelämässä on 78 prosenttia. Työikäisistä osa-aikatoisissa on 19 % ja täystyöllisiä on 22 %.

Apuvälineet ja esteettömyys avuksi työssä ja arjessa

Apuvälineet liittyvät sekä köyhyyteen että työllistymiseen. Vammaiset tarvitsevat hyvät liikkumisen apuvälineet ja esteettömät reitit työpaikalle. Näkövammaiset tarvitsevat atk-apuvälineitä, joita ovat muun muassa pistenäytöt, suurennus- ja puheohjelmat. Näiden saantipaikat

kat vaihtelevat Kelasta keskussairaaloihin. Opiskelijat ja työssäkäyvät saavat apuvälineet Kelasta. Kela voi joissakin tilanteissa myöntää apuvälineiden lisäksi tietokoneita ja lukutelevisioita. Kotiin tarvittavia näön atk-apuvälineitä anotaan oman keskussairaalaapiirin kautta. Tietokoneita varten saattaa saada keskussairaalaasta lähetteen Näkövammaisten liiton atk-lainaamoon. Näin köyhänpöytä ei tarvitse läheskään aina jäädä ilman laitteita, jotka ovat tiedonsaannin kannalta tuiki tarpeellisia.

Köhyysmittareita

Tilastokeskus antaa vuosittain pienituloisuusrajan, josta käytetään myös nimitystä köhyysraja. Vuonna 2018 se oli yhden hengen taloudessa 1200 euroa kuukaudessa. Köhyysraja määritellään mediaanitulon avulla. Henkilö on köhyä, jos hänen tulonsa ovat vähemmän kuin 60 % koko väestön mediaanitulosta (se on 2000 €/kk) eli suuruusjärjestykseen asetettujen tulojen keskimääräisestä arvosta. Mediaanituloon tuloiksi lasketaan kaikki käytävissä olevat tulot miinus verot ja palkan sivukulut. Toimen tapa mitata köhyyttä on nk. viitebudjetti. Sen avulla pyritään määrittämään elintaso niiden tarpeiden kautta, jotka tulee käytössä olevilla tuloilla saavuttaa.

Tilastoharha

Entä vammaiset ihmiset? Tällä otsikolla vammais- ja köhyysaktivisti Pirkko Justander herätteli kuulijoita elokuussa 2018 Kynnyksen perinteisellä piknikillä Tamperella. Hän täryyttää esille käsitteen "vammaisten kannalta harhaiset tilastot." Justander antaa tästä esimerkiksi -asumistuki on tukimuoto, joka voidaan yhdenvertaisesti laskea tuloksi, koska kaikki ihmiset käyttävät tuloistaan sen osuuden asumiseen. Hän jatkaa: "Mutta mediaanitulooperaatioilla valitettavasti myös Kelan etuudet eli eläkettä saavan hoitotuki ja vammaistuki kuuluvat "kaikkiin" tuloihin. Vammaisetuudet eivät ole tarkoitettu tavanomaiseen elämään, mutta kun ne lasketaan mukaan, näyttävät tulot suuremmilta kuin ne ovat. Kaikkihan me tiedämme, ettei eläkettä saavan hoitotuki tai vammaistuki juuri ikinä riitä niihin vamman kuluihin vaan rahaa niihin menee myös eläkkeestä ja palkasta", päättää Pirkko topakasti tämän teeman.

Vammais- ja köyhyysaktivisti Pirkko Justander, kuva: Laura Lundström.

Takuueläkkeellä

Justander pohtii aihettaan lisää: "Mikäli vammaisen henkilö ei vaikean vammansa vuoksi milloinkaan työllisty, joutuu hän elämään takuueläkeläisenä koko aikuisikänsä, samalla se merkitsee elämänmittaista köyhyydessä elämistä suomalaisella mittapuulla".

Takuueläke on tällä hetkellä 775,27€/kk.

Takuueläkeläinen voi tällä hetkellä ansaita palkkatuloa 737,45 e/kk eläkettään menettämättä, mutta ansioraja menee umpeen joka kuukausi. Ansio vaikuttaa suoraan euro eurosta toimeentulotukeen. Asumistukiasiat kannattaa selvittää heti Kelan kanssa, ettei tule yllätyksiä. Eläkkeensä on voinut jättää lepäämään vuodesta 2002. Tällä hetkellä sen voi jättää lepäämään vähintään 3 kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Tähän on tulossa lähivuosina muutoksia.

Asiakasmaksurasitteet

Eryteisesti terveydenhuollon asiakasmaksut, matkaomavastuut ja lääkkeet rasittavat vammaisia henkilöitä. Vam-

maistuki tai eläkettä saavan hoitotuki ei läheskään aina näitä kolme kattoa kata vaan asiakasmaksuihin menee rahaa palkasta ja/tai eläkkeestä.

Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on nykyään kaksiportainen. Kela maksaa nk. perustoimeentulotuen ja oma kunta täydentää. Harkinnanvaraisen tuen nimi onkin nykyään täydentävä tuki. Kelan tuki on kylmä laskelma. Pirkko Justander kertoo todellisuudesta: "Minulle on kerrottu, että jopa 0,5 euron – 2 euron suuruinen laskelman ylitys aiheuttaa sen, että Kela sanoo Ei toimeentulotuenhakijalle. Takuueläke säännöllisenä tulona oikeuttaa aika harvoin Kelan perustukeen. Silti toimeentulotukea pitää aina hakea ensin Kelasta. Ja hakemukseen kannattaa kirjoittaa kohtaan 11 Lisätietoja, että "Haluan, että asiani käsitellään myös kunnan/kaupungin täydentävässä toimeentulotuessa. Tämä on tärkeää, jotta ei jää vaikkapa ilman lääkkeitä".

Kaikkia vammaan kuluja ei korvata

Vammasta aiheutuu kuluja, joita kukaan ei korvaa. Asumistuki ei kata kunnolla esim. apuvälineistä johtuvaa ylimääräisen tilan tarvetta. Vammaisella henkilöllä ei ole kovin suurta valinnan varaa mistä ostaa tai vuokrata asunto, koska monet eivät voi asua hissittömässä porrastalossa. Sähköisistä apuvälineistä tulee kuluja.

Vammaisen on muita köyhiä vaikeampaa kompensoida köyhyyttään

Hän ei välttämättä pysty käyttämään julkisia kulkuvälineitä, eikä voi juosta tarjousten perässä, eikä hän pysty valmistamaan ruokaa tai korjaamaan vaatteitaan. Kirjastoon ei voi mennä kuin harvoin lukemaan lehtiä, koska kuljetuspalvelun matkat eivät riitä tai hän ei näe lukea. Joissakin kirjastoissa on kotikirjastopalveluja, mutta ei hän sieltä kotiin kannettuna ilmaista nettiaikaa saa. Näkövammaisen voi käyttää Celia-kirjaston äänikirjapalveluja, joihin yhä useammin tarvitaan tietokone tai älypuhelimien ladattava sovellus eli appsi.

Tuula Paasivirta

Kirjoittaja on toimittaja ja Kuka kuuntele köyhää? -verkon viestintävastaava

*Lähteet Näkövammarekisterin vuosikirjat ja virallinen tilasto
Tytti Matsinen Airut-lehti kesäkuu 2018
Pirkko Justander Pic-nik Kynnys Tampere tilaisuuden alustus.
Tuula Paasivirta Suuntaaja lehti 2 2018*

Vain toinen voi voittaa 3

Kuva: Marcus Cramer / Unsplash

(Jatkokertomus 1890-luvun Suomesta topeliaanisessa

Teksti: Anne Huttunen
Edellisessä jaksossa tapahtunutta

Sokean Ulrikan uusi seuraneiti Svea on aviomies Axelin rakastajatar. Svea on taivutellut Axelin suunnitelmaansa: murhataan Ulrika, niin Axel perii tämän omaisuuden ja voi ottaa vaimokseen pennittömän Svean. Ulrika pelastuu kaatuneesta veneestä, kun apupappi Fågelholm ilmestyy paikalle oikealla hetkellä. Svea ihmettelee Ulrikan itsenäisyyttä. Hän keksii kummitustarinan, jonka avulla aikoo pelästyttää Ulrikan ryntäämään päätäpätkää pesuaineella liukastetuille jyrkille portaille.

Jakso 3: Ulrika

Alusta asti huomasin, että uusi kotini Tjäreård oli synkkä paikka. Kartanon isäntä, Axelin isovelji Ivar, oli kättäisä ja epäystävällinen kaikille. Ehkä se johtui osittain siitä, että hän oli perinyt kartanon nuorella iällä, eikä ikäeroa Axeliin ollut kuin puolitoista vuotta. Niinpä hänellä oli jatkuva tarve osoittaa arvoaltaansa. Minulle kumpikaan veljeksistä ei puhunut paljon. Se hyvä puoli asiassa toki oli, ettei Axel visiteerannut huoneessani iltaisin. Mutta olin surkean yksinäinen varsinkin, kun näytti olevan mahdotonta saada Svea pitämään minua täysipäisenä ihmisenä.

”Hyvänen aika, pystyttekö te tuohonkin”, hän sanoi aina, kun näki ensimmäisen kerran minun tekevän jonkin asian omin avuin: löytävän tieni pihanperälle, ulkoiluttavan Fifiä tai edes kampaavan tukkani. Ilmeisesti hän oli olettanut joutuvansa hoitamaan minua kuin vauvaa, ja kuten jokainen sokea tietää, tuollainen on pitkänpäälle todella ärsyttävää.

Mutta vasta heinäkuussa aloin pelätä. Veneen kaatumista pidin tavallisena onnettomuutena, vaikka se tuntui kummastuttavan apupappi Fågelholmia. Pelastaessaan minut hän ihmetteli, mahtoiko Axel olla vielä humalassa, kun sai veneen kaatumaan, vaikka oli kuulemma yleensä hyvä soutaja, eikä päivä ollut mitenkään ylettömän tuulinen. Mutta sitten sattui se porrasjuttu.

Svea oli juuri kertonut minulle traagisen tarinan kartanon kummituksesta, joka välillä vihelteli kuin lintu. Myönnän, että tämä kuulostaa järjettömältä, mutta aivan pian sen jälkeen minä kuulin sen viheltelyn, aivan varmasti kuulin! Svea oli sanonut, että jos sen äänen kuuli, piti juosta heti kellariin ja veisata virrenvärssy. Muuten tulisi vanhan ennustuksen mukaan tuho talolle. Koulussa minulle opetettiin kymmeniä kertoja, ettei kaikenlaisiin hupsutuksiin pidä uskoa, mutta äkillinen säikähdys sekoitti pääni. Ryntäsin vauhdilla kohti jyrkkiä alaspäin vieviä portaita.

Palasin tolkkuihini, kun nenääni osui kirpakka tuoksu. En tunnistanut sitä heti, mutta pysähdyin ihmettelemään semminkin, kun pieni hajuexperttini Fifi hypähti viereeni ja alkoi haukkua kimeästi. Pistin toisen jalkani ensimmäiselle portalle, mutta vedin sen pois samantien. Porras oli kiiltävän liukas. Ne rappuset ovat niin jyrkät, että jos olisin jatkanut täyttä vauhtia ja kaatunut, siinä olisi käynyt pahasti! Uusi säikähdys haihdutti tietenkin kummitushöpinät päästäni.

Huhuilin Sveaa, joka tuli heti paikalle ja vaikutti järkytyneeltä. Hän sanoi, että Stina, vähän yksinkertainen piikatyttö, oli kai yrittänyt kuurata portaita mutta jättänyt ne tyhmyyttään tai huolimattomuuttaan huuhtomatta. Puhuin Stinan kanssa seuraavana aamuna. Selitin mahdollisimman lempeästi, että raput olivat vaaralliset, jos ne jätettiin liukkaiksi pesusuovasta.

”En minä pessyt niitä eilen”, Stina vikisi kauhistuneena. Sen enempiä en yrityksistäni huolimatta saanut hänestä irti.

Aloin pohtia venetapaturmaakin uudestaan ja mietin pääni puhki, mistä oli kysymys. Oliko minulle vain sattunut kaksi vaaratilannetta lähekkäin, vai oliko tekeillä jotain outoa? Yritin kovasti olla järkevä. Toki tiesin, etten ollut aviomieheni suuri rakkaus enkä muutenkaan suosittu persoona Tjäreårdissa. Mutta monet nuoret naiset ovat samassa asemassa, vaikka ovat näkeviä ja paljon minua kauniimpia. Olisihan Axel itsekin voinut hukkuu veneen kaatuessa. Vai olisiko? Hän osasi uida. Mutta ei kai Axelilla sentään voinut olla tekemistä porrashaverin kanssa? Olin-

ko vain ollut liikaa yksin ja tullut sen tähden hieman hysteeriseksi? Oli pakko saada puhua jonkun tutun ja järkevän ihmisen kanssa. Päätin pistäytyä vanhempieni luona.

Svea saattoi minut lapsuuskotiini. Syöksyin heti yksin ompeluhuoneeseen etsimään äitiä. Hän oli kyllä iloinen tapaamisesta mutta hieman hämmästynyt siitä, että tulin niin pian käymään. Kerroin koko tarinan. Surukseni äiti suuttui. Hän on normaalisti ihana ihminen, mutta vihaisena hän on joskus hyytävän mahtipontinen.

”Nyt sinä olet lapsellinen, itsekäs ja kiittämätön! Ajattele entisiä koulutovereitasi. He raatavat rutiköyhinä käsitöidensä parissa ja näkevät nälkää. Sinulla on ruokaa, kauniita vaatteita, hyvä koti ja jopa hieno ja ystävällinen mies, joka otti sinut vaimokseen. Mutta ymmärrätkö sinä kiittää miestäsi, isääsi ja Jumalaa tästä kaikesta? Et. Sinä pitkästyt, kun et voi olla kaiken aikaa huomion keskipisteenä uudessa kodissasi, ja alat hautoa vainoharhaisia kuvitelmia! Miksi Axel muka haluaisi sinua vahingoittaa? Eihän sinusta ole hänelle mitään haittaa. Lue vähemmän seikkailukertomuksia, niin rauhoitut.”

Kokosin rohkeuteni rippeet ja ehdotin, että kysyisimme isän mielipidettä.

”Katsoksin, ettet puhu tästä hänelle mitään”, äiti pauhasi, ”Isälläsi on paljon huolia liikeasioistaan, ja pelkään, että hänellä on joitain kipujakin. En tiedä, eihän hän ikinä vali-

ta. Mutta varmaa on, että hän olisi äärettömän pettynyt, jos huomaisi, että hänen ainoa eloonjäänyt lapsensa on hysteerinen tolvana.”

Se vanhempien tuesta. Muutamaa päivää myöhemmin käännyin Alexandra Fågelholmin puoleen. Svea oli pyörtyä, kun kirjoitin kirjoituskehikon ja kynän avulla Alexandralle kirjelman ja pyysin Sveaa toimittamaan sen perille. Lapussa kysyin, ehtisikö Alexandra lähteä kanssani lähipäivinä vaikkapa kävelylle tai muuten jutella rauhassa. Jo samana päivänä hän ilmestyi hakemaan minut visiitille kotiinsa. Hänen veljensä, apupappi, palasi kirkkoherran luota yllättävän aikaisin ja liittyi seuraamme kesken keskustelun. Yleensä menen jotenkin lukkoon herraseurassa. (Koulussa tytöt ja pojat pidettiin visusti erillään, ja edesmenneiden veljeni ja minun välinen ikäero oli niin iso, etten oikein tuntenut heitäkään.) Mutta Gabriel Fågelholmin kanssa olen aina osannut jutella aivan vapautuneesti. Hän ja Alexandra kuuntelivat tarinaani vakavasti ja lupasivat miettiä asiaa sekä kysellä tuttaviltaan vähän Tjäreårdin herrasväen asioista. Alexandra antoi minulle lisää pohdittavaa. Kun mainitsin Svean kertomasta kummitusjutusta, hän ällistyi:

”Omituista! En ole ikinä kuullutkaan, vaikka Gabriel ja minä olemme vähän keräilleet vanhoja paikallisia tarinoita.”

Myöhemmin koetin jututtaa Sveaa, kysellä Axelistä ja muustakin talon väestä. Svea ihmetteli kysymyksiäni ja vakuutti, että Axel on mitä hienoin ja kunniallinen mies, josta ei ole liikkeellä yhtään ikävää juttua. Tunsin itseni hölmöksi, kun hän rauhoitteli minua kuin mörköjä pelkäävää lasta.

Joskus öisin, kun kunnan ihmisten olisi kaiken järjen mukaan pitänyt nukkua, kuulin jostain kauempaa outoja ääniä – askeleita ja kummallista ähellystä. Ensin uskoin, että äänet olivat vain kummitusmaista unta. Mutta yhtenä yönä ne olivat aivan selviä. Päätin yrittää ratkaista edes tämän arvoituksen. Avasin hiljaa huoneeni oven ja kävelin äänten suuntaan. Kuulin elämäni oudoimman keskustelun. Puheen sisällöstä en paljon ymmärtänyt. Mutta merkillistä oli se, ketkä puhuivat, ja siitä olin täysin varma.

”Suunnitelmaa on vaikeampi toteuttaa kuin luulin. Olen vähän miettinyt...”

”Niin mitä?”, Svea sähähti terävästi.

”Tarvitseeko sitä oikeastaan tehdä? Kävisi tämä näinkin.”

”Älä yritä! Minä olen, tuota, joutunut vaikeuksiin. Minulla on kaikki voitettavana, ja jos sinä et uskalla auttaa, niin teen sen itse!”

Viimeiset sanat Svea huusi selvästi raivoissaan. Mutta mitä tämä kaikki tarkoitti? Mikä suunnitelma? Missä ihmien vaikeuksissa Svea saattoi olla? Ja miksi niistä piti puhua Axelille keskellä yötä? Pitäisikö minun kenties tarjota jonkinlaista apua? Ehkä ei sentään, paitsi jos Axel kertoisi minulle. Nyt Axel yritti kiihkeästi hyssyttellä Sveaa hiljaiseksi, joten kenenkään ei kai ollut tarkoitus tietää. Viimeiseksi kuulin Svean sanovan:

”Niin, nyt tiedän, miten teen sen.”

Sitten molempien äänet hiljenivät niin, etten enää kuullut mitään.

Tukemassa näkövammaisten kulttuuritoimintaa

Sopusointua eripuran aikaan

Vilkaisu Unkarin näkövammaisten elämään

Teksti: Gyöngyi Pere-Antikainen
Kuvat: Rita Hoffmann

He kävelevät perässäni jyrkkää katuja, enkä lakkaa ihmettelemästä, miten luontevasti heidän kulkunsa käy vieraassa ympäristössä, ilman keppiä tai opaskoiraa, toisiaan kädestä pitäen. Rita on vaikeasti heikkonäköinen ja Montsy syntymäsokea. He tulivat Budapestistä läheiseen pikkukaupunkiin julkisilla ja kyllä, he löytävät paluubussin pysäkillä, kunhan selitän reitin, he lupaavat.

Kun kysyn taksisetelistä, Montsy nauraa: "Ei täällä sellaista tunneta ja taksilla ajelemiseen ei ole varaa kuin äärimmäisen harvoin, esimerkiksi jos olen menossa työhaastatteluun tuntemattomaan paikkaan ja on tärkeää, etten astu lätkköihin ja sotken kenkiäni. Muussa tapauksessa käytän julkisia ja Suomessa kehitettyä Blindsquare-navigaattoria, selvitän reitin etukäteen ja kyselen kanssakulkijoilta neuvoa."

Haastattelen kahta pitkään tuntemaani naista unkarilaisten näkövammaisten tilanteesta. He ovat molemmat englannin kielen opettajia, Mária Magdolna Flamics, eli Montsy (58) opettaa näkövammaisten lasten koulussa ja Rita Hoffmann (57) yksityisopettajana. Korkeasti koulutettuina, työssäkäyvinä ja Budapestin Näkövammaisten liiton rakennusta lähellä sijaitsevaa kaunista asuntoa yhdessä omistavina he ovat näkövammaisten piireissä tavallaan etuoikeutetussa asemassa. Joitakin vuosia sitten he saivat yhdysvaltalaisen Fulbright säätiön stipendin, jonka turvin he viettivät lukuvuoden Berkeleyn yliopistossa. Viime vuonna molemmat väittelivät tohtoriksi. Montsyn väitöskirjan aiheena oli Vammaisuuden kuvailu musiikissa sekä musiikkia opiskelevien sokeiden nuorten ja heidän opettajien näkemyksiä sokeiden integraatiosta esiintyvien taiteiden ja musiikinopettajakoulutuksen alueilla. Ritan väitöskirja puolestaan käsitteli sokeuden kaunokirjallista kuvailua ja sokeiden tulevaisuuden perspektiivejä akateemisessa koulutuksessa. Berkeleyn tuliaisina heillä oli lisäksi noin 18 tuhatta skannaamaansa sivua englanninkielistä kirjallisuutta. Tällä hetkellä heillä kummallakin on uusi stipendihakemus vireillä, jälleen USA:han.

Keskustelumme keskittyy ensisijaisesti näkövammaisten mahdollisuuksiin kulttuurin tekijöinä ja kuluttajina, mutta taustaksi kerrotaan jonkin verran myös arjesta. Kuten

Sopusointu säätiön konsertissa marraskuussa 2016. Kamarikuoro Anima Musicae soitti yhdessä vammaisten solistien ja vammautumien muusikoiden kanssa 4. vammaistutkimusaiheisen konferenssin avajaisjuhlissa. Kuvassa oopperalaulajat Erika Markovics ja Nóra Ducxa, Montsy, Rita ja Yhdysvaltain suurlähettiläs Colleen Bell.

Montsy lukee pistekirjaa lapsille.

tuli jo mainittua, liikkuminen on pääosin julkisen liikenteen, oman aktiivisuuden ja taitojen, joidenkin apuvälineiden ja kanssakulkijoiden avun varassa, tosin julkinen liikenne on näkövammaisille paikallisesti ilmainen ja kaukoliikennekin erittäin edullinen. Henkilökohtaisen avun järjestelmää ei tunneta. Liitto välittää joskus vapaaehtoisavustajia, heitä saattaa löytyä myös kolmannen sektorin, erityisesti kirkon vapaaehtoistoiminnan kautta. Näkövammaiset turvautuvat kuitenkin useimmiten sukulaisten ja ystävien apuun tai palkkaavat mahdollisuuksien mukaan siivous- tms. apua. Palvelut kauppoissa ovat myös henkilökunnan hyväntahtoisuuden ja ehtiväisyyden varassa, yksin tavallisesti käytetään pienempiä lähikauppoja ja yhä laajemmissa mittakaavoissa kauppakettujen kotiinkuljetuspalveluita. Yleisesti voinee todeta, kuten itsekin olen lukuisilla matkoillani havainnut, että ihmiset ovat näkövammaisia kohtaan pääsääntöisesti hyvin avuliaita ja ystävällisiä, mutta harva palvelu on selkeästi itsestäänselvyys, taattu ja laadullisesti määritelty. Tämä puolestaan luo ainaista pientä epävarmuutta ja pakottaa turvautumaan lähinnä omiin henkisiin, fyysisiin ja taloudellisiin resursseihin ja omiin verkostoihin. Opaskoiria on suhteellisesti laskettuna neljäsosa Suomen lukuihin verrattuna, eikä niiden ylläpito ole ilmaista, kuten Suomessa. Samaten muut apuvälineet, jopa valkoiset kepit ovat maksullisia. Pienin työkyvyttömyyseläke on vajaat kaksisataa euroa kuussa. Eräät yhdistykset ja hyväntekeväisyysjärjestöt hankkivat sokeille joitakin atk-apuvälineitä, mutta pysyvän subjektiivisen oikeuden järjestelmään mikään ei oikeastaan kuulu. Kuilu parempiosaisien ja syrjäytyneiden köyhien näkövammaisten välillä on siis valtavan suuri.

Tämä kuilu näyttäytyy myös näkövammaisten ja heidän kattojärjestönsä välillä. Rita ja Montsy arvostelevat kärkeästi Unkarin sokeiden ja heikkonäköisten liittoa, joka täyttää tänä vuonna 100 vuotta. "Liitto on kuin koko maasisäsiittoinen, klikkiytynyt ja epädemokraattisesti johtava", naiset kertovat. "Liiton ja sen valtavan monien pienten jäsenyhdistysten johdossa ei ole riittävästi hyvin koulutettuja ja ammattitaitoisia ihmisiä, henkilökohtaiset erimielisyydet ovat usein ratkaisevassa asemassa ja käytännön yhteistyö eri toimijoiden välillä miltei poissuljettua. Hyvin koulutetut näkövammaiset eivät suostu yhdistysten johtotehtäviin ja liitto johtaa käytännössä ylhäältä, tarjoamatta yhteistyötä."

Naisia ihmetyttää suuresti, miten liitto on voinut palkata satavuotisjuhllaisuksiensa suurlähettiläiksi kaksi näkevää operettilaulajaa, "mukamas julkkiksia, mutta operetti on taiteen lajina loppujen lopuksi aika lailla periferiaa ja edes toisen suurlähettilään olisi pitänyt olla sokea - näin julkisuusarvo on kyseenalainen!"

Keskustelua seurattessani on mielenkiintoista havaita, että suomalaisesta käytännöstä poiketen Rita ja Montsy käyttävät paljon laajemmin sokea-sanaa Suomessa yleisesti käytössä olevan näkövammaisen-sanan sijaan, sokeaksi kutsutaan jopa vaikeasti heikkonäköisiä, tosin kuin Suomessa.

Valtakunnallista kulttuuriyhdistystä Unkarissa ei ole, ainoastaan pieniä paikallisia ryhmittymiä. Liitossa tosin on

nimettynä kulttuurivastaava, mutta hänen toimintaansa ei jäsenistölle asti näy. Budapestissä toimiva Horizontkulttuuriyhdistys on kuvaava esimerkki innokkaista, mutta heikosti koulutetuista ja vähien resurssien puitteisista kamppailevista toimijoista: yhdistys järjestää muiden muassa äitienpäiväohjelmaa, kirjallisuuden klassikoiden teoksiin keskittyviä lausuntailtamia ja vastaavia matalan kynnyksen tilaisuuksia.

Sokkolento-niminen näkövammaisteatteri kituu myös näyttelijä- ja resurssipulassa. Olemassaolonsa lähes kahden vuosikymmenen aikana ryhmä, joka koostuu pääasiassa keski-ikäisistä jäsenistä ja joka valitsee, toimittaa ja ohjaa itse kaikkia esityksiään ja aina pimeässä, on toteuttanut yhteensä kolme esitystä, joista kaksi pyörii jatkuvasti, mutta kolmas ja mielenkiintoisin jäi lyhytkestoiseksi parin näyttelijän lähdettyä projektista. Näytelmä Black Comedy tapahtui osin valoisassa tilassa, jossa sähkökatkokset sammuttivat valot alituisen ja pimeässä kehittyi oivallisia juonenkäänteitä, varastettiin ja varastettuja esineitä palautettiin, rakastuttiin ja erottiin... Toinen edelleen pyörivä esitys on sokeille kirjoitettu sadunomainen interaktiivinen näytelmä, jossa roolihenkilöt kuljeskelevat yleisön seassa, kaikki illallistavat yhdessä ja improviisaatiotakin tapahtuu, kolmas on hyvin perinteinen prinsessasatu. Teatteria pyöritetään avustusten ja apurahojen turvin.

Unkarissa pitkään toiminut ja kansainvälisestikin arvostettu Homeros-kuoro lakkautettiin joskus '90-luvun puolivälin tienoilla. Lakkautuksen syytä naiset eivät tiedä, mutta he arvelevat syyksi tulehtuneita henkilösuhteita. Montsy on paraikaa luomassa uutta kuoroa näkövammaisten koulun opettajista ja nuorista. Parisenkymmentä ihmistä on jo kasassa ja mikä parasta, heistä kymmenellä on absoluuttinen sävelkorva. Lupaavan uuden kuoron ensimmäiset harjoitusten vuodet ja konsertit ovat jo takanapäin.

Ritan ja Montsyn mielestä näkövammaisten kulttuuritoiminnan yhtenä kantavana ajatuksena pitäisi olla lause: "Sokeat eivät ainoastaan pyydä, vaan myös antavat. Ihmisten on totuttava siihen, että myös sokeat tuntevat yhteiskunnallisen vastuunsa ja kantavat kortensa kekoon." Tämän ajatuksen merkeissä on Homeros-kuoron viimeisiltä vuosilta saakka järjestetty vapaaehtoisvoimin useita menestyksekkäitä hyväntekeväisyyskonsertteja, joiden tuotto luovutettiin milloin sokeiden lasten leiritöiminnan, milloin lasten kielikylpymatkojen hyväksi. Thaimaan tsunamia seuranneen järkytyksen mielentilassa ensimmäisen hyväntekeväisyyskonsertin antoi nimenomaan sokeiden kuoro. Mieleenpainuvien konserttien kokosi pelkästään sokeita muusikoita ja sen tuotto annettiin punamultakatastrofi-nimellä maailmanlaajuisesti uutiskynnyksen ylittäneessä ympäristökatastrofissa kärsineiden kolmen kunnan kouluille tietokoneiden ja kieltenopetusmateriaalien hankintaa varten. Montserratt Caballé esiintyi yhdessä kuoron kanssa ja Unkarissa pidetyn vammaisuustieteen konferenssin pääjuhlassa sinfoniaorkesterin solistit olivat kaikki vammaisia.

"Ja kuvittele, järjestimme kahden viikon kielimatkan lentoineen-kaikkineen Englantiin kymmenelle sokealle lap- ▶

- selle, heidän perheensä maksoivat siitä vain tuhannen forintin nimellisen korvauksen (3 euroa) ja ainoana vastapalveluna he sitoutuivat tarjoamaan joulukonsertin sponsoreille", kehuu Rita. "Tai Mozartin juhlakonsertti! Myöhästyimme vuodella, joten järjestimme Mozartin syntymän 250+1 -juhlakonsertin, jossa jokainen sai lipun mukana yhden Mozart-suklaarahan, ikään kuin hyvitykseksi." Liiton juhlasali toimii pienimuotoisemmille konserteille oivana esityspaikkana: ison ja kauniin vanhan salin toisessa päädyssä on esiintymislava ja urut, toisessa päädyssä taas avattava alttari ja harmoni. Penkit on muotoiltu siten, että niitä on helppo kääntää aina tarkoituksen mukaiseen suuntaan.

Tämän hengästyttävän, miltei vimmaisen organisointitahdin yhtenä moottorina oli myös yhteinen suru, kun molempien naisten isät kuolivat miltei samanaikaisesti. Ystävät olivat mukana surussa ja toiminnassa ja ideoita sateli yllättäviltäkin tahoilta. Lopulta yhä laajenevalle toiminnalle haluttiin muodolliset raamit ja näin vuonna 2008 syntyi Sopusointu-säätiö, tarkoituksenaan saattaa yhteen vammaisia ja vammattomia kulttuurin toimijoita. Säätiön toistaiseksi suurin saavutus oli näkevien ja näkövammaisten muusikoiden yhteinen konsertti Budapestin upouudessa Taidepalatsissa, sattumoisin juuri valkoisen kepin päivää edeltävänä iltana vuonna 2016. "Ei kukaan uskonut siihen, emme itsekään, mutta reilun tuhannen hengen sali tuli ääriä myöten täyteen!", kehuu Rita. "ja oli liikuttavaa, miten pukuvuokraamon myyjät opettivat sokeita muusikoita kädestä pitäen pukemaan ja nappamaan frakit ja iltapuvut!", muistelee Montsy.

Musiikin ohella säätiö haluaa ottaa askeleita myös muiden taiteen lajien suuntaan. Tällä hetkellä meneillään on hanke, jossa katalonialaisen kirjailijan Jaime Cabrén novellia käännettiin unkariksi, dramatisoitiin näytelmäksi ja toimitetaan lähiaikoina äänikirjaksi. Novelli kertoo Johan Sebastian Bachista ja hänen autistisesta pojastaan, isän ja pojan suhteesta. Poika pystyi kommunikoimaan vain musiikin avulla, mutta soitti aikakauteen täysin sopimatonta musiikkia. Näytelmässä neljä sokeaa lukee tekstit kukin omalla tavallaan, pistekirjoituksella tai kosketusnäytöltä, ja tekstien seassa soitetaan Bachin musiikkia. Bachin pojan musiikkisuudet improvisoi eräs sokea pianisti. Näytelmää on toistaiseksi esitetty neljä kertaa unkariksi ja kerran englanniksi. "Liitolta ei ole saatu minkäänlaista vastakaikua", harmittelee Rita ja kertoo, että konserttien yleisö koostuu pääasiassa näkevästä ihmisistä.

Äänikirjan tekeminen on kulttuuriteko sinänsä, sillä äänikirja-asiat eivät ole Unkarissa parhaassa mahdollisessa kuosissa. Aikoinaan liitto omisti laajan ja hyvämaineisen äänikirjakokoelman ja oman äänittämön ja lukijoiksi saatiin maan johtavia näyttelijöitä. Legendaarinen kirjasto on käytännössä tuhoutunut, kun studio suljettiin kymmenisen vuotta sitten. Emonauhat olivat silloin tallessa ja suurempi osa kunnossa, mutta niitä ei säilytetty, arkistoitu tai digitalisoitu, ei annettu edes vapaaehtoisten hoidettavaksi. Juorujen mukaan kirjat ja tiedostot on tuhottu, tai sitten ne lojuvat jossain, digitalisoiduksi päätyi vain pieni osa vanhoja klassikoita. Liitto ei uusia äänikirjoja enää tuota, eikä hanki myöskään kaupallisia äänikirjoja

Montsy ja Rita Budapestin Margitin saarella.

Marraskuussa 2016 pidetyn vammaistutkimuskonferenssin emäntänä Rita lukee tervehdyspuhettaan.

Montsy ja Rita lauttamatkalla San Franciscosta Oaklandiin.

valikoimiinsa. Äänikirjojen luettelo on yksinkertainen excel-taulukko, johon CD- tai kasettimuotoiset äänikirjat on listattu aakkosjärjestyksessä, ilman kummempia esittelytekstejä, vain perustietoineen.

Pieni näkövammaisryhmä perusti uuden äänikirjaston, joka kantaa erään valtavan määrän äänikirjoja lukeneen näyttelijän, Tibor Bodorin nimen. Tänä vuonna kirjaston on määrä valmistaa 100 äänikirjaa liiton satavuotisjuhlan kunniaksi. Näitä kirjoja tehdään kuitenkin vapaaehtoisvoimin, jokainen lukija käyttää omaa tekniikkaansa, eli laatu on erittäin vaihtelevaa, usein heikkoa. "Entisen loistavan laadun sijaan tämä on amatöörimäistä toimintaa", pahoittelee Rita. "Mutta tiedähän vanhan unkarilaisen sanonnan, jonka mukaan sokealle ja maajussille kelpaa... Nyt onkin vallassa asenne, että samantekevää, millä tekniikalla ja laadulla, kunhan sokeille tuotetaan edes jotain, on oltava tyytyväinen kaikesta, minkä saamme."

Rita muistelee nuoruuttaan, kun itsekin kuului vapaaehtoiseihin, jotka kiihdyttivät kiireelliset oppikirjat paremman puutteessa hengityskonepotilaiden luettaviksi. "Silloin monet valittivat, kun hengityskoneen ääni kuului nauhalta, mutta eivät nekään olleet huonolaatuisempia kuin nykyiset äänitykset, joissa kuulee ohikiitäviä hälytysajoneuvoja ja kaikenlaisia ääniä..." Nyt peruskoulun oppikirjat digitalisoidaan oppilaille suoraan koulussa, keskiasteen oppikirjat tehdään liitossa ja korkeakoulutuksen materiaalit digitalisoi kukin opiskelija mahdollisuksiensa mukaan, tosin ainakin Budapestin yliopisto pyrkii luomaan kattavaa tietokantaa oppikirjoistaan. "Useampi yksityinen aloite tähtää myös laadukkaamman äänikirjaston luomiseen, mutta ne ovat lähinnä pienten ystäväpiirien hankkeita ja kokeiluja ilman tarvittavaa teknistä taustaa, mitään laajempaa yhteistoimintaa ei vielä ole näköpiirissä", valittaa Montsy.

Elektronisten kirjojen kohdalla tilanne on huomattavasti valoisampi. Kaksi sokeaa informaattikkoa kehitti Dital-nimisen elektronisen kirjaston (Digitaalista sisältöä sokeille), joka on toiminut 4-5 vuotta, nykyisin ilmaisena ja joka sisältää tällä hetkellä noin 16 tuhatta kirjaa. Sisällön kirjo on valtava, osin ne ovat skannattuja, osin kustantajilta saatuja, valikoima laajenee riippuen toimijoiden henkilökohtaisista mieltymyksistä. "Listalla on valtavasti dekkareita, kauhua ja tietokirjoja, mutta kyllä myös hyvää nykykirjallisuutta. Hauskaa, miten paljon listalla on slovakinkielisiä kirjoja - eräs innokas skannaaja kun sattuu olemaan Slovakiasta", nauraa Montsy. Vapaaehtoiset, joiden joukossa on sekä näkeviä että näkövammaisia, myös korjailevat ladattujen kirjojen mahdollisia virheitä itse. "Valitettavasti nämä kirjat eivät toistaiseksi toimi IOS-järjestelmässä, eli sokeille parhaiten soveltuviissa Applen puhelimissa ja tableteissa. Sinänsä suorakuuntelu olisi mahdollista, mutta sovellus ei muista kuuntelun sijaintia pysähtyessä. Tietysti atk-taitoja paremmin hallitsevat voivat hivenen kikkaillen siirrellä näitä tiedostoja sopiviin soveluksiin, mutta ihan helppokäyttöisyydestä ei vielä voida puhua", tuumii Rita. Suomalaisittain äänikirjoja ja elektronisia kirjoja käyttävänä minusta tuntuu merkilliseltä, tavallaan huvittavalta, toisaalta laajemmin katsottuna huolestuttavaltakin se seikka, että tekijänoikeuskysymyksillä

ei unkarilaisille näkövammaisille tunnu olevan merkitystä, ei asiaa ainakaan ole laajalti tiedostettu.

Kuvailutulkauksen tilanne vaikuttaisi olevan elokuvien kuvailun kohdalla melkein samalla tasolla kuin Suomessa, ainakin netistä löytyy kosolti kuvailutulkattuja unkarilaisia elokuvia ja paikallisyhdistykset järjestävät säännöllisesti kerhotyyppejä esityksiä. Teatterit mainostavat usein kuvailutulkattuja näytöksiä ja olen tavannut myös museoiden mainoksia aiheeseen liittyen. Televisiossa sen sijaan ei ole ensimmäistäkään kuvailutulkattua ohjelmaa vielä esitetty, kuten ei myöskään äänitekstitystä ole. Tosin sekä äänitekstityksellä että kuvailulla on Unkarin television katsomisen kannalta pienempi merkitys kuin Suomessa, sillä Unkarissa miltei kaikki ohjelmat, elokuvat, dokumentit ja uutispätkätkin lähetetään dubattuina.

Kuvailutulkkien koulutusta ei ole keskitetty Suomen mallin mukaan. Myös Unkarissa on olemassa näkövammaisia ns. kuvailutulkkausten assistentteja (suomalaisittain konsultteja), mutta heidän käyttönsä on hyvin marginaalista: kuvailutulkit lähinnä vain lähettävät valmiit tekstit heidän tarkistettavakseen. "Heidän kuuluisi olla läsnä kuvailutulkkauskäsikirjoitusta tehdessä, osallistua koko prosessiin!", huudahtaa Rita.

Kulttuurin esteettömyysasiat ovat Unkarissa muutenkin kovasti hajallaan. Kuvailutulkkausta tarjoaa ja järjestää neljä eri porukkaa, jotka eivät ole keskenään minkäänlaisessa yhteistyössä. Rita ja Montsy arvostelevat järjestöjä, jotka toimivat periaatteessa vammaisten ihmisten hyväksi, mutta jotka eivät käytännön tasolla salli itse vammaisten osallistua päätöksentekoon ja asioiden varsinaisiin järjestelyihin. "On olemassa esimerkiksi säätiö vammaisten ihmisten hyväksi, siinä työskentelee erityisopettajia ja hoitoalan henkilöitä ja he ohjaavat ylhäältä, he muka tietävät paremmin ja kertovat, mikä on vammaisten etujen mukaista, miten on heidän asiat järjestettävä", sanoo Rita ja Montsy lisää: "He käyttävät hyväkseen sitä tosiasiaa, että sokeat ihmiset eivät pohjimmiltaan luota toisiin sokeisiin, erityisesti aikuisena sokeutuneet turvautuvat paljon mieluummin näkevien kuin syntymäsokeiden tai toisten myöhemmin sokeutuneiden apuun."

Jos toimijoiden kohdalla on valitettu koulutuksen puutteesta, niin yleisön, eli näkövammaisten kulttuurin kuluttajien kohdallakin on arvostelu paikallaan. "He eivät uskalla vaatia laatua, eivät tiedosta olevansa valistunut ja vaativa kuluttajaryhmä kaikkine sille kuuluvine oikeuksineen. Ilmeisesti pelätään, että jos arvostellaan, niin palvelut ja tarjoajat vähenevät entisestään. Ihmiset kokevat vieläkin olevansa vähäarvoisempia kuin näkevät, hyväksyvät mitä tahansa todeten, että huonokin on tyhjää parempi", surkuttelevat naiset.

Rita kertoo nuorten koulutustason nousevan pikkuhiljaa entiseen verrattuna, mutta silti eivät hekään ole välttämättä kulttuurin kuluttajina laadun suhteen vaativampia. Nuorista puheen ollen Montsy kertoo ikävästä uudesta ilmiöstä: "Kenties liian varhaisen tai epäsuhtaisen integraation seurauksena nuorten keskuudessa tavataan yhä useammin tiettyä kaikki-heti-minulle-asennetta, prinsse-

Vammaistutkimuskonferenssin avajaiskonsertti marraskuussa 2016, järjestäjänä Sopusointu säätiö, kuvassa oopperalaulaja Nóra Ducza, Montsy, kamarikuoro Anima Musicae ja kapellimestari Mátyás Antal.

► jä ja prinsessoja, jotka ovat liiankin selvillä oikeuksistaan, mutta joita tavisten säännöt ja lait eivät tunnu koskevan". Esimerkkinä hän kertoo kuurosta ja sisäkorvaimplantin saaneesta tohtorikoulutettavasta, joka toisaalta ei suostu myöntämään kuuluvansa kuurojen joukkoon, mutta toisaalta vaatii vapautusta koulutusohjelmaan pakollisesti kuuluvista kahdesta kielitutkinnosta. "Hänen olisi pakko saada edes kirjalliset kokeet läpi, eihän ilman kielitutkintoa pysty perehtymään minkään alan ammattikirjallisuuteen", ihmettelee Rita. Samainen kuuro tohtorisopiskelija ylittää kuulukoiraansa kanssa vaikka kuusikaistaista autotietä vaivautumatta suojatielle asti, "autojen kun on pakko pysähtyä kuulukoiraan nähdessään".

Asenteista jutellessamme Rita näyttää minulle Unkarin hallituksen tekemän ns. yhteiskunnallisen mainoksen, joka on pyörinyt television uutiskanavalla ja jonka nimi on Olen kokonainen - entä sinä? Valitettavasti joudumme toteamaan yhteen ääneen, että moinen herkistämiskampanjaksi keuhuttu ja jälleen kerran ylhäältä ohjattu mainosfilmi on omiaan syventämään kuilua ja ennakkoluuloja sen sijaan, että se lisäisi empatiaa ja suvaitsevaisuutta. Kuvissa on jyrkkää vastakkainasettelua: toisaalta vammauton nuori haukkuu sokeaa nuorta invalidiksi, ruman karvakasan kanssa hoipertelevaksi luuseriksi, toinen puolestaan ihmettelee, miten joku pystyy pukeutumaan asiallisesti sokeudesta huolimatta ja vastaavia kielteisiä yleistyksiä kuullaan lisää eri vammaryhmiin kohdistuen. Toisella puolella vammaiset nuoret keuhuvat pateettisin sanakääntein pystyvänsä vammastaan huolimatta aivan mihin tahansa, olevansa kaikilla elämän alueilla täysin samanarvoisia ja yhdenvertaisia vammattomien kanssa ja hehkuttavat vammaisuuden olevan heidän aarteensa ja kaunistuksensa. "Ei näin, ei ikinä näin!", huudamme kauhistuneina kaikki kolme. Kuilu on vielä kovin syvä, Unkarissa varmasti asteen verran syvempi kuin Suomessa. Tarvitaan paljon: aikaa, kulttuuria, helpottavia apuvälineitä, koulutusta, yhteistyötä, rohkeutta, avoimuutta ja Ritan ja Montsyn kaltaisia ihmisiä. Ja miten mielelläni toivottaisiin heidät tervetulleiksi Suomeen, käymään, näkemään, molempia osapuolia rikastuttavaan yhteistyöhön!

Matkatarinaa kevyessä paketissa Abilis-säätiön tarkastus- ja juhlakuvioista Etiopiassa.

Teksti: Ari Suutarla, vanha pappi, Abilis-säätiön hallitus (Juttua on lyhennetty toimituksessa)

Tulkki Mirkka puhaltaa vieressä, juoksee. Vanavedessä tulkki Siri vetää laukkaa, laukku on minun. Kolme vaihtoa pyörätuolista toiseen, vaihto, vaihto, vaihto. Iso nostolava, ei kuljettajaa, varmaan kauko-ohjaus. Tämä on lentoasemaa ja Istanbul. Selkäleikkauksen takia alla pyörätuoli, menosa matka taas kerran Abilis-säätiön tehtäviin.

Matkaan on lähdetty Helsingistä, sujuva lento, vain yksi vaihto. Alla on Egypti ja Luxor. Muistan sieltä lasta, jota kerran löin korvalle. Yritti purra setelin nyrkistäni. Muistan faaraoiden hautoja. Muistan esikaupungin mauste-kauppiasta, jota narutin Raimo Jääskeläistä ja itseäni taltuttaneen rouvan kahdella aviomiehellä. - Olimme kristittyjä, jotka kuuluimme tämmöiseen kahden aviomiehen lahkoon. Uskonkäsityksissä oli yksi ehto; miesten tuli olla sokeita! - Voi näitä muinaisia matkatarinoita. Nyt kohta ollaan saattamassa Raimoakin hautaan.

Laskuteline jysähtää. Vastassa monia avustajia sekä onneksi pyörätuoli. Syypressejä, pitkä loiva ramppi alas. Verenisarvoja. Puolikuu ihan ylösalaisin. Mukava, kun Siri ja Mirkka tuntevat kukkia. Keltaisten taksien rivi, parkkipaikka vammaiskuljetuksille. Valot häiritsevät tähtiä. Yölintu. Auto saapuu noutamaan. Hotellin nimi Dreamliner, Unelmalinjasto. Tuntuu kuin olisin ollut tässä hotellissa ennenkin. Nukkumaan kello 02:45.

Mattoja ja moppeja

Torstaiaamu, pää pökölöinen lyhyen yön jäljiltä. Huone ahdas ainakin tärkeiltä toimitiloilta, wc ynnä muut. Kaksi miestä vartoilemassa alhaalla aulassa. Tuula ja Nati tulevat kentältä, molemmat Abiliksen työntekijöitä. Piti tulla jo eilen. Ovat takunneet jossakin vuorikylissä ja missanneet lennon.

Vammaisjärjestö ECDD:n toimisto, uusi johtaja Malaku, ohjelmajohtaja, olisiko Leo, nimet hankalia. Fasilitaattori Tesfai, tekee töitä Abiliksellä, mies, karheakätinen. Aurinko tulikuuma, moskeijasta kuuluu rukouslaulu. Koptikristityillä on paaston aika. Tervetulot vaihdetaan toimistolla. Lähdetään autolla etsimään ruokapaikkaa.

Afrikan unionin rakennus, YK:n toimisto. Auton hankintaa tuettu Suomesta joskus. Olisikohan tämä sama peli? Hyvin vaikea järjestäytyä sisään ja ulos. Ravintola museon yhteydessä, nimi on Lucy, ammoisen ihmislöydön mukaan. Paljon uutta rakentamista, moni täälläkin kiinalaista alkuperää. Kangaskatosten alla pieniä kauppoja, kirkkoa korjataan, risti puuttuu. Pähkinäpusseja kaupan, nyt ostetaan hattu aurinkosuojaksi. Saan mustan, jossa kapea lieri ja punainen nauha. Sopii hyvin mustaan papin paitaan ja punaisiin kenkiin. Tilaan päivän tarjouslistalta vihannessoppaa ja lampaan potkaa. Hatun panen viereen

MUUTAMA KATSASTUS ja juhla vanhassa Etiopiassa

naispatsaan päähän. On kansainvälinen Naisten päivä.

Pia Korpinen itävaltalaisesta EU-hankkeesta käy tervehdimässä. Nati tekee minulle selkoa omasta kaksoistehtävästään Abiliksen tutkijana ja osallistuvana havainnoitsijana, tosi fiksun ja pätevän tuntuinen nuori nainen. Huomaan miettiväni, mahtaako Nati olla vammainen henkilö vai ei. Kysyn asiaa tuonnempana.

Hankevierailut alkavat

Hope for the blind and handicapped, suomalaisen Seran yhteistyökumppani, Abraham on Seran työntekijä. - Moppeja, mattoja, mittailua. Ihmisiä katoksessa penkeillä. Pitkiä lankojen punontalinjoja. Työ tapahtuu käsin. Sanoisiko tätä kehuksi? Systeemejä on mahdollista modernisoida. 72 työntekijää, seitsemän pomoa plus 65. Harjatupa, mielettömästi pölyä. Jokainen tahtoo näyttää töitään, jollakin lemuavat suussa hajoavat hampaat.

Nati jää tänne viikoksi. Voivat puhua koulutuksesta ja muusta. Tärkeä lopettaa keskustelu, muuten jäädään jumiin tänne.

Naisten ja nuorten nahkatöitä. Leikkautan vyön vihreästä nahasta. Tekijöitä naurattaa, kun iso maha vaatii pitkän remmin ja paljon reikiä. Ihmiset tulevat ostoksille tänne, ja keskustassa on myyntipaikka. Aikaisemmin saivat pienavustuksia Abilikselta. Ovat tekemässä uutta hakemusta. Mirikka löytää vihreän laukun Kirstille. On jota-

kin tuliaista. Puheet yhä jatkuvat. Abilista kiitellään, miten olemme hyviä.

Kännyköiden huolto ja myynti, saaneet joskus Abiliksen pienavustuksen, paikalla 5 vammaista henkilöä. Firma perustettu 2013, organisaatio osuuskunta. Irti päästään puoli seitsemältä. Nälkä ja väsy. Syödään omassa hotellissa, ravintola kahdeksannessa kerroksessa, kuiva pihvi ja hyvää papajamehua. Aamulla lähtö puoli yhdeksän. Kaatuminen sänkyyn. Edellisen yön vaillinki vaatii veroja. Mitähän varten tunkevat peiton tiukasti patjan alle?

Perjantai

Etiopialainen kahvi on vietävän hyvää. Pitäisiköhän kotioloissa vaihtaa vietnamilaisesta tähän? Aamutoimien asiat muistuvat mieleen sitä mukaa, kun käsi osuu. Viimeksi tuli yöpöydältä kuulolaite, hetki sitä ennen käsi tapasi laukun sivutaskusta verempaineläkkeen. Ovat aiemmat aamut menneet ilman. Olen ottanut vain purkkinappeja.

Tänään mennään toiseen Sera-avusteiseen mattofirmaan, ylen konstikkaita vain näiden nimet. Vuorossa on Suomen suurlähetystö.

Toinen mattofirma Hulegeb

Odotetaan kyytiä ulkoportaalla. Melua. Sokeaa naista talutetaan kadun toisella puolella. Erilaisia hajuja. Teleco- ▶

► min liike, pieni, myyvät kertakäyttöliittymiä. Auto saapuu.

Hulegeb on samantapainen mattofirma kuin oli eilen Hope. Aurinko. Lämpötila kohoaa. Ajetaan vähän kaupungin ulkopuolelle, kolme kaistaa molempiin suuntiin. Rautatie. Yritetään saada fasilitaattori Tesfailta selko, mihin rata johtaa, kiinalaiset rakentaneet, sen hän tietää. Joka toimen auto on Toyotan Hilux pick-up sekä ihmisille että tavaralle. Hulegeb on aika kaukana, teollisuusalue. Ajetaan piennarta pitkin. Englantilainen yksityiskoulu. Taimien myyntiä. Qatarin lähetystö. Bougainvillet kukkivat. Botswanan lähetystö, tie paranee ja vauhti.

Kuski David jää pois, vaimo on synnyttämässä sairaalassa, lapsi on toinen, mies hymyilee leveästi. Tulee uusi kaveri rattiin. Palmun ja banaanin taimia myynnissä. Palestiinan lähetystö. Tiilimuuri, piikkilanka-aitaa, rikottuja lasia muurin päällä, ei varmasti ylitetä. Aasilauma tulee vastaan, selässä säkkejä.

Käsityöverstaalla

Mies Hulekebin portilla odottamassa, kättelyä. Valokate, 50 sokeaa töissä ynnä muita vammaisia, pystykangaspuita, 5 mattoa syntymässä. Neljä kutojaa, kolme naista ja yksi mies. Mies kutonut mattoja 40 vuotta, aloittanut Haile Selassien aikana. Yksi nainen tehnyt maton nykyiselle hallitsijalle. Monella käytössä oranssiset Fiskarsin sakset, vanhalla miehellä keritsimen näköiset. Kolme viikkoa vie yhden ison maton kutominen.

Puheenjohtajaa tuodaan, hän on harjaverstaasta. Viisi nuorta naista. Betonilattiat, joita helpompi puhdistaa kuin maalattioita. Jos olisi enemmän markkinoita, tuotantoa on mahdollisuus laajentaa. Villa tulee 300 kilometrin päästä Etiopiasta. Villa voidaan kerätä kahdesti vuodessa. Matto edistyy. Kaunis salmiakkikuvio, tämä matto etenee 25 senttimetriä päivässä. Hyvin trendikästä työtä. Luhat paukkuvat, kudontasali, rahoitus tullut Abilikselta. On päästävä ulos, kuulolaite ei kestä pauketta, vaan moninkertaistaa melun. Näinköhän täällä käyttävät kuulosuojaimia?

Ulkona vuori-ilma ohutta. Palaveri, pyöreä pöytä, violetit tuolit, muovia. Tusinan verran väkeä. Iso leipä tulee pöytään. Saan uljaan veitsen, jolla aloitan leikkuun. Puheenjohtaja aloittaa puheen ja puhuu, kun Abilis, "suuri ystävä" on paikalla, leikataan leipä, hän sanoo. Heillä on 5 myllyä, Abilikselta nekin. Tuodaan kuuma kahvin paahdin.

Tuula esittelee vahdinvaihdon ja Natalin, joka kiittää ja sanoo tulevansa ensi viikolla tutustumaan tarkemmin. Tähän asti Tuula on hoidellut Ethiopian hankkeet. Hän hoitaa keskeneräiset päätökseen, kun taas Natali huolehtii uudet. Karseata kahvia tällä kerralla. Ovat saaneet valtiolta ison maa-alan. Arvelevat, että Abilis voisi rahoittaa heille majatalon.

Suomi 100

Amfiteatterin näköinen paikka, tuskin vanha. Aaseja lauma. Kolme rekkaa tukkimassa risteystä, aasit ja muut puikkelehtivat välistä. Hökkelikylä. Kysytään minun pappeu-

destani. Kuljettajan äiti luterilainen pappi, Ruotsin kirkko toiminut sata vuotta. Hissi rautatieasemalle ylös, kaupunkirata, jota Kalle Könkkölä on ollut vihkimässä. Tuula bongaa taivaalla haukan. Pyörätuolikeskus, mikä lie. Afrikan Unionin toimisto. Suomen lähetystö, kovasti pyssymiehiä kotoisesti vastassa.

Suomi sata, turvatarkastus, ihana invaveski. Kerrotaan Abiliksens hankkeista. Aika ajoin moni puhuu yhtä aikaa. Mirkan puhe hukkuu puuroon. Nati arvioi, että 400 henkilöä voisi saada työtä. Minulle jää hämäräksi, missä.

- Olisi päästävä eroon avustusnäkökulmasta selkeästi kaupalliseen näkökulmaan. Huone kaikuu, puheet myös. Suomalainen kehitystyön aaltoväli on kahdesta kolmeen vuotta, koulutuksen aaltoväli on pidempi, ehkä kymmenen vuotta.

Asetutaan yhteiskuvaan, taustana Marimekko. Ulkona maalaaminen jatkuu viime tipassa ennen ministeriä. Vierailusta on ainakin tämä hyöty. Mikä tekee näin kyyniseksi?

Tuomas Tuure, tuttu nimi

ADF, Afrikan vammaisfoorumi, on rekisteröity nyt Etiopiaan, jäsenmaita 52, mukana nyt 46, kuusi vielä puuttuu (minkähänlaisia maita?). Tehtäviä listattu, muun muassa vammaiset konfliktitilanteissa. Jos 15 maata tulevan kahden vuoden kuluessa allekirjoittavat listan, se alkaa koskea kaikkia. Jäsenyydestä puuttuvat vielä Libya, Egypti, Marokko, ynnä pieniä maita, kuten Somalia, Djibuti ja Eritrea.

Amerikkalainen asiantuntija, kauan Etiopiassa työskennellyt herra Bob saapuu. On tavattu pari kertaa ennenkin. Keskustelun avainterminä "Silta-koulutus". Merkitys jää hämäräksi. Aina vanhoille asioille keksitään uusia nimiä. Täytyy tietää, mitä toimijoita on, nimiä ja osoitteita. Berhanu on uusi nimi. Tuomas Tuure on täällä tuttu. On luotu ja luodaan yhteyksiä, siitä ehkä sillat. Taas taivaalla iso haukka liitelee.

Kuurosokeita tapaamassa

Nyt menemme kuurosokeille, Roman, Metskerem, jälkimäinen on minulle uusi mies, Roman puolestaan tuttuaikin tutumpi nainen, Ethiopian kuurosokeiden yhdistyksen puheenjohtaja, tavattu ensimmäisen kerran Kuurosokeiden maailmanliiton kokouksessa ja Helen Keller -konferenssissa Ugandan Kampalassa 2008. Nyt Romanin ympärillä toimii kuurosokeiden yhdistys, joka on vihdoinkin saanut valtiolta toimivat ja hyvät tilat. Muistelemme Romania Kampalan konferenssin aikana. Silloin hän itki olevansa ainoa kuurosokea Etiopiassa. Nyt, kun heitä on löytenyt monta, he ovat saaneet paljon aikaan. Työn painopiste on tällä hetkellä kuulovammaisten lasten opetuksessa. Tukea on saatu Suomesta Kynnykseltä ja Suomen kuurosokeilta.

Roman kysyy, tapaammeko Helen Keller -konferenssissa tulevana kesänä Espanjan Benidormissa. Minulla olisi ainakin lyhyt matka. Sanon pohtineeni asiaa. Mukana on edustajia monista Afrikan, Aasian ja Latalalaisen Amerikan maista, joiden kuurosokeiden järjestöt ovat saaneet

Abilikselta tukea. Myös keskinäistä yhteistyötä on tuettu muun muassa malawilaisen Hezekiel Kumwendan koostessa keskisen Afrikan kuurosokeiden yhdistyksiä.

Riku, Kalle, Ari, Marjo, Tuomas, Roman luettelee nimiä. Hän mainitsee ylitse muiden Riku Virtasen, joka teki paljon kuurosokeiden järjestön perustamiseksi Tampereen 2005 kokouksesta lähtien. Riku hallitsee kommunikoinnin viittomalla ja puheella. Sanna Paasosen lyhyt vierailu muistetaan. Se avasi isosti uusia odotuksia suomalaisen yhteistyön suuntaan kuurosokeiden kanssa.

Uutta toimistoa käytetään monipuolisesti koulutustilana. Maaseutu on pulmallista, samoin työntekijäin vaihtuvuus. Toiminta-alueita kuusi. Romanilla punaiset kengät. Suunnitelmissa on avata työ Etiopian somalialueilla. Tämä kuurosokeiden uusi paikka on vanha puutalo, ei ole maali rapistunut. Seinillä kosketeltavia leluja. Kurkataan toimistoon. Asiallisen tuntuinen toimisto työvälineineen.

Tätä yhteisöä on ilo tukea. On kevyt organisaatio. Runsas kymmenen vuotta on nyt tehty työtä, lyhyessä ajassa on tuloksia paljon. Kahvi tuoksuu. Hallitus antanut tosi hyvät tilat verrattuna viimeksi näkemääni. Lupaam välittää Romanin ja muiden kuurosokeiden kiitokset ja terveiset, että tuki Suomesta ei ole turha.

Lauantai, juhlapäivä

Aamusuihku, saan pesutilan pienen lattian lainehtimaan. Lopulta pudotan oven päältä eilisiltaisen elefanttipaidan vesisotkuun. Suihkutilan lattialla muka liukueste, jonka alla saastaa ja hometta.

Valokuvausta aurinkoisella kadulla, auto saapuu. Pääsen taas etupenkille. Muuta väkeä jo sisällä autossa. Mainio tervehtiminen: Miehet kumartavat päänsä kiinni minun olkavarteeni. Olen pannut papin paidan ja pikkutakin. Hotelli Marriott, kokouspaikka.

Amaran alueen puheenjohtaja aloittaa, sokea. Poltan sormeni kuumalla kahvilla. Yetnebersh, ensimmäinen etiopialainen tuttavani, on näkövammaisen juristi, syntynyt 1982, saanut maassaan ja vähän muuallakin todella mahtavia aikaan, kiittää Tukholman palkinnosta, jota verrattu vaihtoehtoiseen Nobelin palkintoon. Väkeä paikalla noin 40. Seinällä posterit, jossa Abilis 20 ja ECDD yhteistyö 10 vuotta. yksityiskohtiin.

Kaivan laukusta bepanthenia kahvin polttamalle sormelle. Äänentoisto raikuu hirveästi. Mirkka taistelee kaksinkertaisen tulkkauksen kimpussa. Yetnebersh ei jostakin syystä ollut ennen eilistä tietoinen minun tulostani tänne. Hän saapui nyt aamulla Nairobista. Puhuja luettelee eri avustusjärjestöjä. Nyt listaa Abiliksen tuista, 150 hanketta, nyt Sara-Helsinki yhteistyöstä. Nyt Handicap International -hankkeita. ECDD-akatemia toteuttaa kuuden kuukauden koulutuksia. Moni saa työtä sen jälkeen muun muassa ECDD stä. Paljon kokousaineistoa, joku joutui lu kemaan kaksi päivää. Kokous lainehtii ihan kuin meillä. Bob kertoo, että nyt on kuusi henkeä aloittanut "akatemiassa" uuden koulutuksen. Mirkka laskee, että paikalla on enää 17 miestä ja yhdeksän naista. Väki väsy. Alkaa budjetin käsittely. Bob tulee kuiskaamaan, että voidaan lähteä kahville, jos on tylsää.

Ihana jälleennäkeminen

Tullaan sanomaan, kun on minun puheeni vuoro. Yetnebersh on tuonut tyttärensä juhlapaikalle, ehkä viisi ja kolme vuotta, kauniisti puettut. Heitä ei vielä ollut olemassa edellisen käynnin aikana. Pariskunta oli saanut silloin uuden, tilavan kodin. Tytöillä hoitaja mukana. Yetnebersh kehoittaa ottamaan lapsia syliin. Saan molemmilta rohkeita suukkoja kummallekin poskelle, jäävät taatusti mieleen.

Noutaja tulee. Jännitän vähän puhettani. Tuntuu, että vähän käytön johdosta liian moni englannin sana on unohtunut. Mutta eivätpä puhu nämäkään englantia ensimmäisenä kielenään. Etiopia on ollut ensimmäisiä Abiliksen avustuksia saaneiden maiden joukossa, ja anomuksia riittää. Olen pyydellyt Herralta lyhytsanaisuuden armolahjaa. Tuntuu, että rukous on tällä kerralla kuultu.

Bob käy läpi vuosi vuodelta 10 vuoden tekemiset. Suomi tukenut yli 150 hanketta, mahtava juttu.

Kotituomiset vielä hankkimatta. Otan Kirstille inkivääriteetä tietämättä, onko paketissa kuivattua inkivääriä vai ko maustettua teetä. Myöhemmin selviää, että on teepusseja. On mitä liotella kotona. Illallispaikka Tuulalle tuttu, on ollut Hisayon kanssa. Isäntä palvelee, tuo eteeni ylimääräistä, kaksi sandwichiä: ovat sipulimurskalla täytettyjä väkipaprikan palkoja. Maksan kiitokseksi mat-

- kakumppaneille koko pöydän, jotakin alle 40 euroa. Kävellään kotiin. Mitenkä mahdoin onnistua juhlapuheessa, pyörii päässä vielä.

Sunnuntai, kotimatalle

Aamu. Hattu unohtui hotelliin. Kaksi vessahanketta katsottavina. Vammaiset henkilöt pitävät yllä kauppakeskuksen saniteettitiloja, maksu yksi birra, paperin kanssa kolme, kuuma suihku 10 rahaa, yksi birra on kolme eurosenttiä. Siitä sitä voi taikota rahaa yritykselle. Oja tai puro virtailee tien vartta. Paikallinen mies lorottaa siihen.

Jyrkkä nousu, USA:n lähetystö. Koptikirkko, paljon ihmisiä ulkona, naisilla valkoinen ohut huntu ylhäältä alas.

Pressuja kasvien ja puskiensa seassa, ihmisiä asuu niiden suojassa. 400 - 500 henkeä asuu lähiyhteisössä. Kapulamiestä konttaa ja tervehtii, nimi tarkoittaa kultapoikaa. Hän on liikeyhteisön taloudenhoitaja, laudan pätkät polvien alla. Ilmoitan olevani silverman, hopeamies, sokea ja lähes kuuro. Molempia naurattaa.

Siri ottaa kuvaa. Vilpoinen tuuli vuorilta. Minulle tuodaan tuoli. Nelikerroksisen talon yläkerrassa ravintoloita.

Kaksi naista saapuu myyntikojuille, kantavat valkeita kankaita. Nati lähtee vielä ylös. Kirjanpitäjä tulee polvilaudat kopsuen. Ostan huivin kymppillä. Tähän settiin kuuluisi myös mekko ja liina. Vaikea selittää, että otan vain huivin. Puhun, että voivat myydä muut parret erikseen muille.

Vesipullo unohtunut johonkin. Bussivarikko.

Mirkka tarjoaa vettä omastaan. Uusi hanke vesisuihkuihminen, läsnä viisi jäsentä, kaikki vammaisia, perheen jäsenet mukaan lukien, yhteensä 18 henkeä. Mirindaa, ihanaa, aika tunnettu merkki kautta maailman, appelsiinimonadia. Minä puhun, sitten puhuu kolme, kuuma. Ennen kaikki kerjäsivät, Abilis on saanut aikaan täydellisen muutoksen. 2 kuutiota vettä, 2 tankkia. Kuten näkyy, asiakkaita paljon. Vessan ja suihkupalvelujen lisäksi on kahvila. Nati kysyy suunnitelmista laajentaa. Ravintola voisi olla yksi. Jopa 300 asiakasta, joista 200 miestä ja 100 naista. Tuodaan lippuvihko, jonka avulla seurataan tuloja ja menoja. Tuula kertoo käyneensä täällä kolme kertaa, ja joka kerta on ollut jotakin uutta.

Nati muistuttaa mainoskyltistä. On helppo jaella ohjeita. Loppuraporttia penätään. Piha-alueen laatoitus vielä kesken.

Jatketaan. Autossa kerron Uuden Testamentin Apostolien tekojen kahdeksannen luvun etiopialaisesta hoviherrasta, joka luki Vanhan Testamentin ennustuksia Messiaasta. Opetuslapsi Filippus nousee vaunuun ja selittää, miten kirjoitus on käynyt toteen Jeesuksen elämässä, kuolemassa ja ylösnousemuksessa. Hoviherra haluaa vielä tulla kastetuksi kristillisellä kasteella. Tätä pidetään Etiopian koptikirkon alkuna.

Kaksi kotkaa taivaalla

Obeliski. Ovat unohtuneet postikortit. Pysähdys jollakin luukulla. Kortteja vain kaksi, olkoot. Pitäisi kuitenkin etsiä merkit. Baarin vessa, lavuaari tukossa, kuuma, sitäkin kuumempi auto. Liike-elämää, olisikohan länsimaisia näyteikkunoita? Pyörähdetään Etiopian Punaisen Ristin edessä, sisko Riitta ollut perustamassa veripalvelua tähän suomalaisella rahalla joskus 80-luvulla. Tervettä verta sai silloin vain Neuvostoliiton sotilasasiantuntijoilta. Yhteistyö olisi ehkä ollut helpompaa Helsingin ja Leningradin välillä.

Oma hotelli vihdoin. Maksan pyykkiä, seitsemän euroa. En kannan likapyykkiä kotiin. Edessä yöllä, aamulla koneen vaihto taas Istanbulissa.

Lentoasemalla "kultainen linja" diplomaateille, Istanbul, varhainen aamu. Kauko-ohjattava häkki siirtää taas koneesta toiseen. Yritetään kurkkia, olisiko katolla kuitenkin ohjaamo. Helsingissä vastassa Kirsti. Kiitokset Tuula, kiitokset Nati, miljoonat kiitokset mainiot tulkit, Mirkka ja Siri. Kukkaisen saa Kela, joka kustansi tulkit minulle. Etkö mitkä tulkit? Sellaiset, jotka toistivat oleellista puheita puolikuuroon korvaani, taluttelivat ja ohjasivat, passasivat noutopöydän ruokia ja kertoivat tilanteet ynnä maisemat. Miksi heitä kaksi? Suomessa on työaikalaki. Minun päiväni paljon pidempiä kuin kahdeksan tuntia, vaan eivät rouvat juurikaan saaneet lepoa ja rauhaa.

Maassamme riittää laajalti puhdasta luontoa, josta nautimme kesät talvet. Monipuolinen kotiseutumme tarjoaa myös ehtymättömät lähteet tietokilpailuille. Niiden suosio on kasvanut, ja peleistä kehittyä yhä uusia muotoja.

Itse olen innokas lautapeliä harrastaja. Lienenkö saanut niistä sytykkeen kielitaitoni kehittämiseen tai ainakin pikkutietouden kartuttamiseen. Yksi suosikkini on Alias, jossa pyritään selittämään sanoja mahdollisimman nopeasti kilpapurille. Sananselitystaidon ohella punnitaan henkilöiden välinen kemia ja ajatusten yhteensopivuus. Parhaimmillaan sananselitykset virtaavat vuolaana assosiaatioiden ketjuna.

Mikähän meitä suomalaisia näissä sana- ja tietopeleissä viehättää? Onko se ehkä halu näyttää itselle osaamistaan vai kenties saada muut ihastelemaan taitojaan? Varmasti jokainen osallistuja saa ainakin osakseen huomiota.

Jos katsomme pelimaailmaa hiekan syvemmälle, on pelaajan sisimmässä usein syttynyt kipinä voittoa. Se tuottaa hyvää mieltä ja itsetunto kohenee edes hetkeksi.

Edellä todetun lisäksi pelin tuoksinnassa voi oppia uutta. Mitkä ne Suomen pisimmät joet olivatkaan, ja mikä on maamme suurin peto? Kansallislintu, -kukka ja -puu tulevat tutuiksi kuin itsestään.

Onko mukavampaa tapaa viettää syysiltää ystävien seurassa kuin levittää esiin suosikkipelilautaa ja kilpailla – tai vain nauttia hyvästä tunnelmasta? Olen joskus kutsunut koolle pelintoisia, ja heti kun kisa alkaa, murtuu jää ja vilkas puheensorina täyttää kotini.

Sana- ja tietopeliä vaihtoehtoinen kesto-suosikki on tietysti shakki. Sen saloihin olen koettanut perehtyä kantapäähän kautta, mutta harjoittelu jatkuu. Shakkia voisi kutsua pelien kuninkaaksi nimensäkin perusteella, viittaahan sen keskeinen, kuningas-ta ja itse peliä tarkoittava sana shah

Persian hallitsijaan.

Kun tämän päivän vetonaulan Trivial Pursuitin kaikki kysymykset on käyty läpi kymmeniä kertoja, on aika täydentää pakkoja tuoreilla korteilla. Olen miettinyt, että samalla vaivalla voisimme keksiä raikkaita tulokkaita, esimerkiksi sanarakennelmia liittyen kirjainten sekoitteluun anagrammien tavoin. Se tosin vaatisi enemmän miettimisaikaa mutta toisi virkistävää vaihtelua.

Jännityksen merkitystä ei voi unohtaa. Vähällä vaivalla on mahdollista muokata arjesta juhlaa. Olen monia kertoja odotellut vuoroani kutkuttavan jännityksen vallassa ja iloinnut aidosti onnistumisesta.

Elämän teillä ylä- ja alamäet kiemurtelevat vaihtelevasti. Kun nautimme mielikuvitusta rikastuttavista kokemuksista, jaksamme ehkä taas paremmin luovia alhojen läpi. Maailma näyttää yleensä kauniimmalta, kun on saanut aikaan jotain rakentavaa samanhenkisten kanssa.

Kielitaitoisten kavereiden kesken voi kokeilla englanninkielisiä versioita, kuten Scrabble-ristisanapeliä. Sanaristikot kaikkiaan tarjoavat mitä mainiota ajanvietettä ja muistintyöryiden hiontaa. Ja kuinka onnellinen on se hetki, kun löytää sen mahdollisimman läheltä tuntuneen kohdan ratkaisun.

Varhaisimmat pelimuistoni liittyvät Monopoliin, joka saattaa jatkua loputtomiin. Pelin luonne on muuttunut sikäli, että alkuperäisen version setelit markkoina tuovat eksoottisen lisän euroihin tottuneille lapsille. Vuosikymmenten takainen markka ja nykyeuro lienevät muuten arvoltaan melko lähellä toisiaan.

Monopolia on pelattu ainakin yli 80 vuotta, ja se on ollut jo kauan suosituin lautapeli Suomessa. Vastusta sille antaa jokaisen tuntema Afrikan tähti. Lapsuuden mieleenpainuvimmat muistot kietoutuvat parhaiten juuri kiireettömiin hetkiin näiden kiehtovien matkapelien parissa.

Matkapeli-nimitys sopisi moniin eri peleihin etenevän liikkeensä vuoksi. Monopolissahan kierretään pit-

kin Helsingin katuja ja asemia, Afrikan tähdessä taas vaelletaan kuuman mantereiden poikki. Kulkeminen kouluttaa – oli kyseessä sitten tuttu kotimaa tai arvoituksellinen kaukomaner. Kiinnostavaa kyllä, jälkimmäisen eksoottisen pelin kehitti suomalainen Kari Mannerla jo yli 70 vuotta sitten.

Mitä sitten merkitsee päästä historiankirjoihin pelienkehittäjänä? Jääkö hän paremmin mieleen kuin sotaveteraari? Ehkä ei. Tai sitten siihen vaikuttavat muistelijan ikä ja sukupuoli. Aikaiset muistumat kasvattavat reunoilleen kultaisen kehän. Niitä eivät maailman melskeet riko.

Jos tarkastelemme pelien merkitystä kokonaisuutena, voimme varmasti todeta, että niillä on suuri osuus kehityksessämme ja psykologisessa kasvussamme. Muistoihin pohjautuu paljolti elämäkuvamme – kaikki se, mitä olemme kokeneet niin hyvässä kuin pahassa. Hienot yhteiset peliretket kuuluvat ehdottomasti edellisiin.

Vaellus läpi polttavan autiomaan ja villin viidakon tuo tavalliseen arkeen vastakohtaisuutta. Ja aina vaanii vaara jäädä rosvojen käsiin. Kaiken ratkaisee silti lopulta arpa – sattuma, niin kuin oikeassa elämässä.

Pelin voisi vertauskuvallisesti nähdä elämänä pienoiskoossa. Samalla tavalla toistuvat isot ja pienet murheet sekä ilonaiheet. Muutamassa tunnissa voi kokea huippuhetket ja suvantovaiheet ottamatta askeltaakaan lentokentän suuntaan. Ja vankilassakin ehtii käydä, heti kun on voitannut Monopolin kauneuskilpailun ja ristisanatehtävän.

Osa omistautuneimmista ottaa pelit niin tosissaan, että hakeutuu mestaruuskisoihin tittelin toivossa. En tosin usko, että se olisi pähkoukutin, vaan syynä ovat lapsekas mieli ja elämänilo. Niitä tarvitaan jos mitä kaikkina aikoina.

Gyöngyi
Pere-Antikainen

HEIJASTUKSIA

Kulttuuri pakenee hellettä

Takanamme on ennätysellisen helteinen ja kuiva kesä. Vielä nyt, kirjoittaessani on lämmintä, vasta nyt ensimmäiset syksyiset tuulahdukset pyyhkivät ylitsemme, parvekkeen ovi suljetaan jo yöksi, mutta avataan ensimmäisenä aamulla.

Olo on kuin pitkän etelän loman jälkeen, iho, silmät ja aivot vielä täynnä aurinkoa ja lämpöä.

Olin suunnitellut kesäksi monenlaisia kulttuuriereissuja ajatellen uutta asuinkuntaani, joitakin uusia ihmisiä ympärilläni ja tietenkin myös heitä vanhoja. Helle kuitenkin jätti leimansa kaikkeen, muutti kesäni luonteen melkoisesti.

Mietin joskus, miten ihminen kokee erilaisia säätiloja eri lailla sokeuduttuaan. Nuorena ja näkeväenä kauneutta tai kiinnostavaa katseltavaa löytyi säällä kuin säällä, synkimmissä sateissa oli yhtä lailla jotain silmänruokaa kuin paahteisemmassa auringonpaisteessa. Näköaistimusten valtava runsaus hautasi alleen muut tuntemukset: taivaan sini sai unohtamaan hikoilun, salaman välähdykset kananlihalle nousseen ihon väristykset, lumen valkea hohto purevan kylmyyden. Nyt kun silmiin ei välity informaatiota, huomaan herkistyneeni liikaakin muille aistimuksille. Matalapaineen pilvien alla hartiani lysähtävät kasaan, pakkastuuli puristaa minut pieneksi hoiperteleväksi möykyksi ison takin sisällä, tuulenpuuskat horjuttavat muutenkin huteraa tasapainoani, auringon paahteessa pääni uhkaa haljeta kuin näkymättömän vanteen puristamana ja suuri ilmankosteus tuntuu kuin aivojeni tilalla olisi laajenevaa höyryä. Vain kun on miedon lämmän ja leppoisan tuulinen päivä, ehkä raikas kesäinen sade, tunnen ihoni kunnolla hengittävän ja jäsenteni ojentuvan vastaanottamaan ympäristöni kaikki aistimukset. Kun joudun entistä enemmän huomioimaan eri säätilojen vaikutuksia, ajatuksiani on joskus vaikea kääntää suunnitelmieni. Näin tänä kesänä: kovin monesti peruin aikomiani ohjelmia kärjisteltynä huonosti nukuttuina öinä aivan liian kuumassa asunnossani ja kulttuuriretken sijaan toiveissani oli vain vilvoittava järvi tai illan varjoiset metsätiet. Keho pettää mielen ja vaatii itselleen enemmän kuin ennen, ei salli mielen uppoutua ylevämpiin mieltä ruokkiviin asioihin, vaan vastaa kivulla, jaksamattomuudella ja huonovointisuudella. Keho vaatii sellaisia kulttuurielämyksiä, joista sekin nauttii, jotka suovat lepoa tai rentouttavaa räsitusta.

En voinut mennä museoihin tai näyttelyihin, missä ilma seisoi suljetuissa saleissa. En voinut katsoa haluamiani sarjoja tai dokumentteja televisiosta tai netistä, kuumassa olohuoneessani sohvalla hikoillen. Teatterissa tai konsertissa arvelin jäsenteni kaipaavan virtaavaa ilmaa. Halusin liikkua koko ajan paikasta toiseen, etsiä rakennuksen luota toisen luo, puun varjosta hetkeksi auringonvaloon ja taas varjoisalle terassille, hämyisiin saleihin, portaikkoihin, viileisiin käytäviin, tuulisiin torneihin ja taas veden ääreen.

Tänä kesänä parhaat kulttuurielämykset tarjosi arkkitehtuuri, rakennettu ja rakentamaton ympäristö, kaupungit ja luonto. Oli mahtavaa kulkea tutuissa kaupungeissa joidenkin uusien ihmisten seurassa. Jokainen heistä havaitsi ja kertoillessaan korosti eri asioita, näki tuttujakin katuja tai rakennuksia uusista näkökulmista, olo oli joskus kuin olisi löytänyt aivan uusia paikkoja kaiken tuttuden keskeltä. Minunhan piti opastaa uusia ihmisiä ennen hyvin tuntemissani paikoissa ja monesti sain itse kokea yllätyksiä. Ilooni sekoittui myös hivenen surua: kun uutta rakennetaan koko ajan, kun ympäristö muuttuu alituisen ja kun vanhat muistoni samalla pikkuhiljaa haalistuvat, oma entinen kaupunkini lakkaa hitaasti olla omani. Silti ilo ja nautinto on suurempi, saanhan paljon uutta kuviteltavakseni, muistettavakseni. Ja aina joskus jotain myös käsin kosketeltavakseni ja sormien läpi aivoihin virtaa väkivahvoja aistimuksia, niistä tulee kaikkein kestävämpiä muistijälkiä.

Hellekesänä törmää yllättäviin ulkotapahtumiin vaikka vahingossa. Konsertteja pidetään erikoisissa paikoissa, kuten eläintarhassa tai Allas-merikylpylässä, ilmaiset performanssit ilahduttavat ohikulkijaa porttigongeissa, turisteille jaetaan kahvin mukana runojen englanninnoksia servetille painettuna, monenlaisia yksinkertaisia, oivallisia ideoita.

Löydän uudestaan myös kävelemisen ilon. Myös kävelemisen tuskan, kun vajaa vuosi sitten murtunut nilkkani ei ole vielä toipunut toivomallani tavalla ja epätasainen maasto, mukulakivet ja hankalat portaat tuottavat kipua ja väsymystä. Silti niitä on ravattava vaikka hampaita purren. Ennen niin seikkailuntäyteinen Turun linna vaikuttaa nyt painajaismaiselta keskiaikaisine luonnonkiviportaineen, mutta tämän käynnin muistan varmasti aina. Kivun kautta nautintokin on moninkertainen. Samalla käyn mielessäni luopumisen, vanhenemisen hyväksymisen hidasta taistelua. Mikään ei muutu enää yhtä kevyeksi, kyvyt ja taidot lakkaavat olemasta itsestäänselviä, on toden totta pysyttävä kiinni hetkessä ja nautittava siitä. Kun kävelyreitimme varrelta hoksaan puron, johon voin päästää koiraani kahlaamaan, on pienen konsertin kaltainen ilo korville kuunnella sitä veden lorinaa ja sitä riemukasta tassuttelua.

Minua huvitti, kun eräs ystävä pahoitteli, ettei uskalla kutsua minua mökilleen, kun siellä liikkuminen ei ole lainkaan esteetöntä ja sokkoystävällistä, laatat heiluvat eikä ole kaiteita. Kuitenkin juuri tähän hellekesään on sisältynyt ennätyspaljon vähemmän esteettömiä matka- ja retkikohteita, vai tuntuiko siltä vain toipilaan jalan takia? Eikä itse ympäristöllä aina niin väliäkään ole. Parasta ovat sittenkin jokaisessa kohteessa ne ihmiset, joihin tutustun tai joita tapaan pitkästä ajasta jälleen. Kulttuuria tämäkin, hellekulttuuria parhaimmillaan, kun istumme iltaa kuunnellen luonnon tai kaupungin ääniä, keskustellen verkkaaisesti tai väitellen kiihkeästi. Maailma ei parane, mut-

Tanja
Rantalainen

KULTTUURIN TUULAHDUKSIA

ta oma sielunmaisema kirkastuu ja siinä samalla hieman myös toisten.

Eikä suurin rakkauteni jätä ja petä minua milloinkaan, ei pahimmallakaan helteellä. Kirjat ovat aina lähelläni, mukani, taskussani, kaulapussukassa, kokonainen kirjasto käsilaukussani. Muistikortilla parhaat aarteet, niitä kuuntelen parvekkeella, kuntopyörän selässä, koirapuistossa, junassa ja lentokoneessa, tiskatessa ja ennen nukahtamista, auringon paahteessa varjostan hellehatulla kasvoni sijaan kirjakonetta, rannalla peitän sen pyyhkeelläni, romaani toisen jälkeen seuraa minua reissuillani. Kun muistan jonkun kirjan, muistan paikan ja hetken, kun sitä kuuntelin. Kun istahdan tutun kahvilan terassille odotamaan, muistan romaanin, jota vuosi sitten samassa paikassa kuuntelin. Näin elämäni eri osa-alueet punoutuvat suureksi taikamatoksi.

Kesä alkoi kolmen loistavan amerikkalaisromaanin tiilikivisarjalla: Paul Austerin 4-3-2-1, Nathan Hillin Nix ja Hania Yanagyharan Pieni elämä peräjälkeen luettuina muodostavat ikimuistettavan huippujen ketjun monien hyvien kirjojen maisemassa. On kuin kiipeilisin vuorelta toiselle, kaikki omanlaisiaan huippuja, mutta eräät kohoavat vielä korkeammalle. En arvannutkaan, että se kaikkein korkein huippu on kivuttavana kesän viimeisinä päivinä: Olli Jalosen Taivaan pallon jokainen lause on helmiä sisältävä simpukka.

Ei siis sittenkään kesää ilman kulttuuria, ei edes hellekesää!

Kulttuuripalvelun jäsenkysely

Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry toteutti jäsenkyselyn puhelinhaastatteluina touko- ja kesäkuussa 2018. Kyselyyn vastasi 100 yhdistyksen näkövammaista jäsentä. Jäsenkyselyn tulokset on 12.9.2018 julkistettu Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry:n nettisivuilla ja Näkövammaisten liiton kulttuuri-keskustelualueella.

Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry ei ole aiemmin 87-vuotisen historiansa aikana toteuttanut jäsenkyselyä. Yhdistyksen hallitus käyttää kyselyn tuloksia strategiatyöskentelyn pohjana. Kysely on myös osa yhdistyksen tilaamaa kulttuurisihteeri Tanja Rantalaisen kulttuurituottaja (ylempi) AMK-tutkinnon opinnäytetyötä, joka valmistuu toukokuussa 2019.

Kyselyn otos oli kolmasosa yhdistyksen näkövammaisista jäsenistä. 46 % tavoitelluista osallistui kyselyyn. Kyselyssä oli 19 monivalintakysymystä ja yksi avoin kysymys, jonka vastaukset käsiteltiin teema-analyysin keinoin.

Vastaajilta kysyttiin näkövammaan, ikään, asuinpaikkaan, koulutukseen ja pääasialliseen toimintaan liittyviä taustatietoja. Kyselyssä selvitettiin myös vastaajien yleistä kulttuuriharrastusta, kulttuuriharrastuksen merkitystä, kokemusta kuvailutulkauksesta ja käsityksiä Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry:n toiminnasta.

Vastaajat kuvasivat haastattelussa unelmiensa kulttuuritapahtumaa. Vastauksista nousivat esiin tapahtuman sisällön lisäksi unelmien kulttuuritapahtuman saavutettavuus, oma osallistuminen, kulttuuritapahtuman sosiaalinen merkitys ja taide-elämyksen merkityksellisyys.

Kulttuuripalvelun syksyn sato on runsas

Finlandia-palkitun **Juha Hurmeen** Operaatio Paulaharju on tätä lukiessa vierailut Iiris-keskuksessa jo kolmannen kerran. Dosentti **Kati Mikkola** aloittaa Topeliuksen aikalaiset -luentosarjan 25.9. kertomalla muutosten vastustuksesta 1800-luvulla. Modernia ei kohdattu aina hymyssä suin. Luentosarja jatkuu myöhemmin syksyllä dosentti **Tarja-Liisa Luukkasen** luennolla siitä, kuinka naiset Topeliuksen aikaan astuivat julkiseen elämään.

Kulttuuripalvelun harrastusryhmät, Kamarikuoro Kontrapunkti, keramiikkaryhmä ja Näkövammaisteatteri ovat aloittaneet toimintansa. Tänä syksynä Turusakin aloittaa keramiikkaryhmä Kulttuuripalvelun hallinnoimana. Osuuskunta Turun Tuulenpesän tiloissa kokoontuvat innostuneet ovat saaneet opettajakseen keraamikko **Anu Nurminoron**.

Kirjailijavierailuita järjestetään lokakuussa kaksi ja vieraat eivät esittelyä kaipaa. **Gyöngyi Pere-Antikainen** haastattelee **Anja Snellmania** 9.10. ja 30.10. **Markus Jalonen** saa haastateltavakseen **Rosa Liksom**in.

Kirjoittamista opiskellaan syksyllä verkossa. Käsikirjoittamisen verkkokurssi kokoontuu bittiavaruudessa **Tarja Jakunahon** johdolla syyskuusta joulukuuhun. Sokeain kuunnelmaraati valmistautuu jo valitsemaan Sokeain kuunnelmapalkinnon voittajan ja Vuoden ääninäyttelijän tämän vuoden kuunnelmatarjonnasta. Raati on vierailut Radioteatterissa tutustumassa kuunnelmantekoon työnsä pohjaksi.

Kalenteriin kannattaa laittaa merkintä 17.11. kohdalle, koska silloin Iiris-keskuksessa järjestetään **Rauni Westerholmin** muistokonsertti. Rauni muistetaan monesta, vaikkapa Lauluhytye Sävelkolmosista, Näkövammaisteatterista ja Sokeain naiskuorosta. Suuri yleisö tuntee hänet tangoista ja valsseista, joita hän sävelsi ja sanoitti nimellä **Rauni Autio**. Tunnetuin näistä on tango Humiko. **Anne Huttunen** ohjaa ja **Sari Karjalainen** säestää konserttia, jolla kunnioitetaan rakastetun Rauni Westerholmin elämäntyötä.

Tarkemmat tiedot mainituista ja monista muista syksyn kulttuuritapahtumista löydät yhdistyksen nettisivuilta osoitteesta www.kulttuuripalvelu.fi

Värikästä syksyä!
toivottaa kulttuurisihteeri

Sokea mies Vinokas kuunteli kotisohvallaan äänikirjaa. Hänen puhelimensa soi. Ystävä kysyi: - Yksi tuttu nainen haluaisi palautetta teksteistään. Ehtisitkö auttaa? – Totta kai, Vinokas vastasi.

Seuraavana päivänä Vinokas sai sähköpostin. Hei, voitaisiinko tavata niin päästäisiin ripeästi alkuun, nainen kirjoitti. He sopivat tapaamisen Kasvitieteelliseenpuutarhaan.

Vinokas lipui paikalle valkoinen keppi heiluen. – Terve tuloa, puutarhan ovella seisova nainen hihkaisi reippaalla, sointuisalla äänellä. – Moi, Vinokas vastasi. Nainen astui takaperin Vinokkaan eteen ja kohotti oikeaa käsivarttaan. – Haluaisitko ottaa kiinni kädestäni, hän naurahti. – Mielellään. Vinokas painoi kämmentensä naisen hauksen ja kyljen väliin. Rinnan muoto tuntui kämmenselässä. Rinta oli muhkea.

Nainen johdatti heidät istumaan teräsisille tuoleille teräspöydän ympärille. Hän oli sanavalmis ja energinen. Ehkä pientä alkujännitystä. He rupattelivat kirjoittamisesta puolitoista tuntia. Puutarhan suihkulähde solisi taustalla. – Kävelläänkö kierros puutarhassa? nainen kysyi. – Mielellään, Vinokas vastasi ja tarttui naisen käsivarteen. He kulivat hitaasti puutarhan käytäviä naisen kuvaillessa kasveja.

He jatkoivat yhteydenpitoa. Nainen meilasi: Ehdotan tapaamista. Olen kirjoittanut paljon. Olisi helpompi puidä tekstiä juttelemalla. He sopivat tapaamisen kahvilaan. Vinokkaan saapuessa nainen oli ovella vastassa. He kävelivät looshiin. Nainen tuli istumaan Vinokkaan viereen. – Olen vähän ujo teksteistäni. – Näin on miellyttävä istua, Vinokas vastasi. Kolme tuntia vierähti hetkessä. – Voidaanko tavata seuraavan kerran Ateneumissa? nainen kysyi.

Nainen osasi kuvailla monimutkaisetkin taideteokset ymmärrettävästi. He kävelivät käsikkäin ja rupattelivat taiteesta ja muustakin. Kierroksen päätteeksi nainen sanoi: - Lähtisimmekö käymään minun kotona. Haluaisin valmistaa meille illallisen. – Oikein mielellään.

Nainen oli saapunut keskustaan autollaan. Tilava auto tuoksui raikkaalta ja nahkapenkki tuntui napakalta. Stereot toistivat musiikin kirkkaasti kuin vastaanajavien valot häikäisee. Nainen kurvaili tottunein ottein ulos kaupungista. He ajoivat moottoritielelle. – Annan vähän kaasua, nainen sanoi. Vinokas litistyi penkkiin. – Turbo? Vinokas kysyi. – Kyllä, nainen vastasi.

Vinokas istui keittiön pöydän ääressä naisen kokkaillessa. Taustamusiikkina soi klarinetilla puhallettu rauhallinen jazz. – Voit katsella ympärillesi, jos haluat, nainen sanoi. Vinokas haahuili ympäri asuntoa. Hän tunnusteli hyllyjä ja kasveja. Asunnossa ei ollut liikaa tavaraa ja siellä oli helppo liikkua. Makuuhuone tuoksui raikkaalta. Sänky oli parivuode. Patja tuntui sopivan jäykältä.

Vinokas palasi keittiöön. Ilmassa leijui herkullinen ruoan tuoksu. – Tässä, broileripastaa, nainen sanoi. Hän asetti Vinokkaan eteen kukkurallisen lautasen. – Mitä haluaisit ruokajuomaksi? Viiniä, olutta, vissyä, maitoa? – Viini käy hyvin, Vinokas vastasi. Nainen avasi valkoviinipullon ja kaatoi molemmille suuret lasilliset. Se vähä mitä Vinokas sai naisesta siristeltä näytti lupaavalta. Mustan paidan kaula-aukko erottui nätisti vasten ihoa. Pastassa ei oltu pihistelty juustossa eikä mausteissa. He juttelivat ja jutte-

livat, kunnes alkoi olla myöhä. – Haluaisitko jäädä luokseni yöksi? nainen kysyi.

Aamulla he rupattelivat kuin peipposet. Yö oli ollut molempien mielestä erittäin miellyttävä. – Mitä haluaisit aamiaiseksi? nainen kysyi. Vinokas söi voileipiä aamiaiseksi, lounaaksi ja illalliseksi. – Saisinko voileipiä. – Onnistuu!

Viidessä minuutissa Vinokkaan edessä oli suuri valkoinen lautanen. Leipien päällisissä ei oltu säästely. Kinokassa maistui liha ja juustosiivut olivat paksuja. Salaatti ja paprika olivat tuoreita ja raikkaita. Näihin verrattuna Vinokkaan omat leivät olivat pulavuosilta. – Mitä haluaisit tehdä tänään? nainen kysyi. Vinokkaalla oli ollut suunnitelma tälle illalle jo ennen kuin juttu naisen kanssa syventyi. Klubilla soitti kiinnostava bändi, mutta liput olivat melko hintavat. Tekisi loven lompakkoon maksaa molemmat sisään. – Pidätkö Circlestä? Vinokas kysyi. – Menään. Ja vaadin saada maksaa lippuni, nainen totesi. Vinokas mietti näyttävätkö hänen vaatteensa jotenkin huonoilta. Kolmen minuutin kuluttua nainen sanoi: - Ostettu kaksi lippua. – Miten sä sen teit? Vinokas kysyi. – Kännykällä, nainen vastasi. Hän nauroi lämpimästi. Hänen kanssaan tuntuu onnistuvan kaikki, Vinokas mietti.

Konsertista he palasivat naisen asunnolle. Yö ja aamu olivat kuin toisinto eilisestä, mikä ei haitannut ollenkaan. – Tuntuu kuin olisimme olleet yhdessä jo kauan, Vinokas sanoi. – Tunnen samoin, nainen vastasi. – Haluaisitko tulla luokseni joitakin tavaroitasi?

Elo naisen luona kulki letkeästi. Kun nainen ei ollut töissä, he keskustelivat vuolaasti molempia kiinnostavista asioista. Nainen valmisti erinomaisia ruokia. Pesi pyykkiä. Hoiti Vinokkaan rästiin jääneet nettiasiat. He kävivät museoissa, konserteissa, tekivät kauppareissuja ja kävelivät Keskuspuistossa. He harrastivat runsaasti seksiä. – Pitäisikö meidän mennä ottamaan pikku päikkärit? nainen kysyi. Puheen nuotti paljasti, mistä oli kysymys. Vinokas vippasi boxerishortsit nojatuoliin.

Kuukauden yhdessä asumisen jälkeen Vinokasta ei huollettanut mikään paitsi yksi yllättävä asia. Naisen seksinätkä. Alussa oli tuntunut kuin unelmat olisivat käyneet toteen. Nyt Vinokas alkoi hyytyä. Nainen oli niin hyvä ja tärkeä, ettei kannattanut valittaa.

Pian naisen kynnet alkoivat taas pehmeästi kutitella Vinokkaan niskaa. Vinokas arvasi mistä oli kysymys. Hän suuteli naista ja silitti tämän hiuksia. Sitten hän heitti shortsit nojatuoliin.

Vinokas pumppasi ja pumppasi. Kaksi kertaa päivässä tuntui olevan minimi. – Mentäisiinkö hetkeksi makuuhuoneeseen lepäämään? nainen kysyi. Vinokas oli alkanut saada kauhunväristyksiä. Makuuhuoneessa lepääminen. Pikkupäikkärit. Niskan kutittaminen. Reiden hively. Hiusten silittäminen ja suuteleminen. Ne tarkoittivat että kohta rakasteltaisiin. Vinokkaan nahka oli vereslihalla. He olivat tänäänkin jo kerran. – Mua ei nyt huvita, Vinokas vastasi. Se oli ensimmäinen kerta, kun nainen meni hiljaiseksi.

Seuraavana päivänä nainen valmisti ruoat ja hoiti asiat muttei puhunut. Asunnossa ja varsinkin ruokapöydässä vallitsi hautajaistunnelma. Vinokkaan ruokahalu oli tipotiessään. Nainenkaan ei tainnut syödä juuri mitään. Vinokas mietti, tähänkö tämä loppuu? Ei saa loppua. Ruokailun päätteeksi Vinokas halasi naista ja silitti tämän hiuk-

sia. Nainen seisojaisuna. Vinokas käyttäytyi koko illan rakentavasti lämpimästi ja miehekkäästi. Nainen pysyi viileänä.

Aamulla vuoteessa Vinokas pussasi naista. Nainen pussasi takaisin. Hän halasi pitkään ja pöyhi Vinokkaan hiuksia. Vinokas yhtyi halauksiin. Söpu oli löytynyt. Vinokas tiesi mitä hänen toivottiin tekevän. No mikäpä siinä.

Nainen valmisti aamiaisen ja lähti töihin. Hän palasi töistä. – Voitaasiinko ottaa pienet päikkärit? – Ilman muuta, Vinokas vastasi muttei riisunut boksereitaan. Sängyssä nainen alkoi silittelä Vinokasta. Nainen oli hyvä ihminen. Hänessä vain oli tämä pieni puute. Tai ei puute vaan voima. Voimakas vietti. – Oletko ollut kaikkien miesten kanssa näin aktiivinen? Vinokas kysyi. Nainen mietti vastustaan pitkään. Vinokas pelkäsi hänen suuttuvan taas. – Olen, nainen sitten vastasi. Vinokas heitti bokserinsa lattialle.

Kun homma oli hoidettu, nainen kysyi: – Mitä haluaisit päivälliseksi?

Päivällisen jälkeen he kävivät kävelemässä. He katsoivat iltauutiset sohvalla loikoillen. Nainen maksoi kännykällä vinokkaalle tulleen laskun. – Mentäisiinkö nukku-

maan? nainen kysyi. Vinokas kuuli korvissaan kummallisen valittavan kuoron. Tuskainen sävel ei kertonut kaipeusta tai nälästä vaan seksistä. – Jos loikoiltaisiiin vaan, Vinokas sanoi. – Katsotaanko pornoa? nainen kysyi.

He menivät vuoteeseen. Nainen suuteli Vinokasta. Vinokas yhtyi suudelmaan. Nainen alkoi halata Vinokasta. Vinokas halasi naista. Naisen hengitys kiihtyi. Vinokas mietti: Hän tekee kymmenen kertaa enemmän asioita minun hyväkseni kuin minä teen hänen hyväkseen. Mitä minä teen? Tiskaan astiat. Autan imuroinnissa ja lakanoiden vaihtamisessa. Juttelen. Ei riitä. Mitä voisin tehdä enemmän. En oikein mitään. Antaa rahaa. Ei ole rahaa. Ainoa kunnon vastapalvelus mitä voin tehdä on naida. Naisen hengitys kiihtyi. Suudelmat pitenevät ja halaukset voimistuivat. – Rakas, hän huokaisi. – Mä olen seksiorja! Vinokas huusi.

Nainen jäykistyi. Hän tönäisi itsensä irti Vinokkaasta. – Mitä tarkoitat? – Mä en pysty antamaan sulle muuta kuin seksiä. – Pystythän. – Mitä? – Seuraa. Sun kanssa on tosi mukava olla. – Niin sunkin, Vinokas vastasi. Sitten nainen halasi uudelleen. Suuteli. Halasi. Silitti Vinokkaan hiuksia. Vähitellen Vinokas pääsi juttuun mukaan.

Marianne
Tenhami

OPASKOIRA PEKKO

Opettelisinko puhumaan?

Minulle on kertynyt kokemusta opaskoiran työstä pian kahdeksan vuotta. Olen siinä mielestäni aika hyvä. Niinpä olenkin harkinnut, alkaisinko näin vanhoilla päivillä opastamisen ohella opetella teidän ihmisten kieltä? Lukutaidostakin olisi hyötyä.

Puhuminen emännälleni hänen kielellään olisi tarpeellista silloin, kun kaikki seisovat hipi hiljaa emännän kysyessä bussipysäkillä, mikä bussi on tulossa seuraavaksi ja kuinka monen minuutin kuluttua. Tänä seistessämme Kurvin kulman eli Sörnäisten metroaseman pysäkillä emäntäni sai vastauksen kolmannen kerran asiaa kysytyään. Minä olisin kertonut vastauksen hänelle heti, enkä vain hipi hiljaa tuijottanut. Muutama vuosi sitten pysäkeillä oli painonapit, jotka minäkin opin etsimään. Napista painettuaan emäntäni kuuli kaikki tulossa olevat bussit ja miten monta minuuttia kunkin bussin saapumiseen on. Nyt ne napit kuulutuksineen ovat hävinneet jonnekin, vaikka opaskoiralliset ja opaskoirattomat näkövammaiset antoivat niistä todella positiivista palautetta. Kai ne häiritsivät ihmisiä. Suomalaiset kun tuntuvat häiriintyvän niin pienistä asioista, mitä en näin opaskoirana voi ymmärtää.

Olisi hyödyllistä osata puhua emäntäni pohtiessa, meneekö metro Matinkylään vai jääkö Tapiolaan tai onko sen määränpäänä Mellunmäki vai Vuosaari. Emäntäni kysyessä tätä kukaan ei silloinkaan vastaa. Ei liioin siihen, kuinka monta minuuttia metron saapumiseen on. Tai pit-

kän hiljaisuuden jälkeen voi kuulua joku mutistu vastaus. Minä kertoisin tämän heti, jos osaisin lukea ja puhua. Länsimetrosta on kovasti lupailtu kuulutuksia metroasemille, myös meille Lauttasaareen, mutta eipä niitä ole kuulunut eikä näkyntä, vaikka kaiuttimet ovat jo olemassa. Syytä tähän on, että ihmiset häiriintyvät niin kovin kuulutuksista. Hehän ovat tänä kesänä häiriintyneet raitiovaunusakin testattavista kuulutuksista. Tätä ihmettelen kovasti. Emme me opaskoiratkaan moisesta häiriinny ja meidän kuuloaistimme on paljon parempi kuin teillä ihmisillä. Häiriintyvät ne ihmiset liikennevalojen äänimerkeistä sekä metroaseman sisäänkäyntien, laiturialueen ja hissien äänimerkeistäkin. Emäntäni saa olla koko ajan pyytämässä laittamaan ne jälleen kerran päälle tai koventamaan niiden ääntä. Olemme emäntäni kanssa matkustelleet muun muassa Virossa, Latviassa ja Ruotsissa. Siellä kuulutukset ja äänimerkit toimivat koko ajan, eivätkä häiritse ketään. Miksiköhän ne suomalaisia niin häiritsevät? Minusta tämä on kovin surullista. Jos kuulutukset ja äänimerkit toimisivat, minun ei tarvitsisi osata lukea ja puhua, vaan nytpä tarvitsisi.

Toisaalta emäntäni taitaa olla tyytyväinen, kun en osaa puhua. Joskus hän on nimittäin todennut ystävilleen, tuttavilleen ja sukulaisilleen: - On se hyvä, ettei opaskoira osaa puhua.

Niinpä niin, olisi minulla meistä paljonkin kerrottavaa.

Riitta-Kaisa
Voipio

HELMIKKO

Sadonkorjuu aktivoi kehoa – ja ajatuksia

Tänä kesänä on kaivattu hartaasti sadetta, viritelty sadetanssejakin, kun taas viime suvena yritettiin urakalla ohjata liikoja vesiä pois puutarhasta. Se vetää vakavaksi myös kotitarveviljelijän ammattilaisista puhumattakaan. Kaikki meistä syövät monta kertaa päivässä, siksi katovuodet koskettavat jok'ikistä ennemmin tai myöhemmin.

Marjapuskassa ja perunapenkin vierellä kyykkiessä eh-tii hyvin pätkäillä maailman menoa. En luettele tässä faktoja, monenko asteen lämpötilan nousu lämmittää maapalloa minkäkin verran ja mitä siitä seuraa: niitä lukuja näkee päivittäin eri lähteistä. Pohdinpa vain yksittäisen ihmisen merkitystä koko valtavassa myllerryksessä.

Meidän plantaasillamme kaikki on kasvanut hyvin, koska olemme voineet kastella vähäisiä viljelyksiä järvivetä pumpaamalla. Kun perunat saattoi istuttaa jo helteisen toukokuun alussa, päästiin niitä syömään heinäkuun ekoilla viikoilla. Ja kiitos kuivakäymälä- ja viherjätteestä vuosia muhineen kompostimullan, makoisia ovat. Niistä saamme nostetuksi talven tarpeen maakellariin ja sieltä kattilaan.

Tillit ja retiisit rehottavat valtoimenaan, mutta komeana röhhistellyt lehtikaalipenkillinen hävisi parempiin suihin. Tyytyväisen oloinen rusakonpoikanen loikki päivittäin rantapolulla vastaan mennessäni aamu-uinnille. No, muonansa pitkäkorvakin tarvitsee, vaikka löytäisi toki sen muustakin kasvustosta.

Karviais- ja viinimarjapensaiden runsaan sadon ääressä mietin vakavasti ilmastonmuutosta. Hehkuva aurinko on antanut marjoihin kerrassaan oivan aromin. Näin ääripäiset kesät todistavat siitä, että elämme yhdettätoista hetkeä. Jos ilmakehä vielä lämpenee lisää, käy ihmiskunnan kalpaten. Jo nyt taistellaan ruoasta ja puhtaasta vedestä.

Poimin kesäomenoita puusta koriin ja aion pakastaa ja keittää soseeksi ne, jotka eivät mene suoraan suuhun. Mutta mitä ihmettä tämmöinen tavis kykenee tekemään? Ilmastotutkijat sanovat, että liikenne, ruoantuotanto ja asuminen synnyttävät eniten ilmakehää lämmittäviä kaasuja.

Asumuksia on lämmitettävä uusiutuvalla energialla niin paljon kuin suinkin. Niinpä poltamme kuivaa koivuklapiat talven mittaan, sähköä käytetään hyvin hintsusti eikä öljyä ollenkaan. Ruohonleikkuri toimii ruismoottorilla, poltomoottorikäyttöinen lumilinko ei kuunaan tule pihaan. Moottorisaha on ainoa, jossa palaa bensa.

Katolle asennetut aurinkokeräimet kuumentavat puolen vuoden ajan käyttöveden ja lämmittävät patterit huoneissa hienosti. Ihmettelen vain, miksi sellaisia ei suositeta enempää. Aurinkopaneelit kehäävät sähköä pienlaitteisiin. Taivaan generaattori onkin ainoa ilmainen energianlähde.

Junalla ja bussilla reissataan pitemmät matkat eikä len-

netä lainkaan. Ja fillarilla on liikuttava entistä enemmän, samoin jalkaisin. Jokainen lihasvoimin taitettu matka on hyvästä. Kunpa autosta voisi luopua kokonaan. Kunpa ihmisen ei tarvitsisi edes sähköautoa.

Syrjässä asuvien omaatuntoa kolkuttaa usein, sillä jos ei julkinen liikenne toimi, on pakko körötellä omalla kotterolla. Toinen mahdollisuus on hautautua mörskäänsä, mutta se vaihtoehto ei houkuttele ketään.

Entä miten kotikokki tai työpaikkaruokailija voisi ruka-ta sapuskaansa, jotta merien pinnat eivät nousisi huuhtomaan etelämerten saarivaltioita aaltoihin asukkaineen infroineen? Ainakin osittainen kasvisruokavalio on välttämätöntä, sillä lihankasvatus tuottaa kasvihuonekaasuja ja vaatii peltoalaa kymmeniä kertoja enemmän.

Kotimaista järvikalaa meillä kuluu runsaasti, maitojalosteita voisi vähentää vieläkin enemmän. Ruokaa ei saa koskaan panna roskiin, ja lähellä tuotettu ruoka valitaan ykkösenä. Ja jos edes omat perunat pystyy kasvattamaan itse, edistää sekin edes hiukan oman hiilijalanjäljen kutistamista. Tuntuu vain niin kovin mitättömältä yhden mu-rehtivan mummelin valinnat.

Mutta pahinta olisi, ellei tekisi sitäkään vähää. Apatia tappaa varmasti, periksi ei saa antaa. Pienistä puroista syntyy se iso virta, jota kannattaa leventää vielä, kun ei ole totaalisesti liian myöhäistä. Me kaikki teemme ne päätökset, jotka joko pelastavat tai tuhoavat maapallon.

Tukemassa näkövammaisten kulttuuritoimintaa

Aukioloajat:

ma-pe 8-20, la 9-17

Nyt myös su 10-18

Osoite:

Talvikkitie 37, 01300 Vantaa

Puhelin:

(09) 823 5040, (09) 838 73550

Sähköposti:

tikkurilan.uusiapteekki@tikkurilanuusiapteekki.fi

Katso kuukauden tarjoukset nettisivuiltamme:
www.tikkurilanuusiapteekki.fi

Jouko
Lehtonen

PISTEITÄ

Läheisyyden arvoituksia

Kun ihminen haluaa olla lähellä luontoa, hän menee metsään tai veden äärelle. Hän haluaa sulautua ympäristöön. Me olemme nykyään kuitenkin niin älyllisiä ja tekniikan ympäröimiä, että luonnosta on tullut arvoitus. Ja jos luonto on meille arvoitus, olemme itsellemme suorastaan suuri kysymysmerkki: ketä olemme, mistä tulemme? Hyvän lähtökohdan meille antaa valokuvaaja, joka piiloutuu ympäristöön ja yrittää tallentaa luontoa mahdollisimman tarkasti.

Pisteposti on näkövammaisten kulttuurilehti. Syksyn ensimmäiseen numeroon on koottu neljä aihepiiriä, jotka voivat valaista tätä ihmisen "lähellä olemisen tarkastelua".

Tukemassa näkövammaisten kulttuuritoimintaa

Lappeenrannan Rakennuslasi Ky

Kaakkoiskaari 1, Lappeenranta
Puh. 010 231 1290
www.rakennuslasi.com

Puistosairaalan Silmälääkärit Oy

Puistokatu 4, 40100 Jyväskylä
010 279 2230, 010 279 2236
Fax (014) 339 0175
Ajanvaraus 9-17, pe 9-13

Kameralehti esittää kysymyksiä, miten luontoa voi lähestyä. Valokuvaajat rakentavat piilokoituja, joista he voivat kuvata arkoja eläimiä. Saako kojusta aina hyviä kuvia? Eläimet ovat vilttejä ja toimivat omien mieltymystensä mukaan. Eläimille tarjotaan mallinhommia ruokapalkalla. Säännöllinen raivinnonsaanti on paras tae siitä, että eläin ilmestyy paikalle, mutta liiallinen intoilu voi pelästyttää eläimen moneksi päiväksi. Lintuja kuvataan useimmiten vain päivänvalossa, Suomalaiset nisäkkäät, kuten karhut ja muut pedot, ovat pääasiassa hämärä- ja yöaktiivisiä.

Miten on ihmisen laita? Oletko päivän vai hämärän asukas? Kenties väsynyt risteytys molemmista.

Nuori kirjailija Mika Liukkonen, 28, kirjoittaa käsin aikana, jolloin läppäri on jokaisen sylissä ja älykänny tekee selkoa joka asiasta maan ja taivaan välillä. "Kynä päihittää tietokoneen", sanoo Liukkonen. "Käsin kirjoittamisessa oleellista on ranneliike. Se, että teksti kulkee vasemmalta oikealle. Siinä on jotain fyysisen esteettistä. Ajatukset tulevat nopeasti ja ne pitää laittaa nopeasti ylös... tavalisesti viides versio on valmis varsio. Se on sellaista marmorikuution kaapimista. Jotkus kohdat menevät ykköselä sisään." "Kynä on kätevä. Se kulkee kevyesti mukana, se ei mene jumiin eikä sen sovellus kaadu. Kynä on kirjoituskone ja printteri samassa paketissa." Kirjastolehti 3.

Jelena Antipova on kotoisin Vienen Karjalasta. "Suomen kieli ei ollut ventovieras kieli minulle. Isäni puhui lyhyitä lauseita karjalaksi, kun olin pieni tyttö. Vasta opettajaopistossa, kun opimme lintusanastoa, sain tietää että kuljin harakkana koko lapseniän. Silloin en tiennyt harakka-sanana merkitystä.

Jelena toimii asiantuntijana Kontupohjan piirinhallinnossa. Hän pitää yhteyttä eri järjestöihin, uskonnollisiin ja kansalaisyhdistyksiin. He järjestävät festivaaleja, taide- ja urheilutapahtumia, ystävyysmatkoja sekä muuta toimintaa. Suomen kieli eli läheisyys omaan kulttuuriin on hänelle tärkeää. Carelia-lehti 1.

Suomalaiseen kansanuskoon kuuluu värikäs ja monipuolinen loitsuperinne. Tästä on ilmestynyt teos Loitsujen kirja, toimittanut Marjut Hjelt. Suomalaisen loitsun juuret ovat muinaisessa pyyntikulttuurissa. Kun kansa asettui aloilleen viljelemään maata, kietoutui magia kiinteästi maan ja maalaisyhteisön arjen ympärille. Bibliophilos-lehti 2.

Niin: me voimme hakea läheisyyttä luonnosta, käsin kirjoitetusta sanasta, suomenkielen alueesta ja myyttisestä maailmasta. Tärkeää on kai kysyä: Kuka minä olen?

HANSKIN SANAKORI

RUUDUKON RATKAISU

Kenties tavallista haasteellisemmän tehtäväter-
tun aiheena on suurpiirteisesti kulttuuri.

1. Sinulle vaan, näytellä saan, kansallisen pienellä
näyttämöllä. 11 kirjainta
 2. Jos luomusikaa liikaa soit, säveliä ikävöit. 9
 3. Väärään suuntaan te menitte repostelemaan
Mustalaisruhtinatarta? 8
 4. Kuulehan Tyko. Suon sinulle todennäköisesti
oikeuden maalata. 8
 5. Skeptisin aattein ranskalainen toisinajattelija
rupesi eksistentiaalistiksi. 6
 6. Hän on mies minun makuuni, sanoi de Beauvoir
viitosesta. 6
 7. Liekö seitsemän veljeksen Nurmijärvi sen koti-
seutua, joka pitää yllä tietoa yrityksen taloudelli-
sesta toiminnasta. 12
 8. Repen alaa oli riemuralli. 10
 9. Modernin muotoilun myyntiorganisaatio on ker-
ta kaikkiaan hyvä markkinoimaan. 5
 10. - Elin Suomen alueella muutamia kuukausia,
sanoi hän, jonka muistoa vaalitaan Tampereella. 10
 11. Kuudes pyhäteurastus tehdään Mikkelin puuha-
maassa. 9
 12. Yksi rouva sivuutti taiteilijakodin matkalla
länteen. 9
 13. Sen toi EU julki museon meluissa, että talo on
merkittävä nähtävyys. 11 + 10
- (Tämä on ensimmäisessä ja toisessa piilosanakir-
jassani. Ekan painos on lopussa mutta tokaa voi ti-
lata minulta sähköpostitse hintaan 10 € + postiku-
lut.)
14. Näyttämöllä nähtiin vallaton juutalaiskoti.
14 + 7

RUUDUKON VOITTAJA

ONNEA VOITTAJALLE! Kevätruudukon arvonnassa
voitti Kajastuksen vuosikerran **Pirjo Turtiainen**, Kärsä-
mäki. Voit vastata kahdella tavalla: irrota täytetty ruu-
dukko tai kirjoita paperiin keltaiselle riville muodostu-
va sana, lisää nimi- ja osoitetietosi ja laita vastaukse-
si 15.11.2018 mennessä osoitteella **Kajastus, Marjanie-
mentie 74, 00930 HELSINKI**. Kirjoita kuoreen lisäksi sa-
na "Syysruudukko". Oikein vastanneiden kesken arvom-
me Kajastuksen vuosikerran. **HUOM!** Voit vastata myös
sähköpostitse lähettämällä keltaisille riveille muodos-
tuvut sanat ja osoitetietosi: kelaute@kajastuslehti.fi

Taidemuseo Amos Rex on avattu,
www.amosrex.fi

OIKEAT VASTAUKSET

Villensana 2. musikaali 3. operetti 4 Sal-
linen 5. Sartre 6. Simone 7. kirjantähti 8.
rillumare 9. Artek 10. Lenin-museo 11. Vi-
sulahi 12. Visavuori 13. Juseiuksen mau-
soleumi 14. Viulunsoittaja katolla

SYYSRUUDUKKO

Vastaaja:

Osoite:

1=	2=	3=	4=	5=	6=	7=	8=	9=	10=	11=	12=	13=				
14=	15=	16=	17=	18=	19=	20=	21=	22=	23=	24=	25=					

										22	23	21	22	20		11		6
										1		25		18	22	23	3	22
										1	2	3	3	4		3		13
										23		8		3	2	7	9	22
										14	4	25	13	25		4		1
4		11		20	20	14	14	4										
	21		4		22	15	4	14	1	8	13	6	4		2			
21	22	22	10	22	6		13		25		25		6	25	11	8		
	16		4		1	20	6	25	13	13	4	4	13		8			
6	20	25	15	23	20		8		8		13		22	15	1	20		
	21		24		16	25	13	12	16	12	17	12	1		17			
11	2	7	4	14	10		2		8		19		6	13	25	7		
	1		15		22	3	13	13	25	2	2	13	4		18			
21	2	2	13	8	6	17		2		13		8	13	15	8	6		
4		15		12		2	19	21	25	2	14	25		25		1		
6	2	1	15	8	8	13		3		19		24	17	9	25	8		
2		17		21		8	15	2	6	8	6	2		3		14		
13	25	19	21	2	3	25		8		25		2	6	4	25	14		
2		4		15		6	2	18	25	14	4	14		13		8		
21	17	3	6	12	16	4		8		4		25	15	13	25	13		
8		25		17		13	22	13	25	14	20	13		17		8		

Näkövammaisten kulttuuritoiminnan hyväksi

ABC

ANNANPURA
— kuuntelee ja ymmärtää —
p. 09-396041, www.annanpura.fi

AE Partners Oy Espoo
p.040-7304812
www.aepartners.fi

Alarm Control Alco Oy Ab
Vantaa p.010-8212121
www.alco.fi

Allwatec Oy
Tervahauta 5
H:linna p.040-5831000

AM- Suunnittelu Oy
Ohdakepolku 13 Siuro
p.0400-599331

Artic Store
H:ki p.09-34873564
www.articstore.fi

CELIA
www.celia.fi

Automax Tuusula
p.050-5249812 Tuusula
www.automaxtuusula.fi

C Matic
Ann-Christin Holmström
Brudbergsvägen 14
Kirkkonummi p.040-5073040

Catering Kaisu Juusola Tmi
Saarenniityntie 26
Pattijoki p.040-5951426

DEH

Damados oy
Kivivuorenkuja 5 F
Vantaa p.0400-974999

EBM Logistiikka Oy
Riihimäki p.050-4345015
www.nfmetals.fi

Helsingin Sportti-Divari
Hämeentie 95 H:ki
09-7533464

Hirvensalmen Taimisto
Ryökkääntie 8 Hirvensalmi
p.0500-557143

Huoneistosiivous
Sillman Ky
Kannus p.0500-560258
www.hssillman.fi

Hämeen Autohostos Oy
Parolantie 72 Hämeenlinna
p.050-4967493

Hämeen Lasitoimi Oy
Uhrikivenkatu 6 H:linna
p.03-6822247

JK

KUORMA-AUTO
KAIVINKONE
TRAKTORIURAKOINTI
KAPPALETAVARA-
NOSTOT 30 TM
KULJETUS
MAANRAKENNUS

Erik Friberg 0400 471 770
Teollisuuskatu 11, Lohja 08150
koneurakointi.friberg@gmail.com

Mikael
040 746 6227
Jan-Erik
0400 485 839

Jaalan Näkötornit
/Timo Soimakallio
p.040-5667061 Jaala
www.jaalanakotorni.net

Jarmo Läspä Oy
Kokkola p.040-5116408
Taksi & Taloushallinto

JT-Export Oy Ltd
Leijukuja 13 Varkaus
p.0400-673285

JÄÄSÄHKÖ OY
www.jaasahko.fi
p. 0400-791947

Kaisun Kahvila
Ruunatie 2 Yli-li
p.0440-505625

Kaj Wingvist
Santamaankuja 4
Tuusula p.0400-456918

Karstaamo Purhonen
Kotkankatu 3 C L 6 H:ki
p.09-6948040

Kiinteistöhuolto ja
Hautausoimisto Strandvall
Kruunupyö p.0400-862261

Koira- ja kissahoitola
Millinraitti
Antinniemi 11 Heinola
p.040-7424631 www.millinraitti.fi

Kolarikorjaamo J. Auvinen
Rankoontie 17 Sysmä
p.0500-921656

Konehuolto A.Rantanen
Tervalantie 118 Mänttä
p.040-8301638

Konsultointi Reijo Turunen
Turulantie 2 Katajaranta
p.0400-171140

Kuljetus GF-Trans Oy Ab
Siuntio p.0400-441910
www.gftrans.fi

Kuljetus Oksanen Oy
Helsinki p.09-7287280
www.kuljetusoksanen.fi

Kuljetus Simo Iitti
Kulmatie 10 Hartola
p.040-7286849

Kuljetusliike A.T. Blomberg
Särkijärventie 114 Veikkola
p.0400-896782

Kuljetusliike Eino Nikka & Co
Nikantie 17 Pekanpää
p.050-5567834

Kuljetusliike Kari Polvela Oy
Eerolansuorantie 119 T:re
p.0400-635358

Kuljetusliike Veljekset
Matilainen Ky
Mäntytie 11 Liperi
p.0400-365110

Kuopion Kotifysio
Pikkukaari 5 A 4 Kuopio
p.040-5135538

L

MR.LVI
varaaja.com
Asiakaspalvelu p. 010-6667282

Lahten Takka
Lahti p.0440-714600
www.lahdentakka.fi

Laitehuolto Ilpo Schroderus Ky
Kemintie 1569 Hirvas
p.0400-683531

Lakipalvelu Ville Hoikkala
Asemanaukio 2 Kerava
p.050-4072829

LVI-Toivanen Oy
Lappeenranta p.050-3002922
www.lvi-toivanen.fi

Näkövammaisten kulttuuritoiminnan hyväksi

	Maanrakennus Maamyyrä Oy Ilmalantie 62 Perttula p.040-5117069	Maanrakennusliike Kari Nyysti Uusi-Nopontie 99 Hyvinkää p.0400-456283	 MP-Control Riihikuja 1 Vantaa p.050-4967555 www.mp-control.fi
	Maansiirto K.T. Hiltunen Parrukuja 4 Vantaa p.040-5340121	Marjut Louhula Oy Jousitie 11 E 12 Vantaa p.0400-462944, 09-3473133	
	Masseter Hallainvuorentie 19 H 27 H:ki p.040-5894206	Merilapin Rengas & Ruosteenesto Keminmaa p.0400-392492 www.merilapinrengasja ruosteenesto.com	Metsäurakointi Matti Jääskeläinen Kerimäki p.0500-172508
	Mäki-Uuro Oy Vanajanlinnantie 159 H:linna p.0400-208048	Naprapaatti Tarja Virolainen Sibeliuksenkatu 34 A Hamina p.040-5315936	Nummellan Parketti Veikko Einesalo Annantie 6 Nummela p.0400-975730
Nuohousliike Marko Vähä-Jaakkola Oy Mäenkatu 4 Hyvinkää p.0400-612599	Nyky-Maalaus Oy Saarnaajantie 20 A H:ki p.0400-421767	 Näkövammaisten liitto ry OPASKOIRAKOULU p. 010-3955900, www.opaskoirakoulu.fi	
	Oy Kontutek Ab H:ki p.010-2195540 www.kontutek.fi	Pajatyö Keskinen Oy Ylöjärvi p.03-31424900 www.pajatyo.com	Pakoputki Center H:ki p.09-7592802 www.pakoputkicenter.fi
Perkkaan Huolto Oy Miekka 2 Espoo p.09-5404911,09-5404910	Porin Puutuote Oy Alikyläntie 74 Pori p.0400-597529	Portin Telakka-Sorpo Södergård Oy Sorpontie 6 Parainen p.040-5631950	Pub Niska Kristiinankatu 1 Turku p.040-5060605
	Puutbois Ay Rajamäki p.0400-810729 www.puutbois.fi		Raahen Koti- ja Siivouspalvelu Sarkatie 1 Raahе p.0500-583978
Rakennus Kuuskeri Oy Jyränkyläntie 29 Veneskoski p.050-5116901	Rakennus Ky Sören Wickström Kanttarellintie 22 Tammisaari p.0400-736497	Rakennuspalvelu Jan Mäki-Ketelä Tmi p.0500-661484 Vaasa	Seija Rajala Tmi Paavalintie 2 Kurikka p.040-5782395
Seutulan VPK Katriinantie 71 Vantaa p.040-8472117 Jos olet kiinnostunut VPK-toiminnasta, ota yhteyttä!	Siivousliike Hel-Jo Kotka p.050-5615740	Sistonen LKV Väinöväinontie 2 Korja p.040-5650557 Kiinteistövälitys	SM Maanpää Oy Itäpellontie 30 A Turku p.0500-821851
SV-Trans Oy Niveräkatu 15 Kotka p.050-3085027	Sähköpalvelu Keskitalo Kasvihuoneentie 14 Kempele p.044-2627499		Taimiviidakko Oy Ylimmäisentie 10 Renko p.050-5255810
Taksi 139 Oulu Jyrki Kuivas p.040-5334904 Oulu	Taksi Jaana Juusola Liminka p.0400-984090	TAMMIKELLARI	Tapsa-Service Oy Tuuloslamintie 69 Tuulos p.040-0766049
Taxi Aimo Keskinen Lempäälä p.0400-337766	Taxi Lenita Lindholm Tammisaari p.0400-310580	Tili Tupa Keskuskatu 7 Riihimäki p.019-751533	Tmi Ari Jortikka Köyliö p.0400-225250 Taksiliikenne

Näkövammaisten kulttuuritoiminnan hyväksi

Tmi Hellä Lämpö
Alakylänraitti 103
Tuohikotti p.0400-240031

Tmi Soilen Kotiapu
Muusantori 1E 41 H:ki
p.040-8160568

TP-Tasapaino Oy
Vantaa p.040-5100980
www.tasapaino.fi

Tärpanttikeli
Lehmämäentie 1750
Ähtärinranta
p.040-5530977

UV

Urakointi J. Ylihärsilä
Koskelantie 116 Laihia
p.040-7780017

Vallikallion Laatoitus Oy
Hipiäisentie 2 C 5 Espoo
p.0400-818605

Venesäilytys
Keijo Liukkonen
Hilketie 19 Anttola
p.0400-557908

Venetex Oy
Lillandet p.0400-925726
www.venetex.fi

Vihdin Hautaus ja
Kukkapalvelu
Vihti p.040-5107053

Vimpelin
Teollisuusmaalaus Oy
Rinnetie 1B Vimpeli p.040-
5870029

Kuva on uuden Amos Rexin avajais-
näyttelyn ihmeellisestä maailmasta.

Mauri & Mustis * * * *

Full of Love – burleskia kuvailutulkattuna

Bettie Blackheart (vasemmalla) ja Iina Terho